

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Географічний факультет

Кафедра конструктивної географії і картографії

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
магістра

на тему: **«ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ
ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконав: студент VI курсу
групи ГРПМ-61с
спеціальності 101 «Екологія»
Волос Юрій Ярославович

Керівник: к. г. н., доц. Войтків П. С.
Рецензент: к. г. н., доц. Наконечний Ю. І.

Львів – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	8
1.1. Нормативно-правове регулювання екологічних досліджень та основи земельного законодавства України.....	8
1.2. Методи та методика дослідження екологічного стану земельних ресурсів.....	13
1.2.1. Методи дослідження.....	13
1.2.2. Методика визначення екологічної стабільності земель та рівня антропогенного навантаження на земельні ресурси.....	15
1.2.3. Методика визначення ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах.....	17
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	19
2.1. Географічне та фізико-географічне розташування району.....	19
2.2. Геолого-геоморфологічні особливості району дослідження.....	21
2.3. Кліматичні умови.....	24
2.4. Водні ресурси.....	27
2.5. Рослинний і тваринний світ.....	30
2.6. Ґрунтовий покрив.....	32
РОЗДІЛ 3. АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ	36
3.1. Поселенське навантаження.....	36
3.2. Промислове навантаження.....	42
3.3. Сільськогосподарське навантаження.....	44
РОЗДІЛ 4. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	52
4.1. Структура та поширення основних видів земельних ресурсів.....	52
4.1.1. Структура земельного фонду.....	52

	6
4.1.2. Землекористування та забезпечення земельними ресурсами.....	58
4.1.3. Землі сільськогосподарського призначення.....	61
4.1.4. Землі зайняті лісами.....	64
4.1.5. Забудовані землі.....	67
4.1.6. Землі, зайняті водно-болотними ресурсами.....	70
4.1.7. Землі без рослинного покриву.....	73
4.1.8. Землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.....	74
4.2. Екологічна оцінка стану земельних ресурсів.....	77
4.2.1. Екологічна стабільність земель.....	78
4.2.2. Оцінка рівня антропогенного навантаження на земельні ресурси.....	81
4.2.3. Оцінка ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах.....	87
4.2.4. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти.....	92
РОЗДІЛ 5. ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	96
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	102
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

На території «новоствореного» Червоноградського району здійснюється бурхлива виробничо-господарська діяльність, яка обумовлює негативний вплив на стан навколишнього природного середовища і умови життєдіяльності населення. Ця виробнича і господарська діяльність повинна базуватись на принципах: екологічно чистого виробництва, яке характеризується відсутністю або незначним впливом на навколишнє природне середовище; систематичного контролю за станом і якістю навколишнього природного середовища.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що сучасний стан землекористування «новоствореного» Червоноградського району в даний час охоплений значними проблемами, які пов'язані з організацією та функціонуванням «новостворених» громад, обліком та передачею земель під їхню відповідальність. Виникають певні неточності щодо обліку та функціонального призначення цих земель стосовно категорій їх використання. Тому потрібно детально вивчити, яким є сучасний стан землекористування в даному районі.

Актуальним є вивчення всіх проблем, які пов'язані з використанням, забезпеченням та екологічним станом земельних ресурсів по адміністративних утвореннях району.

Червоноградський район є територією, яка потребує детального вивчення екологічного стану основних компонентів довкілля, зокрема, земельних ресурсів. Крім цього, район потребує вивчення основних екологічних проблем та подання пропозицій щодо їх раціонального та збалансованого використання.

Сучасний стан земель характеризується значним антропогенним тиском суб'єктів господарювання. Тривожить забруднення водойм та атмосферного повітря, а також земель промисловими, побутовими відходами, а також засобами хімізації.

Об'єктом досліджень є земельні ресурси Червоноградського району.

Предметом є дослідження екологічного стану земельних ресурсів Червоноградського району.

Метою наукового дослідження є вивчення впливу природних (кліматичних, водних та інших) та антропогенних чинників на земельні ресурси Червоноградського району.

Для вирішення мети виконувались наступні **завдання**:

- вивчити теоретико-методичні засади еколого-географічного дослідження земельних ресурсів;
- дослідити основні чинники формування земельно-ресурсного потенціалу району, зокрема, оцінити природні умови формування земель;
- проаналізувати структуру земельних ресурсів району;
- вивчити негативні чинники, які впливають на земельні ресурси району;
- провести екологічну оцінку стану земельних ресурсів;
- розробити основні шляхи оптимізації і покращення екологічного стану земельних ресурсів району дослідження.

Методологія та методи дослідження. У магістерській роботі використовувались такі методи дослідження:

- статистичний – для обробки даних, отриманих у відділі статистики та в головному управлінні Держгеокадастру;
- картографічний – було опрацьовано певний масив картографічного матеріалу, а також на основі статистичних даних складено картосхеми розподілу і використання земельних ресурсів;
- графічний метод – на основі отриманих та опрацьованих даних показано структуру земельного фонду та земель за категоріями їх призначення, а також екологічну оцінку цих земель;
- порівняльно-географічний метод – використовувався при характеристиці і порівнянні розподілу земельних ресурсів в різних фізико-географічних областях досліджуваного району;
- літературний метод – було опрацьовано ряд літературних джерел, які безпосередньо пов'язані з об'єктом і предметом досліджень.

Основні положення магістерської роботи, результати та висновки, базуються на аналізі:

- статистичних матеріалів форми №б-зем, які отримали в головному управлінні Держгеокадастру у Львівській області;
- статистичних щорічниках по чисельності населення і його динаміці у Львівській області;
- даних фондових матеріалів департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації;
- літературних та Інтернет джерел.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше було подано в магістерській роботі розширений аналіз екологічного стану земельних ресурсів «новоствореного» Червоноградського району. Зокрема, це стосується структури земельного фонду, де було докладно розглянуто забезпеченість землями по землевласниках та землекористувачах, подано всі категорії земель за цільовим призначенням по всіх адміністративних утвореннях району. Розкрито питання екологічного стану та джерел забруднення земель, а також було розраховано і проаналізовано: екологічну стабільність земель та рівень антропогенного навантаження на земельні ресурси, а також ступінь порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь у агроландшафтах по кожній сільській і селищній раді району. Виділено основні заходи щодо покращення екологічного стану земельних ресурсів району.

Практичне значення роботи. Результати роботи можуть бути використані при складанні детальних прогнозів використання земель, формування системи землекористувань і використання земельного фонду району. Проведений аналіз екологічного стану земельних ресурсів всіх адміністративних утворень району можна використовувати при поглибленому вивченні земельних ресурсів цих територій та проведенні обґрунтованої екологічної оцінки земель самими радами. Дані методики в роботі можна використовувати при дослідженні екологічного стану земель інших територій.

Особистий внесок автора полягає у виконанні загального аналітичного аналізу, оцінці джерельної бази вивчення природних передумов формування екологічного стану земельних ресурсів, проведенні збору та розрахункових

робіт і систематики статистичної інформації, яка відображена на картах, картосхемах і графіках, а також докладний аналіз отриманих результатів та написання даної роботи.

Ступінь апробованості положень роботи. Результати досліджень опубліковано у збірнику матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Шості Сумські наукові географічні читання» (Суми, 15-17 жовтня 2021 р.) на тему: «Сучасний стан сільськогосподарського землекористування у Червоноградському районі Львівської області».

Магістерська робота викладена на 119 сторінках комп'ютерного набору. Складається із вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (64), додатків (7). Робота ілюстрована картами та картосхемами (12), графічним (10), рисунками (3) і табличним (16) матеріалом.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

1.1. Нормативно-правове регулювання екологічних досліджень та основи земельного законодавства України

Сучасні суспільні відносини будуються на використанні природних ресурсів, які є не чим іншим, як елементами природи, які використовуються, як джерело засобів існування людства. Вони включають: земельні, водні, мінерально-сировинні, кліматичні, біологічні та інші ресурси, і складають основу матеріального виробництва. Внаслідок прикладання значних фізичних зусиль і живої праці природні ресурси стають основною продуктивною силою.

Серед всіх ресурсів найважливіше місце займає земля, яка є одним із основних джерел існування суспільства. *Земля* – поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею [20]. Під «земельними ресурсами» розуміють сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, а також основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві [20; 21].

Земельні ресурси виступають компонентом оточуючого середовища, місцем існування, проживання людини та умовою її життя, беруть активну участь у суспільному виробництві, виступаючи в якості виробництва і джерела задоволення потреб людини. Від характеру і рівня ефективності використання землі залежить розвиток продуктивних сил, масштаби виробництва і матеріальний добробут народу. Вони необхідні всім галузям народного господарства, однак їхня роль у різних сферах не однакова. Зокрема, в промисловості, крім добувної, земля є лише просторовим базисом, а в сільському господарстві вона є головним засобом виробництва. Важливе значення землі для с/г відіграє така властивість, як родючість і за раціонального і збалансованого її використання, вона підвищується, а тому є не вичерпним засобом виробництва та існування [21].

Крім цього, земельні ресурси як засіб виробництва мають низку особливостей, що суттєво відрізняють їх від інших засобів виробництва. По-перше, земля є продуктом самої природи і виникла за багато тисяч років до появи людини внаслідок сукупної дії факторів, тому земля передує самій праці. По-друге, земля є надзвичайно територіально обмежена і не може бути збільшена чи заново створена. Однак сама обмеженість землі не означає обмеженість її продуктивних властивостей. По-третє, вони характеризуються постійністю місцезнаходження, тому на відміну від інших засобів виробництва, їх неможливо перенести з одного місця на інше, а процес виробництва має здійснюватися із врахуванням природно-географічних умов, в яких вони розташовані. Для цього враховується місце розташування земельної ділянки, її конфігурація і рельєф, перелік с/г культур, що можливий для вирощування, а також собівартість отриманої продукції [21].

Земельні ресурси, на відміну від інших засобів виробництва, за умови їхнього правильного, збалансованого використання, не погіршують своїх властивостей, а навпаки покращують, підвищують родючість та основні показники продуктивності. Саме тому, земельні ресурси є невід'ємною і основною умовою як життя та функціонування процесу суспільного виробництва так і існування самого соціуму [21].

Основою земельного законодавства в Україні служить земельний кодекс, який є основним документом земельного законодавства, яким регулюються земельні відносини з метою створення необхідних умов для раціонального використання й охорони земель, рівноправного розвитку всіх форм власності на землю і форм господарювання [21]. В земельному кодексі знайшли юридичне закріплення всі прогресивні напрацювання земельної реформи, що здійснювалися в нашій країні за останні роки [24; 31].

Водночас він вирішує і низку нових питань земельної реформи, і за своїм змістом докорінно відрізняється від попереднього кодексу який був чинний до 2001 року. Важливо, що він відкриває широкі можливості для формування класичних загальноприйнятих у цивілізованому світі земельних відносин, під

якими розуміють суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Підводиться, правове підґрунтя для здійснення застави землі, її купівлі-продажу, для введення у вітчизняну правову практику поняття «обмежень на землекористування» тощо [20; 31].

Надзвичайно важливим у кодексі є спеціальний розділ, який присвячений охороні земель, основними напрямками якої є обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування. Також тут йдеться про захист с/г угідь, лісових земель і чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб; захист земель від ерозії, дефляції, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними відходами та інших несприятливих техногенних процесів. Особливим пунктом виділена консервація деградованих і малопродуктивних с/г угідь; збереження природних водно-болотних угідь [24; 31].

Даним кодексом також передбачене управління в галузі використання й охорони земель, визначені завдання і механізми контролю за використанням і охороною земель. Передбачено, зокрема, здійснення обов'язкового моніторингу земель, як надзвичайно важливої системи спостереження за сучасним станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, запобігання та ліквідації негативних процесів, а також ведення державного земельного кадастру (далі ДЗК) [24; 31].

Важливим у кодексі є те, що впроваджується економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель шляхом надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання й охорони земель. Також, передбачається виділення коштів з державного або місцевого бюджетів власникам землі для відновлення її попереднього стану, порушеного не з їх вини. Особливо важливим є здійснення за рахунок бюджетних коштів компенсації зниження доходу власників земель

та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини [31].

Загалом, слід виділити, що всі ці економічні стимулювання і впровадження пільг в основному задіяні тільки на папері, і стосуються великих агрохолдингів, які в деякій мірі проводять ці заходи. Більшість, до яких слід віднести малі та приватні агропідприємства, не мають таких можливостей, відповідно не мають пільг.

Однією з центральних ланок управління в галузі використання й охорони земель є впровадження відшкодування втрат сільсько- та лісогосподарського виробництва, які виникають внаслідок вилучення (викупу) с/г угідь, лісових земель і чагарників для потреб, не пов'язаних із сільсько- та лісогосподарським виробництвом. Відшкодовуються також втрати завдані обмеженням прав власників землі і землекористувачів або погіршенням якості угідь, спричиненим діяльністю громадян, юридичних осіб, органів місцевого самоврядування або держави [24; 31].

Важливою складовою земельного законодавства в Україні є ДЗК.

ДЗК – це єдина державна система земельно-кадастрових робіт, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності і права користування земельними ділянками та містить сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів [24].

ДЗК ведеться за єдиною для України системою на базі нормативних документів, затверджуваних Держкомземом. Цей документ ведеться Держкомземом та його територіальними органами, які здійснюють його формування, ведення, збереження і забезпечують доступ до відповідної інформації органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Адміністратором автоматизованої системи державного земельного кадастру є державне підприємство Центр державного земельного кадастру [24].

Ведення ДЗК забезпечується проведенням топографо-геодезичних, картографічних робіт, ґрунтових, геоботанічних, радіологічних, лісотипологічних, містобудівних та інших обстежень і розвідувань, реєстрацією права власності на землю, права користування землею і договорів на оренду землі, обліком кількості та якості земель, бонітуванням ґрунтів, зонуванням територій населених пунктів та економічною оцінкою земель. Оперативність і точність даних земельного кадастру забезпечується використанням аерокосмічних зйомок та застосуванням методів дистанційного зондування земної поверхні [24].

Документація ДЗК ведеться по територіях сільських, селищних, міських, районних Рад народних депутатів, областей і України в цілому з урахуванням природно-сільськогосподарського і лісогосподарського районувань та функціонального зонування територій населених пунктів [21].

До земельно-кадастрової документації належать кадастрові карти та плани, схеми, графіки, текстові та інші матеріали, які містять відомості про межі адміністративно-територіальних утворень, межі земельних ділянок власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, правовий режим земель, що перебувають державній, колективній і приватній власності, їх кількість, якість, народногосподарську цінність та продуктивність по власниках землі і землекористувачах, населених пунктах, територіях сільських, селищних, міських, районних Рад народних депутатів, областях та Україні в цілому [21].

Земельно-кадастрова документація включає книги реєстрації державних актів на право колективної, приватної власності на землю, право постійного користування землею, договорів на тимчасове користування землею, в тому числі на умовах оренди [21].

Економічна та грошова оцінка с/г угідь проводиться за їх продуктивністю, окупністю затрат і диференціальним доходом. Економічна оцінка земель населених пунктів проводиться у розмірі зон економічної оцінки їх територій з урахуванням місцеположення ділянок відносно центрів громадського обслуговування, магістральних, інженерно-транспортних мереж,

а також архітектурно-ландшафтного та історико-культурного значення територій, їх функціонального призначення. Ці дві оцінки земель лісового фонду проводиться на основі нормативів економічного ефекту від водоохоронних, кліматорегулюючих, захисних та інших корисних природних властивостей лісів, а також їх лісосировинного значення. Оцінка інших земель с/г та не с/г призначення проводиться за їх місцеположенням, екологічним значенням, інженерним облаштуванням територій, соціально-економічними умовами використання [18].

1.2. Методи та методика дослідження екологічного стану земельних ресурсів

Важливою складовою дослідження екологічного стану земельних ресурсів є правильний вибір методів та методики проведення цих досліджень.

Сам аналіз та вивчення організації, структури та використання земель повинен здійснюватися та відбуватися на основі дотримання вчення про методологію, методику і методи пізнання закономірностей, відносин і зв'язків у процесі суспільного виробництва [25].

Тому в широкому розумінні методологія – це вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу, яким є матеріалістичний діалектичний метод. Щодо землевпорядної науки, то методологія представила собою сукупність прийомів дослідження щодо специфіки організації використання і охорони земель [25].

1.2.1. Методи дослідження

При виконанні завдань магістерської роботи нами використовувалися такі методи дослідження як: історичний, літературний, статистичний, розрахунковий, картографічний, графічний, системно-структурний, аналізу, порівняльно-географічний методи.

За допомогою *історичного методу* досліджувалися наукові основи організації використання земель. Це дало змогу довести переваги приватної форми власності на землю у використанні її в сільському господарстві над

виключно державною формою, яка позбавлена рис конкретного господаря землі [25].

Збір і систематизацію необхідної інформації по об'єкту дослідження включає *статистичний метод*. За допомогою цього методу подається необхідна інформація про земельний фонд району, яка характеризує його за категоріями земель, власниками землі і землекористувачами, що утворилися в процесі здійснення земельної реформи в районі [25].

Розрахунковий метод актуальним є при аналізі матеріалів і визначенні коефіцієнтів екологічної стійкості земельних ресурсів області, для чого зібрані відомості про наявність площ таких умовно стабільних угідь, як рілля, сінокоси, пасовища, землі вкриті лісом, чагарниками, болота, під водою.

Картографічний метод досліджень налічує такі складові: знайомство з реальною ситуацією шляхом отримання та візуального аналізу різноякісної картографічної інформації; сприйняття та читання карт; побудова картосхем способом кількісного фону [4].

Графічний метод – полягає в тому, що на основі статистичних даних показано динаміку змін різних антропогенних показників, а також саму структуру земельного фонду та земель за категоріями призначення.

Метод аналізу був застосований при вивченні сучасної структури, складу, використанні та екологічного стану земельних ресурсів.

Системно-структурний метод – включає в себе розгляд будь-яких об'єктів з точки зору складних утворень, які мають певну структуру і являються компонентами більш складних систем [25]. Цей метод використовувався при характеристиці конкретних компонентів довкілля, як структурних складових геосистеми району загалом.

Порівняльно-географічний метод застосовувався для представлення просторового (географічного) поширення земельних ресурсів та їх просторовому порівнянні у переважаючих показниках, критеріях, балах чи індексах.

Також, під час дослідження та вивчення екологічного стану земельних ресурсів, які є складовою екосистеми слід вказати, що під *екологічною системою* – розуміють реально виокремлений у просторі і часі комплекс, сформований з: рельєфу земної поверхні; рельєфоутворюючих і рельєфоперетворюючих процесів; зв'язків між елементами системи; зв'язків системи з оточуючими її природними і соціально-економічними системами. Крім цього іншим принципом екологічних досліджень – є визнання пріоритету людини у функціонуючих геосистемах. Людина через категорію «суспільство», «соціум» виступає суб'єктом еколого-географічних відносин, вимоги якого до якості інших складових геосистеми як середовища життя стають критеріями оцінювання його якості. Цей підхід це називають антропоєкологічним [5].

Під час оцінювання екологічного стану компонентів природного середовища доцільно використовувати концепції геоекологічних ситуацій, які становлять базовий об'єкт еколого-геоморфологічного картографування і представляють собою реалії, що відображають проблеми сучасного земле-, водо-, лісокористування, а також територіальну систему життєзабезпечення людини [5].

Для оцінки екологічної небезпеки використання земель запропоновано систему показників, яка включає відомості про природну складову екологічної небезпеки (відносно постійна група) і відомості, що характеризують антропогенний вплив (найбільш динамічна група) [22].

1.2.2. Методика визначення екологічної стабільності земель та рівня антропогенного навантаження на земельні ресурси

Для оцінки екологічного стану земельних ресурсів можна використовувати безліч різних методик. Однак, ми зробили акцентовану увагу за трьох, на нашу думку, найдоцільніших. Саме в цих методиках, які запропоновані Н. М. Рідеєм та Д. Л. Шофоловим, було статистично і розрахунково опрацьовано матеріали форм 6-зем, побудовані графіка, картосхема та представлений порівняльно географічний аналіз.

Методика визначення екологічної стабільності території та рівня антропогенного тиску використовувався метод, запропонований Н. М. Рідесем, Д. Л. Шофоловим, що враховує кількісні та якісні характеристики компонентів довкілля, а саме атмосферне повітря, поверхневі та підземні води, земельні ресурси та інше [44].

В основу аналізу покладено розрахунок коефіцієнтів – K_{ec} та K_{an} , що характеризують величину впливу господарської діяльності. У першому випадку враховується значення коефіцієнтів екологічних властивостей різних типів угідь, у другому – бальна оцінка їх ступеня антропогенного навантаження [44].

Коефіцієнт екологічної стабільності території (K_{ec}) розраховують як:

$$K_{ec} = \frac{\sum_{i=1}^n K_i K_i}{\sum_{i=1}^n S_i}$$

де, K_i – коефіцієнт екологічних властивостей угідь i -виду (їх значення наведені в таблиці 1.1); S_i – площа угідь i -виду, n – кількість показників [44].

Таблиця 1.1

Значення коефіцієнтів екологічних властивостей різних типів угідь (K) [44]

Угіддя	K
Забудована територія і дороги	0,00
Рілля	0,14
Виноградники	0,29
Лісосмуги	0,38
Багаторічні насадження, чагарники	0,43
Присадибні ділянки	0,50
Сіножаті	0,62
Пасовища	0,68
Ставки і болота природного походження	0,79
Ліси природного походження	1,00

Коефіцієнт антропогенного навантаження на земельні ресурси (K_{an}) визначають його за формулою:

$$K_{an} = \frac{\sum_{i=1}^n S B_i}{\sum_{i=1}^n S}$$

де, $S1 - Sn$ – площа угіддя з певним рівнем антропогенного навантаження; $B1 - Bn$ – оціночні бали відповідних угідь (п'ятибальна шкала наведена в таблиці 1.2) [44].

Бальна оцінка ступеня антропогенного навантаження та екологічної стабільності території визначається за допомогою шкали запропонованої Н. М. Рідеєм та Д. Л. Шофоловим [44].

До екологічно нестабільної відносять території з коефіцієнтом $< 0,33$ бали, до слабо стабільних територій – $0,34-0,50$ бали, середньо стабільна – $0,51-0,66$ бали та екологічно стабільна – $> 0,67$ бали [44].

Рівень антропогенного навантаження території визначається наступними показниками даного коефіцієнту: високий – $4,1-5,0$ бали, підвищений $3,1-4,0$ бали, середній $2,1-3,0$ бали та низький $1,0-2,0$ бали [44].

Таблиця 1.2

Бальна оцінка ступеня антропогенного навантаження на земельні угіддя [44]

Угіддя	<i>K</i>
Землі промисловості, транспорту, під забудовою	5
Рілля, багаторічні насадження	4
Природні кормові угіддя, залужнені балки	3
Лісосмуги, чагарники, ліси, болота, під водою	2
Заповідники	1

1.2.3. Методика визначення ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах

Ступінь порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах оцінюють за співвідношенням площі угідь інтенсивного використання (рілля, P) та сумарної площі угідь ощадливого використання (багаторічні насадження, сіножаті, пасовища), а також земель під поляхисними лісосмугами в агроландшафтах (OB) за шкалою, наведеною у таблиці 1.3 [44].

Питому вагу показників P та OB розраховують у процентах від загальної сумарної площі ріллі та угідь ощадливого використання за формулами [44]:

$$P = \frac{Sp}{S_p + S_{OB}} \times 100$$

де, P – питома вага ріллі у групі угідь $P + OB$, %; Sp – площа ріллі, га; S_{OB} – сума площ угідь ощадливого використання, га [44].

$$OB = \frac{S_{OB}}{S_p + S_{OB}} \times 100$$

де, OB – питома вага угідь ощадливого використання у групі угідь $P + OB$, % [44].

Оптимальне співвідношення площ ріллі (P) і угідь ощадливого використання (OB) свідчить про оптимальну структуру і добре збалансований за співвідношенням угідь екологічний стан с/г ландшафтів [44].

Таблиця 1.3

Шкала для оцінки екологічного стану агроландшафтів за співвідношенням угідь [44]

Питома вага угідь, % до сумарної площі $P+OB$		Стан агроландшафтів
P	OB	
<20	>80	Оптимальний
20:35	65:80	Добрий
35:55	45:65	Задовільний
55:70	30:45	Незадовільний
>70	<30	Критичний

Агроландшафти з добрим екологічним станом характеризуються підвищеною буферністю та не потребують відчутних змін у структурі, а природоохоронна діяльність може бути обмежена підтримкою існуючого між угіддями екологічного балансу [44].

В агроландшафтах з задовільним екологічним станом навіть незначні структурні зміни можуть погіршити екологічну рівновагу між угіддями. Проте на сучасному етапі землекористування слід намагатися досягти хоча б такого співвідношення угідь інтенсивного і ощадливого використання [44].

Агроландшафти з незадовільним та критичним екологічним станом характеризуються значною розбалансованістю угідь і вимагають прийняття невідкладних заходів з оптимізації компонентного складу та структури деградованих агроландшафтів [44].

РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

2.1. Географічне та фізико-географічне розташування району

Червоноградський район – район на північному заході Львівської області, Україна. Адміністративний центр – місто Червоноград. Утворений 17 липня 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи [33]. До складу району увійшли території: Радехівського району, Сокальського району, частини Кам'янка-Бузького району (Добротвірська селищна громада), частини Жовківського району (північно-східні території: Купичвільська та Боянецька сільські ради, увійшли в Великомоствівська міська громада), місто обласного значення Червоноград, а також місто Соснівка та селище Гірник, що знаходились в підпорядкуванні Червоноградської міської ради [59].

До складу району входять 7 територіальних громад, з яких 5 міських і 2 селищні. Міські: Белзька, Великомоствівська, Радехівська, Сокальська, Червоноградська. Селищні: Добротвірська, Лопатинська.

Червоноградський район межує на півночі з Волинською областю (Володимир-Волинським та Луцьким районами), на південному-сході із Золочівським районом, на півдні і південному-заході з Львівським районом Львівської області. На заході район межує з Люблінським воєводством республіки Польща (рис. 2.1).

Район має вигідне розташування щодо важливих транспортних шляхів. Це, зокрема, залізниця та автострада загальнодержавного значення Львів – Червоноград – Ковель із відгалуженням на Брест (Білорусь) та Львів – Радехів – Луцьк.

Червоноградський район, згідно [12; 35], поділяють по річці Західний Буг (по лінії Кам'янка-Бузька – Соснівка – Червоноград – Сокаль) на Західноєвропейську та Східноєвропейську рівнину, які відносять до фізико-географічних країн. За фізико-географічними зонами північ району (по широті м. Червоноград) відносять до Західноукраїнської провінції широколистяних лісів, а південь району до Поліської провінції зони мішаних лісів.

Рис. 2.1. Адміністративні межі Червоноградського району [40]

В межах району можна виділити такі фізико-географічні області: північ району відносять до Люблінської та Волинської височини (на північ відносно широти м. Червоноград), південний-схід – Бузьке Мале Полісся, південний-захід – Стирське Мале Полісся [12; 27].

Також, згідно фізико-географічного районування [12; 35], в межах Червоноградського району фізико-географічна область Люблінська височина поділяється на такі фізико-географічні райони (ландшафти): Грубешівське міжпасмове Полісся та Сокальське пасмо.

Область Волинська височина поділяється на райони такі райони, як Іваницьке міжпасмове Полісся та Тартаківське пасмо.

Фізико-географічна область Бузьке Мале Полісся представлена Ратинським Поліссям, а південніше від нього – Желдецьким Поліссям.

Фізико-географічна область Стирське Мале Полісся в даному районі представлена Радехівським окраїнним Поліссям та південніше від нього – Бузько-Бродівським Поліссям [12; 27; 35].

За іншими науковцями, за фізико-географічним районуванням України, район розташований у межах Європейської рівнинної ландшафтної країни, зони широколистяних лісів, Західно-Українського краю, де виокремлено дві області: Мале Полісся і Волинська височина [27].

Згідно природно-сільськогосподарського районування, територія Червоноградського району відноситься до зони Полісся (південь), Західно-Поліської провінції, Мало-Поліського округу та зони Лісостепу (північ), Західно-лісостепової провінції, Рівненсько-Луцького округу. В межах району слід виділити такі природно-сільськогосподарські райони: Сокальський (північ), Радехівський (центр і північний-схід) та Кам'янка-Бузький (південний-захід та південь) [9].

2.2. Геолого-геоморфологічні особливості району дослідження

У геологічній будові району беруть участь осадові породи верхнього протерозою, палеозою, мезозою і кайнозою, які перекриваються пластом четвертинних відкладів потужністю 3-5 м і представлені строкатим комплексом континентальних утворень водно-льодовикового, алювіального, елювіального типів [15; 16].

В східній частині району залягають поклади кам'яного вугілля, крейди та будівельних пісків. В межах східної частини району в долинах приток Західного Бугу і Стиру є великі поклади торфу (торф'яні масиви) [15; 16].

Рельєф західної частини району становить слабохвилясту рівнину. Північна частина району – Сокальське пасмо (підвищена хвиляста лесова рівнина, розчленована балками) – входить до фізико-географічної області Волинської височини. Південь району розташований у межах фізико-географічної області Малого Полісся (низовинна лісиста полого хвиляста моренно-зандрова рівнина) [48].

Осадові породи тут залягають на докембрійському кристалічному фундаменті, що складається з гранітів та інших вивержених і метаморфічних утворень, які виявлено глибокою свердловиною у м. Горохів на глибині 3466 м [36].

Протерозойські відклади представлені трьома різними за складом серіями, з яких нижня (Поліська) і верхня (Валдайська) складені осадовими породами, а середня (Волинська) – вулканогенними утвореннями. У кембрійських відкладах виділяється декілька літологічних пачок, складених переважно пісковиками та алевролітами. У свердловині в районі с. Новий Витків Радехівського району кембрій має потужність близько 500 м [36].

Відклади силуру, на відміну від ордовіка, мають широкий розвиток. Девонські відклади менш поширені. Нижній девон представлений континентальними відкладами, у середньому і верхньому відділах системи переважають морські та лагунні відклади. Загальна потужність – 1300 м. Карбон залягає під мезозоєм на значній площі. Ці відклади складені різноманітними породами: аргілітами, пісковиками, вапняками, зрідка доломітами, доломітизованими вапняками, конгломератами. Трапляються і прошарки кам'яного вугілля [36].

Палеозойські відклади повсюдно перекриті мезозоєм (юрою і крейдою), який залягає на різних дещо давніших товщах. Юрські відклади обмежені на сході лінією Червоноград-Перемишляни. На захід від цієї лінії вони стають потужнішими, а також з'являються молодші горизонти розрізу. У східній частині на палеозої залягають безпосередньо крейдові відклади. Потужність юри сягає 500 м і більше [36].

Крейдова система представлена сеноманським, туронським, коньякським, сантонським і сенонським ярусами. Осадовий чохол Волино-Подільської частини Руської платформи зазнав значних тектонічних дислокацій [12; 36].

На відкладах крейди залягають четвертинні відклади, які представлені комплексом континентальних утворень алювіального, льодовикового, водно-льодовикового, делювіального типів. Плейстоценові відклади майже суцільним плащем перекривають більш давні породи. Плейстоценові відклади утворилися у різні періоди. Їх розділяють на нижньоплейстоценові, середньоплейстоценові, верхньоплейстоценові та голоценові [12; 36].

Нижньоплейстоценові відклади представлені у вигляді морени. У межах Волинської височини вона належить до типу основних морен і трапляється у долині ріки Західний Буг (околиця м. Сокаль) [36].

Середньоплейстоценові відклади виражені здебільшого алювієм. Цими відкладами побудована друга надзаплавна тераса ріки Західний Буг, яка розвинена на території Волинської височини. Висота тераси над рівнем води у ріці 17-30 м. [36].

Верхньоплейстоценовими відкладами, які також представлені алювієм, побудована перша надзаплавна тераса ріки Західний Буг, яка розвинена здебільшого на території Малого Полісся і Волинської височини [12; 36].

Відповідно до тектонічного районування України, територія досліджень знаходиться у південно-західній частині Східноєвропейської (Руської) платформи, в геоструктурній області Волино-Подільської плити, у межах геоструктурних районів західного схилу Українського кристалічного щита і Львівського (Львівсько-Люблінського, або Галицько-Волинського) прогину [3; 36; 37].

У геоморфологічному відношенні Червоноградський район розташований у межах провінції Полігенної рівнини України, геоморфологічної області Волино-Подільської височини, яка поділяється на дві підобласті: Мале Полісся та Волинська височина, південно-західна частина якої знаходиться у межах Львівської області і має назву Сокальське пасмо [3; 13; 58; 62].

Рельєф східної частини району переважно рівнинний, представлений Буго-Стирською рівниною в межах Малого Полісся, середні висоти якої сягають 200-250 м. [12].

Рівнина Малого Полісся є найбільш гіпсометрично низьким регіоном Волино-Подільської височини і представлена як обширне пониження. Суттєву роль у формуванні Малополіської рівнини відіграли талі води окського льодовика, якими повністю розмиті відклади міоцену, денудаційний вріз досягнув верхньокрейдових відкладів, які, виходячи на поверхню, простежуються у формі валоподібних підвищень [58].

Сучасними геоморфологічними дослідженнями встановлено, що Мале Полісся належить до алювіально-водно-льодовикових рівнин. Загалом територія Малого Полісся представлена нахиленою на північ акумулятивно-денудаційну рівниною [58].

Остаточно морфоскульптура Малого Полісся сформувалась наприкінці середнього – на початку пізнього антропогену. Середня абсолютна висота території коливається у межах 245 м. Характер рельєфу плоско-хвилястий, слабо розчленований, з широкими, малопріпіднятими вододілами, які перетинаються дуже часто заболоченими долинами рік, та невеликою амплітудою відносних висот (5-20 м). Вододіли плоскі або ледь випуклі, ускладнені слабовираженими горбами, пасмами, міжпасмовими пониженнями.

Територія Сокальського пасма поділяється долиною ріки Західний Буг на дві майже однакові за площею частини: західну, яку називають Забузькою ороною, і східну – Тартаківську. За генезою Сокальське пасмо належить до моренно-зандрово-лесових і зандрово-лесових акумулятивних рівнин [50].

Чимало авторів зачислює цю територію до розчленованих пасмових акумулятивно-денудаційних рівнин [26].

Остаточно морфоскульптура Сокальського пасма сформувалась у верхньоплейстоценово-голоценовий періоди. Абсолютні висоти коливаються у межах 220–270 м: максимальна – 270,5 м, мінімальна – 182 м (долина ріки Західний Буг). Відносні висоти не перевищують 50 м [50].

Через територію району проходить Головний Європейський вододіл, що поділяє басейн Західного Бугу та Стира, які належать до басейнів Балтійського і Чорного морів. На півночі району простягається Сокальсько – Торчинська височина і заходить південна частина Волинської височини [16].

2.3. Кліматичні умови

Відповідно до агрокліматичного районування України, територія досліджень належить до вологої помірно теплої агрокліматичної зони [38].

Загалом, клімат помірно-континентальний, характеризується м'якістю та високою вологістю. Великий вплив на його формування має втручання

морського атлантичного повітря, що літом спричиняє похолодання, а зимою – потепління. Для нього характерні часті відлиги взимку, значна хмарність, обложні дощі. Континентальність клімату пом'якшується переміщенням повітряних мас із заходу та особливостями рельєфу. На стан температурного режиму, атмосферних опадів в останні роки деякий вплив має забруднення атмосферного повітря внаслідок шкідливих викидів в атмосферу та розміщення на поверхні підземних порід, як відходів вуглевидобутку у вигляді териконів, відвалів тощо.

Пересічна температура січня у регіоні становить $-4,2 - -4,4^{\circ}\text{C}$, липня $+18,0 - +18,4^{\circ}\text{C}$. Період з температурою понад 10°C становить в середньому 155–160 днів. Середньорічна норма опадів становить 560–800 мм на рік. Основна кількість опадів випадає в теплий період року. Розташування у вологій, помірно теплій агрокліматичній зоні та в агрокліматичній підзоні достатнього зволоження ґрунту [7].

У межах півдня району, який знаходиться в Малому Поліссі, величина сумарної сонячної радіації становить $92,4 \text{ ккал/см}^2$ за рік. Найменші значення простежуються у зимові місяці – $1,1-3,5 \text{ ккал/см}^2$. За літній період кількість сумарної сонячної радіації сягає $42,2 \text{ ккал/см}^2$, а серед місяців найбільші значення припадають на липень – $16,6 \text{ ккал/см}^2$ [36].

Умови атмосферної циркуляції для Малого Полісся визначають за західним перенесенням повітряних мас і положенням щодо Азорського і Сибірського максимумів та Ісландського мінімуму. Протягом року панівними над цією територією є повітряні маси помірних широт. За рік найбільшу повторюваність мають вітри західних румбів. Середня швидкість вітру становить $4,0 \text{ м/с}$ [2; 12].

Середня багаторічна температура повітря у межах Малого Полісся становить $7,1-7,5^{\circ}\text{C}$. Найхолоднішим місяцем року є січень з середньою багаторічною температурою $-3,8 - -4,4^{\circ}\text{C}$, а найтеплішим – липень з середньою багаторічною температурою $17,9 - 19,1^{\circ}\text{C}$. Аналіз просторового розподілу середньомісячних температур повітря засвідчує, що центральна і східна

частини території Малого Полісся є дещо теплішими, порівняно з західною [12].

Сума додатніх середніх температур (вище 0°C) на цій території становить $2920\text{--}3060^{\circ}\text{C}$, вище 5°C – $2795\text{--}2935^{\circ}\text{C}$. За вегетаційний період (температури понад 10°C) сума активних температур дорівнює $2385\text{--}2570^{\circ}\text{C}$ [12].

За багаторічними даними, середньорічна кількість опадів на тій території Малого Полісся становить $590\text{--}700$ мм. Річні суми опадів розподіляються на цій території нерівномірно, що зумовлено географічним положенням і орографією.

Сталий сніговий покрив на території Малого Полісся встановлюється у третій декаді грудня. Число днів зі сталим сніговим покривом коливається від 36-ти до 150-ти. Середня з найбільших декадних висот снігового покриву за зиму становить $15\text{--}18$ см [1; 38].

У межах Сокальського пасма, північ району, сумарна кількість сонячної радіації за рік не перевищує 95 ккал/см². Найменші значення сумарної сонячної радіації спостерігаються у зимові місяці ($1,1\text{--}3,5$ ккал/см²), найбільші – у липні ($16,6$ ккал/см²). Радіаційний баланс додатній і в середньому за рік становить $40\text{--}45$ ккал/см² [12; 38].

Упродовж року панують повітряні маси помірних широт. За рік найбільшу повторюваність мають вітри західних румбів – понад 150 випадків. Середня швидкість вітру становить $4,0$ м/с [12; 38].

Середня багаторічна температура повітря на території Сокальського пасма становить $7,1^{\circ}\text{C}$. Найхолоднішим місяцем року є січень із середньою багаторічною температурою повітря $-4,6^{\circ}\text{C}$, а найтеплішим – липень, середня багаторічна температура повітря якого становить $+18,0^{\circ}\text{C}$ [7].

Взимку для цієї території характерні часті і тривалі відлиги. Сума додатніх середньодобових температур (вище 0°C) становить 2935°C , вище $+5^{\circ}\text{C}$ – 2810°C . За вегетаційний період ($t > +10^{\circ}\text{C}$) сума активних температур становить $2350\text{--}2435^{\circ}\text{C}$. Середня тривалість періоду з добовими температурами вище 0°C становить 255 днів [7].

Перші заморозки починаються наприкінці вересня, а останні спостерігаються у другій половині травня [7].

За багаторічними даними середня річна кількість опадів на території Сокальського пасма становить 579 мм. Найменше опадів випадає у січні (23 мм), найбільше – у липні (87 мм) [7].

Сніговий покрив на території Сокальського пасма встановлюється наприкінці листопада, стійкий покрив – у третій декаді грудня. Загальна кількість днів зі сталим сніговим покривом коливається у межах 39–93 на рік. Висота снігового покриву коливається від 3 до 8 см [63].

2.4. Водні ресурси

Червоноградський район багатий на водні ресурси. Водні ресурси району представлені річками, потоками, струмками, ставками, природними водоймами, водосховищем, каналами, джерелами. Водні об'єкти на території району відносяться до басейну річки Західний Буг.

По території району протікає понад 20 річок та потоків, з них: 18 малих річок та 1 середня річка – Західний Буг. Площа прибережних смуг річок становить 2090,0 га. На балансі управління знаходиться 229,1 км річок, які виконують роль водоприймачів та магістральних каналів [64].

Практично вся територія заходу району в гідрологічному плані перебуває в межах водного басейну річки Вісла, а відтак Балтійського моря. Загальна гідромережа району створена річкою Західний Буг та її лівими притоками. Найбільші притоки – Рата, Солокія, які беруть свій початок у Польщі, Болотня, Спасівка, Желдець, Варезжанка, Білий Стік. Загалом у межах району налічується п'ятнадцять малих річок та чотири безіменних струмки. Живлення річок району змішане, ґрунтово-снігово-дощове. Максимальне підняття рівнів води спостерігається під час весняної повені та літніх дощових паводків [48].

Найбільші річки сходу району: Західний Буг з притоками Білосток та Холоївкою, а також – ріка Стир з притоками Березівкою, Радоставкою. Площі штучних водойм є набагато більшими ніж природні. Загальна площа ставків у районі становить близько 50 га., а їх кількість від 310 до 530 [16; 34].

Основною річкою, що протікає по території району, є транскордонна річка Західний Буг, протяжність її по району складає 104 км. Найбільші річки району це – Солокія (довжина 50 км), Рата (довжина 34 км), Болотня (довжина 34 км), Стир (26 км), Спасівка (довжина 25 км), Варезанка (довжина 21 км), Желдець (довжина 20 км), Драганка (довжина 18 км), Красносілка (довжина 18 км), Білий Стік (довжина 12 км) [12].

Ширина річкових долин в середньому – 0,5-2 км, схили їхні низькі та пологі. Заплави найчастіше заболочені, лучні або чагарникові. Русла річок помірно звивисті, нерозгалужені. Ширина річок у межень – 3-5 м, а на р. Західний Буг – 40-70 м. Звичайна глибина річок становить 0,3-2,5 м, а в плесах досягає 5-10 м. Середні похили річок незначні, внаслідок чого швидкість течії також невелика – 0,5-0,6 м/с [41].

За своїм режимом річки району належать до типу рівнинних, живлення змішане, з переважанням снігового та дощового. Характерним у режимі річок є яскраво виражена весняна повінь, досить висока межень, яка переривається літніми та зимовими паводками [41].

Процеси льодоутворення на річках району звичайно починаються в кінці листопада – на початку грудня. У теплі зими льодовий покрив нестійкий. У кінці лютого в першій декаді березня починається танення льоду – весняний льодохід, він триває 3–5 днів [41].

Рівень води на більшості річок підвищується ще при льодоставі (у кінці лютого – на початку березня). Майже щороку бувають весняні розливи річок. Літні дощові паводки припадають на кінець червня – липень.

Західний Буг – права притока Вісли. Довжина – 815 км (у межах району – 104 км). Площа басейну – 173 300 км², падіння річки – 0,3 м/с. Це типово рівнинна річка з низькими берегами, замуленим дном, несталім режимом течії. На всьому протязі Західний Буг то звужується, то знову розширюється. Глибини в середньому незначні – 1,5-3 м. Річка часто виходить з берегів, затоплюючи великі площі. Правий берег крутий, порівняно високий (Поториця – Сокаль). Лівий – низький, рівнинний, заливається водою весною і літом [41].

Західний Буг у межах району практично не замерзає, що спричинено викидом у нього теплих вод Добротвірської ДРЕС. До будівництва електростанції річка замерзала на короткий час. До того ж товщина льодового покриву була невелика. Скресання криги починалося на початку березня [41].

Однією з лівих приток Західного Бугу є річка Рата, яка тече від м. Рава-Руська, через м. Великі Мости, с. Сілець у напрямі до м. Червоноград. Течія Рати надзвичайно повільна, тому на її дні відкладається багато наносного матеріалу. Річка тече між високими берегами і в с. Сілець і с. Межиріччя впадає у Західний Буг. Довжина Рати – 76 км, площа басейну – 1,790 км², падіння річки – 1,2 м/км [12; 41].

Права притока р. Рати – річка Свиня завдовжки 45 км, площею басейну 512 км², падіння – 1,5 м/км. Лівими притоками є р. Солокія, Варяжанка. Перша – починається поблизу м. Угнів, тече через м. Белз і поблизу Червонограда впадає в Західний Буг. Варяжанка починається біля населеного пункту Варяж (Новоукраїнка) і там, де землі району межують з Волинню впадає у Західний Буг. Правою притокою є р. Білий Стік, яка бере початок у сусідньому Радехівському районі, а між селами Волиця, Комарева, Поториця впадає у Західний Буг [41].

На території Корчівської сільської ради району побудовано Солокійське водосховище (рис. 2.2). Призначення водосховища – зрошення та зволоження сільськогосподарських культур. Водосховище запроектовано з сезонним регулюванням стоку і розраховано на повне спрацювання. Площа водного дзеркала Солокійського водосховища при НПУ складає 136 га, повний об'єм води – 3,504 млн.м³, площа прибережної захисної смуги – 28,8 га [64].

Під час проведення у 2016 році інвентаризації штучних водних об'єктів (ставків) району виявлено 158 гідротехнічних споруд, з яких 106 споруд – безхазяйні, 52 споруди мають балансоутримувача. Станом на 01.01.2018 р. на тимчасове зберігання територіальним громадам та орендарям штучних водних об'єктів передано 70 гідротехнічних споруд. В районі прийнято 27 рішень сесій

місцевих рад щодо взяття на облік безхазяйних ГТС (взято на облік 106 шт. безхазяйних гідротехнічних споруд на водних об'єктах) [64].

Рис.2.2. Солокійське водосховище [64]

На території району знаходиться 155 шт. ставків, площа водного дзеркала яких складає 307,0 га. 129 ставків призначені для риборозведення (рис. 2.3, 2.4).

Рис. 2.3. Ставок у с. Стенятин [64]

Рис. 2.4. Ставок в с. Велика [64]

На території району поверхневий стік та регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів здійснюється системою міжгосподарських та господарських каналів, що об'єднані в 15 осушних систем загальною площею 51 962 га. Серед найбільших з них можна виділити Солокійську осушувальну систему площею 16,2 тис. га, Болотнянську осушувальну систему площею 10,3 тис. га [48].

2.5. Рослинний і тваринний світ

Північна частина району розташована в зоні лісостепу, а південна – в зоні мішаних лісів. Дані території характеризуються як лісостеповою, так і лісовою рослинністю. Її розвитку тут сприяють кліматичні і ґрунтові умови, а також

характер рельєфу. Велике значення у формуванні рослинності району належить діяльності людини, яка винищує одні рослини і звільнені площі використовує для культивування інших (наприклад, чагарники, луки використовуються під сади і городи). Загальні площі лісів – понад 25 % території району. Більше їх на Малому Поліссі [51].

Рослинність у сході району представлена головним чином після лісовими луками, сільськогосподарськими насадженнями та лісами у породному складі яких переважають сосна, дуб, граб, вільха чорна. Соснові ліси представлені насадженнями як природного, так і штучного походження. В межах східної частини (колишній Радехівський район) площа лісів становила 31,2 тис. га [55].

Серед дерев'янистого покриву на Волинській височині переважають граб, дуб, вільха, береза, липа. На Малому Поліссі – сосна, вільха, береза, ялина, осика. Грабово-дубові ліси ростуть на опідзолених чорноземах, соснові – на піщаних дюнах і торфовищах. У грабово-дубових лісах підлісок багатий на ліщину, крушину, трав'яний покрив досить строкатий. Тут поряд з папороттю і хвощами багато квітів, серед яких – підсніжники, конвалії та ін. У хвойних лісах підлісок небагатий – це переважно мохи і лишайники (хвойний мох, оленячий лишайник, чебрець). На території району є великі ділянки, зайняті болотяною рослинністю (осока, хвощ, сфагновий мох тощо). Лучна рослинність майже винищена, оскільки площі майже всі розорені [51].

Тваринний світ району дуже різноманітний і представлений гризунами: заєць-русак, польова миша, білка, ховрах; хижаками: вовк, лисиця, куниця, видра; копитними: дикий кабан, козуля, олень, лось; комахоїдними: їжак, кріт; птахи: дикі качки, сірі куріпки, тетерев, перепілки. Також, представлений такими типовими для Малого Полісся та зони широколистяних лісів видами ссавців як лісова полівка, білка, лисиця, борсук, козуля, лось тощо [6; 34].

До рідкісних тут відносять лося європейського, також ряд тварин занесених до Червоної Книги України – лелека чорний, лебідь-шипун, світлий тхір. Щодо рослин, то до рідкісних відносять: горошок горохоподібний, а до Червоної книги – Зіновать Блоцького, верба чорнична, береза низька [6; 34].

На території району є звірове господарство «Лисичка», в якому розводять нутрію, чорно-сріблясту лисицю, норку. В ставках і водоймах розводять промислову рибу [51].

2.6. Ґрунтовий покрив

Територія Червоноградського району розташована в двох агроґрунтових зонах: північна частина району знаходиться у межах Лісостепової агроґрунтової зони (Рівненсько-Луцький агроґрунтовий округ, Сокальський агроґрунтовий район), а південна – у межах Поліської зони (Мало-Поліський агроґрунтовий округ, Кам'яно-Бузький і Радеківський агроґрунтові райони).

Всього на території району виділено двадцять чотири генетичних типи ґрунтів, основні з яких у відсотковому відношенні становлять: дерново-підзолисті, дерново-слаборозвинені піщані ґрунти; ясно-сірі, опідзолені супіщані; темно-сірі та чорноземи опідзолені суглинкові; чорноземи глибокі і неглибокі карбонатні та вилуговані; перегнійно-карбонатні суглинкові; чорноземи лучні та лучні суглинкові; дернові та лучні; лучно-болотні та болотні; торфовища низинні та торфОВО-болотні [48].

Більша частина району знаходиться в межах Малого Полісся, ґрунтовий покрив якого є неоднорідним. Вологий клімат з промивним водним режимом, водно-льодовикові піски і супіски та елювій верхньокрейдяних відкладів як ґрунтоутворюючі породи, майже суцільна (в минулому) лісова і лучна рослинність сприяли формуванню в межах цієї території дерново-підзолистих, дерново-карбонатних, лучних, дернових і болотних ґрунтів. Добре розвинений мезо- і мікрорельєф зумовив часту зміну провідних факторів ґрунтоутворення. Залежно від цих факторів змінювались і елементарні ґрунтові процеси, внаслідок чого і формувалась дуже складна мозаїчна структура ґрунтового покриву [8].

На заході району найбільш поширеними є чорноземи опідзолені та сірі опідзолені ґрунти, в низовинній частині (Мале Полісся) – переважно дерново-підзолисті, лучно-болотні та торфОВО-болотні ґрунти, ефективне використання яких вимагає розумної меліорації [51].

Чорноземи та сірі опідзолені ґрунти трапляються на підвищених ділянках рельєфу. Вони є найбільш родючими і зайняті здебільшого під ріллею. Незважаючи на досить високу природну родючість, ці ґрунти потребують удобрення. На щільних карбонатних породах утворилися чорноземи малогумусні і чорноземно-лучні ґрунти. Вони утворилися на продуктах вивітрювання крейдових порід і багаті на Кальцій. Кількість гумусу в них відносно невелика – 3,5-4,2 % [51].

Чорноземно-лучні ґрунти поширені на найбільш знижених ділянках рельєфу, які утворилися під трав'яною рослинністю в умовах неглибокого залягання підґрунтових вод і мають добру структуру і високу родючість (вміст гумус – 5-6 %) [51].

Дерново-підзолисті ґрунти характеризуються найменшою родючістю. Це здебільшого ґрунти, що утворилися на пісках, глинисто-піщаних породах. Наявність у ґрунтовій породі піску обумовлює велику водопроникність цих ґрунтів, і рослинам, незважаючи на велику кількість опадів у місцях, де підґрунтові води залягають на глибині понад 2,5 м, не вистачає вологи. Якщо ж підґрунтові води залягають на незначній глибині (не більше 1 м), то рослини отримують надмірну вологу [51].

Дерново-слабопідзолисті ґрунти бідні на поживні речовини, менш розорані і на них, передусім, ростуть соснові ліси (навколо Великих Мостів). Ці ґрунти мають незначну кількість гумусу (0,2–0,5 %), тому вони бідні на азот, а вміст фосфатів також недостатній [51].

На сході району поширені чорноземи, дерново-карбонатні ґрунти, чорноземи опідзолені й чорноземи типові слабо гумусні, ясно-сірі і сірі опідзолені та лучно-болотні, болотні, торфво-болотні та торфовища, а також дернові й лучні [11].

Дерново-підзолисті ґрунти сформувались внаслідок дернового і підзолистого процесів ґрунтоутворення під сосновими, дубово-сосновими та іншими мішаними лісами. За ступенем опідзолення виділені дерново-слабопідзолисті і дерново-середньопідзолисті. Дані ґрунти легкого

гранулометричного складу, характеризуються незадовільними фізичними властивостями. Значні площі дерново-підзолистих ґрунтів зазнали впливу вітрової ерозії [11].

Дерново-приховано підзолисті ґрунти менш поширені. Приурочені до вершин добре дренованих піщаних горбів, гряд, дюн, зайнятих сухими борами. *Підзолисто-дернові* мають незначне поширення серед дерново-підзолистих ґрунтів. Приурочені до понижених ділянок рельєфу. На відміну від дерново-підзолистих мають інтенсивніше розвинений гумусово-ілювіальний горизонт, більший вміст гумусу. Це одні з найцінніших ґрунтів Малого Полісся [11].

Лучні ґрунти утворилися внаслідок дернового процесу ґрунтоутворення в гігроморфних умовах під лучною рослинністю на водно-льодовикових відкладах. Приурочені до знижених ділянок рівнин, річкових терас, заплав, периферій боліт [11].

Лучні карбонатні ґрунти також присутні на даній території. Місцями зустрічаються їх вилугувані та опідзолені відміни. Трапляються ареали *чорноземно-лучних ґрунтів*. Для них характерний більш розвинений і потужний гумусовий та перехідний горизонти, ніж у лучних ґрунтів.

Дернові ґрунти залягають у широких зниженнях серед вододілів, по периферії боліт, річкових заплавах. Вони часто трапляються в поєднанні з лучно-болотними і болотними ґрунтами [11].

Дерново-карбонатні ґрунти утворились внаслідок дернового процесу ґрунтоутворення на елювії верхньокрейдових відкладів. Приурочені до рівнинно-горбкуватого рельєфу денудаційних рівнин. У понижених частинах рельєфу сформувались чорноземи карбонатні. До знижених слабостічних ділянок, заплав річок приурочені лучно-болотні і болотні ґрунти [11].

Ґрунти цієї місцевості утворюють певні структурні комплекси, які характеризуються різним поєднанням дерново-підзолистих, дерново-карбонатних, дернових, лучних, болотних та інших ґрунтів і їхніх відмін. Більшість цих ґрунтів, особливо після проведення осушувальної меліорації,

цілком придатні для ефективного використання у сільськогосподарському виробництві.

Отже, систематичне внесення органічних добрив, посіви люпину, є важливим чинником підвищення родючості цих ґрунтів, щодо мінеральних добрив, значний ефект дають Азотні і Фосфорні добрива. Болотні ґрунти утворилися під болотяною рослинністю в умовах надмірного зволоження. Верхній шар болотних ґрунтів містить велику кількість органічних речовин (5–3 %). Товщина шару торфу може становити 0,5–5 м і більше. Болотні ґрунти бідні на Фосфор і Калій, але багаті на азот, мають підвищену кислотність.

Даючи господарську оцінку основним ґрунтам Червоноградського району, зазначимо, що вони родючі і придатні для вирощування багатьох сільськогосподарських культур. Для того, щоб отримати високі сталі врожаї, необхідно провести цілу низку заходів, пов'язаних з піднесенням культури землеробства, а саме: вапнування ґрунтів, яке знижує їхню кислотність, що є надмірною, періодичне угноєння їх торф'яно-гнійовими компостами. Серед комплексних заходів вирішальне значення має удобрення достатньою кількістю органічних і мінеральних добрив [51].

РОЗДІЛ 3. АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

3.1. Поселенське навантаження

Червоноградський район утворений 17 липня 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи, відповідно до постанови Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-ІХ: Червоноградський район (з адміністративним центром у місті Червоноград) у складі територій Белзької міської, Великомоствівської міської, Добротвірської селищної, Лопатинської селищної, Радехівської міської, Сокальської міської, Червоноградської міської територіальних громад, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області» № 718-р від 12.06.2020 року [42].

Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 року №718-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад Львівської області» утворено: Червоноградська територіальна громада – до складу громади входить 14 населених пунктів; Сокальська територіальна громада – до складу громади входить 60 населених пунктів; Радехівська територіальна громада – до складу громади входить 42 населених пунктів; Белзька територіальна громада – до складу громади входить 24 населених пунктів; Великомоствівська територіальна громада – до складу громади входить 17 населених пунктів; Добротвірська територіальна громада – до складу громади входить 20 населених пунктів; Лопатинська територіальна громада – до складу громади входить 28 населених пунктів [42].

В районі нараховується 205 населених пункти, в тому числі: 7 міст: Белз, Великі Мости, Радехів, Сокаль, Соснівка, Угнів, Червоноград; 4 селища: Лопатин, Добротвір, Жвирка, Гірник; 194 сільських населених пункти.

Згідно таблиці 3.1, район дослідження складається із 80 адміністративних утворень різного рангу. Зокрема, найбільше їх в межах Радехівської та Сокальської громад (по 20 одиниць).

Площа Червоноградського району (за розрахунками форми б-зем) складає 2997,03 км², а найбільшими громадами є Радехівська (706,82 км²) та Великомоствівська (675,30 км²).

Згідно рисунку 3.1 та таблиці 3.1, найбільш густозаселеними є центральна та північна частини району. Зокрема, найбільше осіб проживає в Червоноградській (89 315 осіб) та Сокальській (52 081 осіб) громадах. Дещо меншим є поселенське навантаження на землі у Радехівській громаді (33 264 осіб).

Дуже мале спостерігаємо на заході, півдні та сході Червоноградського району. Саме в цих межах маємо найбільшу лісистість, відповідно поселення менш щільно розміщені. Сюди слід віднести території Белзької (14 664 осіб), Великомоствівської (16 055 осіб) (всі захід району), Добротвірської (11 368 осіб) (південь) та Лопатинської (12 198 осіб) (схід) громад.

Таблиця 3.1

Адміністративні утворення Червоноградського району [60]

Адміністративні утворення	тип громади	рік створення	кількість рад, що об'єдналась	площа об'єднаних громад, км ²	кількість населення
Лопатинська громада	селищна	2020	12	466,03	12 198
Великомоствівська громада	міська	2020	6	675,30	16 055
Добротвірська громад	селищна	2020	5	228,11	11 368
Радехівська громад	міська	2020	20	706,82	33 264
Червоноградська громада	міська	2020	8	409,17	89 315
Сокальська громада	міська	2020	20	199,82	52 081
Белзька громада	міська	2020	9	299,70	14 664
Червоноградський район		2020	80	2997,03	231 945

В загальному поселенське навантаження на землі району мають тенденції до великих населених пунктів, а також великих селищ (рис. 3.1).

Також, слід провести аналіз населення по районі, яке було здійснено по даних «колишніх» Сокальському та Радехівському районів.

Зокрема, станом на 1 січня 1999 року в Сокальському районі проживало 99 800 осіб. Серед них – 63 500 сільських мешканців і 36 300 – міських. Тоді, як в 2018 році населення проживало наявного населення 92 066 особи, в тому

числі сільського – 57 772 особи, міського – 34 294 особи. Тобто населення значно зменшилося [47; 52].

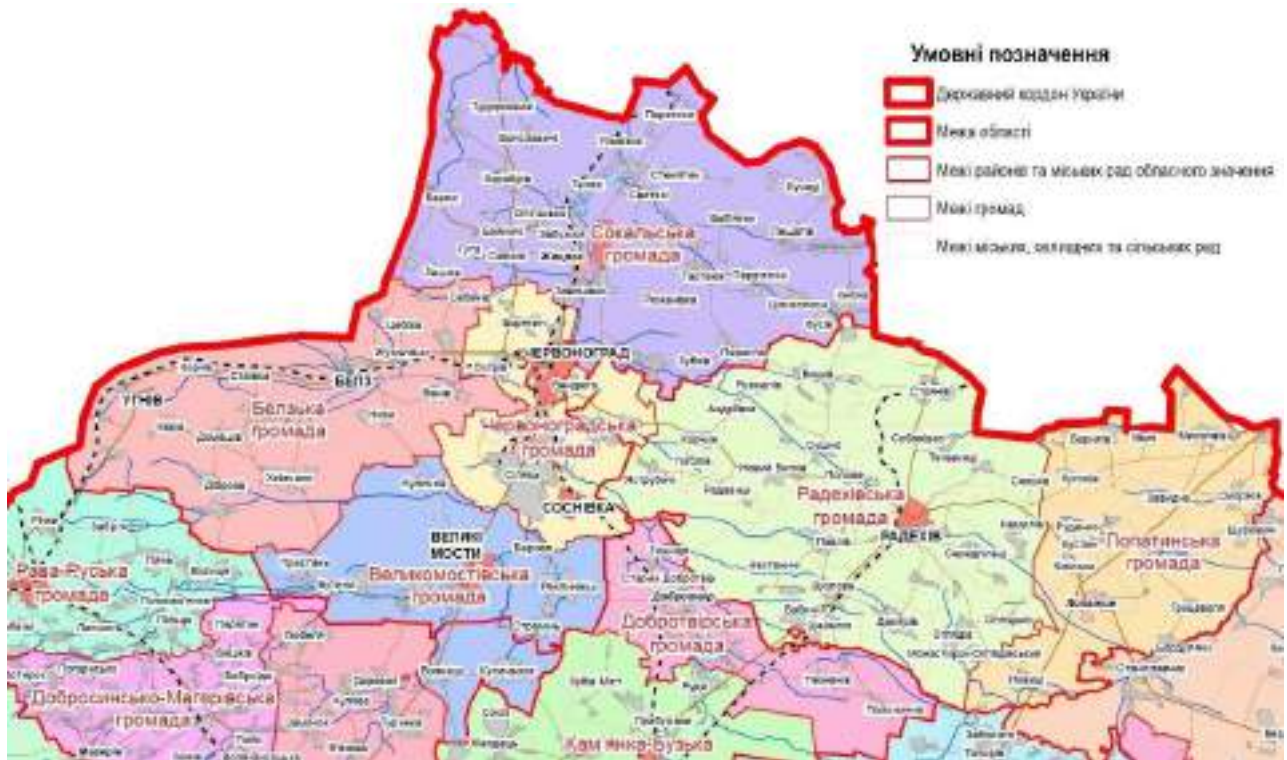

Рис. 3.1. Поселенське навантаження на землі Червоноградського району Львівської області [61].

Більше населених пунктів сконцентровано в північній частині району біля міст Червоноград та Сокаль, що в першу чергу пов'язано з розвитком тут видобувної промисловості, і відповідно, тяжіння сюди людського ресурсу. Значно менше поселенське навантаження на землі району спостерігаємо в південній (Малополицькій) частині району (рис. 3.1).

За національним складу району станом на 2014 р. переважають українці – 96 638 осіб, 98,49 %. Значно менше всіх інших, зокрема, росіян – 1 011 осіб або 1,03 %, білорусів – 145 осіб або 0,15 %, поляків – 109 осіб або 0,11 %, німців – 25 осіб або 0,03 %, молдован – 20 осіб або 0,02 %, татар – 16 осіб або 0,02 %, латишів – 11 осіб або 0,01 %, угорців – 10 осіб або 0,01 %, всіх інших – 82 особи або 0,08 % [49].

В статевій структурі, за 2020 рік, переважають жінки – 53 066 особи, тоді як чоловіків – 48 711 осіб. Річна динаміка чоловічого населення незначно мінлася, а в кількості жіночого населення спостерігається відчутне зменшення кількості осіб (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Постійне населення (на початок року) Сокальського району [32]

Рік	2011	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Обидві статі	93799	93699	93292	93130	92872	92611	92137	91558	101777
чоловіки	44601	44654	44477	44442	44392	44334	44218	44035	48711
жінки	49198	49045	48815	48688	48480	48277	47919	47523	53066

Кількість наявного населення в Сокальському районі незначно відрізняється у порівнянні з постійним населенням, а динаміка по роках показує також незначне зменшення, а в 2020 різке збільшення. Спостерігається переважання населення, яке проживає в сільській місцевості, над міським населенням.

Сільське населення впродовж періоду з 2011 по 2020 роки переважає приблизно в два рази. Зміни чисельності міського і сільського населення взаємопов'язані – коли відбуваються збільшення міського населення, спостерігається зниження сільського, і навпаки. Також на зміну чисельності населення велике значення мають міста Червоноград, Соснівка та Великі Мости, що «забирають» значну частину населення району.

Найбільша кількість сільського населення спостерігалася в 2011 році і становила 59 288 особи, тоді як міське населення мало 34 440 осіб. Найменша кількість сільського та міського населення спостерігалася в 2018 році і становила, відповідно 56 750, та 2020 року – 34 294 осіб.

В період з 2011 по 2020 роки спостерігаються значні зміни в природному русі населення. За даний період спостерігається від'ємний приріст населення, тобто переважання смертності над народжуваністю. В період з 2011 до 2014 року природний приріст зменшився до -142, а починаючи з 2014 року по 2020 роки різко збільшився і становить максимум -534.

В сільській місцевості більша народжуваність і смертність у порівнянні з міськими поселеннями. Зокрема, на 2020 рік смертність у міських поселеннях зросла до 880 осіб, в той самий час у сільській місцевості поступово зросла до 929 осіб. Народжуваність в міських поселеннях є меншою по відношенню з сільською місцевістю. Зокрема, до 2020 року в міських поселеннях вона зменшується, а в 2020 році складала 248 осіб, в той самий час в сільській

місцевості народжуваність також зменшувалася з 959 осіб (в 2011 р) до 929 осіб (в 2020 р).

Природний приріст в міських поселеннях в період з 2012 по 2015 роки був додатнім, а далі з наступними роками спостерігаємо від'ємні тенденції природного приросту. Відносно сільських місцевостей, то тут прослідковується від'ємний природний приріст, який був максимальний в 2020 році і становив - 393. Природний приріст в міській місцевості мав різні тенденції. Також, спостерігаємо додатній приріст – +31, далі від'ємний, який за останні роки зріз до -141, -143.

Щодо населених пунктів, то найбільшим є м. Червоноград – 67 223 особи, м. Сокаль – 22 800 осіб, м. Великі Мости – 6100 осіб, м. Белз – 2500 осіб, м. Угнів – 1200 осіб, смт. Жвирка – 3700 осіб.

До найлюдніших сіл Сокальщини належать: Сілець (3939), Хлівчани (1947), Острів (1890), Волсвин (1791), Реклинець (1764), Бутини (1533), Тартаків (1490), Поториця (1484), Стенятин (1431), Забужжя (1303) [47; 49].

У Радехівському районі мешкало 47,5 тис. осіб. Усе населення проживає в 71 населеному пункті, які об'єднані в 31 місцеву раду; 1 міська (м. Радехів), 1 селищна (Лопатин), 31 сільських [16].

Динаміка постійного населення в районі за останні роки показує тенденцію до значного скорочення кількості осіб (див табл. 3.2). Зокрема, кількість населення з 2012 по 2020 рік скоротилася з 48746 до 47456 осіб. Також бачимо зменшення як чоловічого, так і жіночого населення з незначною перевагою жіночого населення.

Таблиця 3.2

Постійне населення (на початок року) Радехівського району [30]

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Обидві статі	48746	48591	48467	48253	48021	47792	47617	47456
чоловіки	23023	22984	22961	22849	22745	22667	22590	22565
жінки	25723	25607	25506	25723	25276	25125	25027	24891

Слід відмітити про зменшення щільності наявного населення. Так, в 2012 році вона становила 42,5 осіб на 1 км², тоді як в 2019 році зменшилася до 41,1

осіб на 1 км². Загалом щільність населення є досить малою, якщо порівнювати з Сокальським районом (59,2 осіб на 1 км²).

Кількість наявного населення в Радехівському районі є незначно меншою у порівнянні з постійним населенням. Також, спостерігається значне переважання населення, яке проживає в сільській місцевості, над міським населенням. Це можна пояснити відсутністю великих міст та селищ, за винятком м. Радехів та смт. Лопатин. Річна зміна показує також на незначне скорочення чисельності осіб по цих двох категоріях.

Сільське населення впродовж періоду з 2012 по 2020 рр. переважає приблизно в три рази. Зміни чисельності міського і сільського населення взаємопов'язані, коли відбуваються збільшення міського населення, спостерігається зниження сільського і навпаки.

Найбільша кількість сільського населення спостерігається в 2012 р. і становила 35659 особи, тоді як міське населення в цьому році було найменше 12926 осіб. Найменша кількість сільського населення було в 2020 р. – 33979 осіб, а міського населення найбільше – 13140 осіб.

В період з 2012 по 2020 роки спостерігаються значні зміни в природному русі населення: спостерігається від'ємний приріст населення, тобто переважання смертності над народжуваністю. В період з 2012 до 2014 рік природний приріст зменшився до -69, а починаючи з 2015 року по 2020 роки різко збільшився і становить максимум -264. Відносно розподілу то в сільській місцевості більша народжуваність і смертність у порівнянні з міськими поселеннями.

Природний приріст в міських поселеннях в період з 2013 по 2017 роки був додатнім, а далі з наступними роками спостерігаємо від'ємні тенденції природного приросту. Відносно сільських місцевостей, то тут прослідковується від'ємний природний приріст, який максимальний в 2020 році і становить -236.

Щодо населених пунктів, то найбільшим і єдиним є м. Радехів, населення якого становить 9 тис. 600 осіб, смт. Лопатин – 7 тис. 890 осіб.

Відносно просторового розташування населених пунктів по території Радехівщини, можна виділити деяку неоднорідність (рис. 3.1). Основна кількість населення проживає навколо м. Радехів, а також в центральній частині району. Західна, південна на східна частини є більш залісненими, відповідно чисельність населення тут є меншою.

3.2. Промислове навантаження

На території Червоноградського району здійснюють діяльність 3 555 суб'єктів господарювання зі статусом юридичної особи.

Питома вага району у обласному валовому виробництві продукції:

- сільського господарства – 22,3 %;
- промисловості – 14,2%;
- послуг – 5,2 % [61].

В галузі промислового виробництва домінує виробництво продукції вугільної та легкої промисловості, та виробництво абразивних матеріалів.

Перелік найбільших промислових підприємств району:

- ДП «Львіввугілля» – видобування кам'яного вугілля;
- ДП «Датський текстиль» – виробництво і дизайн полотен (жаккард, велюр, різноманітні трикотажні полотна);
- ТзОВ «Клінгспор» – виробництво абразивних матеріалів;
- ТзОВ «Мебель-Сервіс» – виробництво меблів;
- ВП «Добротвірська теплова електрична станція» АТ «ДТЕК ЗАХІДЕНЕРГО» – виробництво та постачання електроенергії [61].

У промисловості «колишнього» Сокальського району частка підприємств добувної галузі становила 39,7 %, переробної галузі 59,5 % та постачання електроенергії, газу та води всього 0,8 % [42].

Питома вага підприємств району у Львівській області за обсягом промислової продукції складала близько 3,6 %.

В районі налічувалося 21 промислове підприємство, з них 6 вуглевидобувних підприємств та ряд підприємств з іноземними інвестиціями.

Значний вплив на господарське життя району має Червоноградський промисловий осередок [48].

Найбільші промислові підприємства Сокальського району випускають наступну продукцію: ДП «Львіввугілля», ПрАТ «Шахта «Надія» (добування кам'яного вугілля); ПАТ «Львівська вугільна компанія» (послуги по збагаченню вугілля); ДП «Датський текстиль» – виробництво і дизайн полотен (жаккард, велюр, різноманітні трикотажні полотна); ТЗОВ «Софро», ТЗОВ «Сокме», ТЗОВ «Софас» (виробництво меблів); ТЗОВ «Клінгспор» (виробництво абразивних матеріалів), ТЗОВ «ЄВРО-КОМЕРС» (виробництво м'яса) [42].

У межах Сокальського району зосереджено понад 1,2 млрд. тонн вугілля, або 78 % запасів Львівсько-Волинського басейну.

На території району 110 інших підприємств, установ. Найбільше розвинута вугільна промисловість (9 шахт, Центральна збагачувальна фабрика) [54].

Основу промислової бази «колишнього» Радехівського району складала переробна промисловість (97,9 %), добувна промисловість (0,2 %), виробництво та розподілення електроенергії, газу та води по 1,9 %.

Найбільші промислові підприємства району: ТЗОВ «Радехівський цукор» (виробництво цукру), ТЗОВ «МК «Галичина» (переробка молочної продукції), ТЗОВ «Мебель-сервіс» (виробництво меблів), ДП «Укрспирт» Вузлівське місце провадження діяльності (виробництво спирту), ТЗОВ «Сентіо» (виробництво жакардових тканин) [42].

Галузева структура реалізації промислової продукції м. Червоноград складає: добувна промисловість 35,4 %, переробна 55,8 %, постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря 5,6 %, водопостачання, каналізація, поводження з відходами 3,2 %. Найбільші підприємства: шахти «Межирічанська», «Червоноградська», «Великомостівська» (добування кам'яного вугілля), ТОВ «Дюна-Веста» (виробництво та реалізація панчішно-

шкарпеткових виробів), ТзОВ «Софт-меблі» (виробництво меблів), ПрАТ «Калина» (пошиття білизни) [42].

3.3. Сільськогосподарське навантаження

Сільськогосподарське навантаження на земельні ресурси Червоноградського району займає домінуюче місце, так як сама галузь сільського господарства району займає друге місце в області за обсягами виробництва валової продукції.

Площа всіх с/г угідь району становить 191,6 тис. га, в тому числі рілля – 120,0 тис. га. Основу сільськогосподарського виробництва складають 216 сільськогосподарських агроформувань: з них 69 сільськогосподарських підприємств, 147 фермерських господарств та 31 тисяча індивідуальних підсобних господарств [61].

Найбільші підприємства, які здійснюють діяльність в галузі аграрного бізнесу – ПП «Західний Буг», ПАФ «Білий Стік», ТзОВ «Галичхутро», ФГ Хомяк С.М., ПП АФ ім. Б.Хмельницького, ТзОВ «Перв'ятичі Агроком», ПП «Гові», ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед», ТзОВ «В.Д.С. «Агро», ТзОВ «Барком», ТзОВ «Ордів-Агро» [61].

Найбільші підприємства, які здійснюють діяльність в галузі аграрного бізнесу на території «колишнього» Сокальського району – ПП «Західний Буг», ПАФ «Білий Стік», ТзОВ «Галичхутро», Ф-г Хомяк С.М., ПП АФ ім. Б. Хмельницького, ТзОВ «Перв'ятичі-Агроком», ПП «Гові» [42].

В «колишньому» Радехівському районі – ПП «Західний Буг», ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед», ТзОВ «В.Д.С. «Агро», ТзОВ «Барком», ДПДГ «Радехівське», ТзОВ «Ордів-Агро» [42].

Суб'єктами господарювання «колишнього» Сокальського району з державного бюджету у 2020 році одержано коштів для розвитку агропромислового комплексу на суму 3,3 млн. грн., Радехівського району – на суму 2,1 млн. грн. [42].

На території «колишнього» Радехівського району здійснювали діяльність 5 переробних підприємств [42]:

- 1 – переробка цукрового буряка (ТзОВ «Радехівський цукор»);
- 1 – переробка м'яса (ТзОВ «Барс» ЛТД);
- 2 – виробництво спирту (ТзОВ «Спиртовий завод «Лопатин», ДП «Укрспирт» Вузлівське місцепровадження діяльності»);
- 1 – переробка молока (ТзОВ МК«Галичина»).

На території «колишнього» Сокальського району здійснювали діяльність 9 переробних підприємств:

- 2 підприємства – переробка молочної продукції (ТзОВ СУНП «Скомекс», ПП «Барвінко-В»);
- 3 підприємства – переробка м'яса та м'ясної продукції (ТзОВ «Єврокомерс», ТзОВ «Богатир», ТзОВ «Агро-Інвест»);
- 2 підприємства – виробництво хлібобулочних виробів (ПП «Козацький курінь», ТзОВ «Кристинопіль хліб»);
- 1 підприємство – виробництво кондитерських виробів (МП ВПП «Ніка»);
- 1 підприємство – виробництво спирту (ТОВ Компанія «КЛІМАТ-ПЛЮС») [42].

Здійснено аналіз сільськогосподарського навантаження окремо по двох районах.

В «колишньому» Сокальському районі динаміка змін площ с/г угідь за період з 2011 по 2020 роки мала майже незмінний характер (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Площа с/г угідь (на кінець року; га) Сокальського району [32]

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2020
Усі с/г угіддя	105066	105041	104995	104985	104980	104980	104980
Рілля	63741	63716	63670	63670	63669	63669	63668,7
Сіножаті	21618	21618	21615	21615	21614	21614	21613,8
Пасовища	18338	18338	18338	18329	18327	18327	18327
Багаторічні насадження	1369	1369	1371	1371	1371	1371	1370,9

Згідно таблиці 3.3 площа усіх с/г угідь за останні роки зменшилася з 105 066 га в 2011 до 104 980 га в 2020 році.

Найбільша площа зайнята під рілля, яка дещо зменшилася за останні роки (з 63 741 га до 63 668,7 га). Також зменшилася площа сіножатей (з

21 618 га до 21 613,8). Відносно мало змінилися площі пасовищ та багаторічних насаджень (табл. 3.3).

У структурі посівних площ переважають посіви зернових (пшениця, кукурудза, ячмінь, бобові). Значне місце займають технічні культури (цукрові буряки, ріпак і кольза, кормові). Менші площі зайняті під вирощування сої, картоплі, овочевих культур та плодово-ягідних культур (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Посівні площі основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (га) Сокальського району [32]

Рік	2011	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Культури сільськогосподарські	30710	32776	34378	37257	37544	40102	41483	41271
Культури зернові та зернобобові	17479	20112	20859	24743	25534	25022	21640	22992
Соя	500	717	1254	2438	4231	5377	5917	5944
Соняшник	-	-	-	....	....	....	1848	1534
Буряк цукровий	3240	3677	4822	4392	2979	3097	4487	2551
Ріпак і кольза	6433	5545	5475	3926	3391	4096	5577	6510
Картопля	56	31	20	19	19	21	13	6
Культури овочеві	41	80	17	21	28	9	10	14
Культури кормові	2432	2504	1898	1429	1337	1861	1584	1343
К-ри плодові та ягідні	11	4	4	4	4	8	8	23

З таблиці 3.4, за період з 2011 по 2020 роки спостерігається збільшення площ для посіву с/г культур. Зокрема, в 2011 році площа становила 30710 га, то в 2020 році значно зросла до 41271 га.

Як відзначалося, найбільші посівні площі припадають на вирощування зернових та зернобобових культур (22992 га), значно менше – на ріпак і кользу (6510 га), сою (5944), буряк цукровий (2551 га) та кормові культури (1343 га).

Спостерігаємо велику перевагу площ, зайнятих вирощуванням зернових та зернобобових культур. Найбільша площа вирощування припадала на 2016-2017 роки, а з 2018-20 рр. дещо зменшилася і становить більше 20 тис. га.

Динаміка зміни посівних площ цукрового буряку мала тенденцію до зменшення, однак в 2018 році набула максимального значення за останні вісім років і становить 4487 га, однак в 2020 році знову зменшилася до 2551 га. Також спостерігається збільшення посівних площ ріпаку і кользи, а площа під кормовими культурами зменшилася.

Аналіз виробництва основних с/г культур у с/г підприємствах «колишнього» Сокальського району за період з 2011 по 2020 рр. показав, що найбільше вирощували цукровий буряк (153960 т) та зернові та зернобобові культури (135268 т), а динаміка збору цих культур за останні роки значно збільшилася, однак в 2020 р. дещо зменшилася (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Виробництво основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (т) Сокальського району [32]

Рік	2011	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Культури зернові та зернобобові	41319	64963	79887	120225	135228	132411	153084	135268
Соя	712	1059	2607	5760	7949	12686	17705	19326
Соняшник	–	–	–	–	–	2549	1444	3433
Буряк цукровий фабричний	126446	123940	207532	228484	151044	162390	195804	153960
Ріпак і кольза	14790	9728	15070	12125	10249	11790	19834	18556
Картопля	1004	729	301	377	325	248	112	53
Культури овочеві	5184	4662	2844	2917	2891	2701	2178	1730

Також спостерігаємо значне збільшення вирощування сої та ріпаку і кользи. Різко зменшилося виробництво картоплі (табл. 3.5).

Урожайність основних с/г культур також різниться, що пов'язано з станом та властивостями основних типів ґрунтів у районі.

Серед сільськогосподарських культур найбільше урожай давав цукровий буряк, картопля та овочеві культури. Однак їх динаміка за період з 2011 по 2020 роки різниться (табл. 3.6). Так, урожайність цукрового буряку з 2011 по 2017 роки збільшилася з 391 ц/га до 505 ц/га, однак в останні роки збільшилася до 644 ц/га.

Урожайність картоплі в останні роки різко зменшилася. Так максимальною вона була в 2012 році і становила 234 ц/га, тоді як в останні роки набула мінімальних значень і становить 88-120 ц/га.

Позитивні тенденції збільшення урожайності помітні у вирощуванні овочевих культур, зокрема, за останні роки вона збільшилася з 86 ц/га (2017 р.) до 1876 ц/га (2018 р.). Позитивні зміни в урожайності спостерігаємо у зернових та зернобобових культурах (з 24,1 ц/га в 2011 р. до 63,2 ц/га в 2018 р.), сої (з 15,3 ц/га в 2011 р. до 31,9 ц/га в 2020 р.) та ріпаку і кользи (з 23,8 ц/га в 2011 р.

до 34,6 ц/га в 2017 р.), однак в останні роки дещо зменшилася до 28,5 ц/га. Також слід відмітити, що в останні роки намітилася тенденція вирощування такої культури як соняшник, який є новим для наших широт. Зокрема, в урожайність соняшника за останні роки коливається в межах 13,8-28,1 ц/га.

Таблиця 3.6

Урожайність основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (ц/га) Сокальського району [32]

Рік	2011	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Культури зернові та зернобобові	24,1	32,3	38,5	48,6	53,0	57,4	63,2	58,8
Соя	15,3	14,8	21,2	23,7	18,8	21,7	32,5	31,9
Соняшник	0	0	0	0	0	13,8	28,1	22,4
Буряк цукровий фабричний	391	338	430	520	507	505	644	603
Ріпак і кольза	23,8	17,6	27,6	30,9	30,2	34,6	34,1	28,5
Картопля	180	234	150	193	171	124	120	88
Культури овочеві	1253	614	1710	1374	1023	86	1876	1714
Культури плодові та ягідні	0	0	0	0	0	3,0	7,4	8,6

Важливим аспектом сільськогосподарського навантаження на земельні ресурси та ґрунтовий покрив району займає вирощування сільськогосподарських тварин, який в останні роки є дещо меншим, однак все одно здійснює значних вплив.

Можна констатувати зменшення поголів'я великої рогатої худоби (з 4896 голів в 2011 р. до 2387 голови в 2020 р.), корів (з 1893 голів в 2011 р. до 1168 голів в 2020 р.) та збільшення голів свиней (з 8786 голів в 2011 р. до 22998 голів в 2020 р.). Кількість голів овець, кіз і птиці також зменшується.

Як відзначалося, головна галузь спеціалізації в «колишнього» Радеківського району – виробництво сільськогосподарської продукції та її промислова переробка. В економічному розвитку району переважає сільське господарство. Виробничий напрямок господарств тваринницько-буряківничий з розвинутим зерновим господарством.

Сільське господарство зорієнтоване у рільництві на вирощуванні зернових культур та цукрових буряків: у тваринництві – на виробництві м'яса та молока. Після реформування галузі сільського господарства утворено 26 с/г товариств з обмеженою відповідальністю, 4 приватні с/г підприємства, одне

селянське (фермерське) господарство, два відкриті акціонерні товариства, одне дослідне господарство «Радехівське», сільське підсобне господарство «Прибужжя» від фірми «Нафтогазбуд», селянсько-фермерських господарств нараховується 5 [54].

Згідно таблиці 3.7, площа усіх с/г угідь за останні роки збільшилася з 74 209 га в 2011 році до 74 470,2 га в 2019 році. Найбільша площа зайнята під рілля, яка дещо зменшилася за останні роки (з 49 489 га до 49 632,7 га). Збільшилася площа сіножатей (з 9 711 га до 9 801,7 га). Відносно мало збільшилися площі пасовищ та зменшилися площі багаторічних насаджень (табл. 3.7).

Динаміка змін площ с/г угідь за період з 2011 по 2020 роки має майже незмінний характер (див. табл. 3.7).

У структурі посівних площ переважають посіви зернових (пшениця, кукурудза, ячмінь, бобові). Значне місце займають технічні культури (цукрові буряки, ріпак і кольза, кормові, соя). Менші площі зайняті під вирощування, картоплі, овочевих культур та плодово-ягідних культур.

З таблиці 3.8 видно, що за період з 2011 по 2020 роки спостерігається збільшення площ посіву с/г культур. Зокрема, в 2011 році площа становила 21 110 га, то в 2020 році значно зросла до 29 214 га.

Таблиця 3.8

Посівні площі основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (га) Радехівського району [30]

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2020
Культури сільськогосподарські	21110	24304	26806	26036	27260	29008	31372	29214
Культури зернові та зернобобові	13871	14692	14312	16918	17109	17279	14473	15099
Соя	400	644	3614	2159	3909	5315	8211	5526
Соняшник	....	-	....	....	331	804	1947	1837
Буряк цукровий фабричний	2993	3645	3295	2780	3305	2575	2602	2314
Ріпак і кольза	1339	3021	3118	1684	912	1307	2633	3130
Картопля	12	10	7	8	5	3	....	....
Культури овочеві	59	30	12	11	....	-	....	-
Культури кормові	2326	2117	2273	1129	1363	1023	892	755

Як відзначалося, найбільші посівні площі припадають на вирощування зернових та зернобобових культур, значно менше – на буряк цукровий, ріпак і кользу, сою та кормові культури. Згідно табл. 3.8, спостерігаємо велику перевагу площ, зайнятих вирощуванням зернових та зернобобових культур. Найбільша площа вирощування припадала на 2015-2016 роки, а в 2017-20 роках дещо зменшилася.

Динаміка зміни посівних площ цукрового буряку мала тенденцію до зменшення, а в 2020 році набула мінімального значення за останні вісім років і становить 2314 га. Також спостерігається збільшення посівних площ ріпаку і кользи, сої, а площа під кормовими культурами зменшилася. Особливо слід виділити площі зайняті під вирощування соняшника, який у наших широтах все більше вирощують. Це пов'язано із потребою культури в вологості, а сучасний клімат дозволяє збільшення площ вирощування даної культури. За останні роки їх площа різко збільшилася з 331 га в 2015 році до 5526 га в 2020 р.

Аналіз виробництва основних с/г культур у с/г підприємствах району за період з 2011 по 2020 роки показав, що найбільше вирощують цукровий буряк та зернові та зернобобові культури, а динаміка збору цих культур за останні роки значно збільшилася (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Виробництво основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (т) Радехівського району [30]

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2020
Культури зернові та зернобобові	53068	58992	60833	94054	78313	90104	66118	80026
Соя	393	670	5475	5163	5712	12259	20535	17396
Соняшник	....	-	....	....	77	1671	4641	5789
Буряк цукровий фабричний	124502	170210	125628	128628	144663	133077	128474	126662
Ріпак і кольза	2577	5996	4054	4529	2114	2488	8220	10194
Картопля	87	121	77	55	66	25	....	....
Культури овочеві	304	130	67	23	....	-	....	-

Урожайність основних с/г культур також різниться, що пов'язано з станом та властивостями основних типів ґрунтів у районі.

Серед с/г культур найбільше урожай дає цукровий буряк, картопля та овочеві культури. Однак їх динаміка за період з 2011 по 2020 роки різниться.

Зокрема, урожайність цукрового буряку з 2011 по 2020 роки збільшилася з 416 ц/га до 548 ц/га, що є більшою ніж в сусідньому Сокальському районі (524 ц/га). Урожайність картоплі в останні роки різко зменшилася.

Негативні тенденції зменшення урожайності помітні у вирощуванні овочевих культур (табл. 3.10). Позитивні зміни в урожайності спостерігаємо у зернових та зернобобових культурах (з 39,4 ц/га в 2011 р. до 53,4 ц/га в 2020 р.), сої (з 10,0 ц/га в 2011 р. до 31,5 ц/га в 2020 р.) та ріпаку (з 19,9 ц/га в 2012 р. до 32,8 ц/га в 2020 р.) та соняшнику (з 9,5 ц/га в 2015 р. до 31,5 ц/га в 2020 р.)

Таблиця 3.10

Урожайність основних сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах (ц/га) Радехівського району [30]

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2020
Культури зернові та зернобобові	39,4	40,6	44,0	55,6	46,3	52,1	45,7	53,6
Соя	10,0	11,3	16,3	23,6	15,0	23,1	25,2	31,5
Соняшник	....	-	....	....	9,5	20,8	23,8	31,5
Буряк цукровий фабричний	416	473	381	463	438	517	494	548
Ріпак і кольза	20,8	19,9	13,2	22,9	23,2	19,0	32,2	32,8
Картопля	73	120	110	91	123	90	....	....
Культури овочеві	53	46	58	23	....	-	....	-

Можна констатувати зменшення поголів'я великої рогатої худоби (з 1843 голів в 2011 р. до 862 голови в 2020 р.), корів (з 775 голів в 2011 р. до 248 голів в 2020 р.) та голів свиней (з 1335 голів в 2011 р. до 457 голів в 2020 р.).

Серед виробництва основних видів продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах Радехівському району переважає вирощування сільськогосподарських тварин (1179 т), м'яса (реалізація на забій сільськогосподарських тварин у живій масі) та молочна продукція, а також спостерігаємо тенденції збільшення цих продукції за останні роки.

З вище викладеного можна зробити висновок, що Червоноградський район характеризується надзвичайно великим промисловим та сільськогосподарським навантаженням, меншою мірою поселенським навантаженням на земельні ресурси. Слід відмітити, що у західній частині району (колишній Сокальський район) переважає промислове навантаження, а у східній (колишній Радехівський район) – сільськогосподарське навантаження.

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

4.1. Структура та поширення основних видів земельних ресурсів

4.1.1. Структура земельного фонду

Червоноградський район утворений 2020 році на основі злиття Сокальського, Радехівського, частин Кам'янка-Бузького і Жовківського районів, має дуже складну і строкату структуру земельних ресурсів (табл. 4.1).

В результаті складного антропогенного навантаження, здійснюване людиною на екосистему району, великі площі земель значно різняться між собою за ступенем використання, порушення та вразливістю.

Площа Червоноградського району складає 299 703,3 га, серед яких на сільськогосподарські землі припадає 193 319,97 га (64,5 %), ліси та інші лісовкриті землі займають 76 249,94 га (25,44 %), забудовані землі – 15 190,03 га (5,01 %), водно-болотні ресурси – 9 325,43 га (3,11 %) та відкриті землі без рослинного покриву – 1 073,42 га (1,14 %) (рис. 4.1).

Площа земель природоохоронного призначення становить 5 007,09 га, земель оздоровчого призначення – 6,77 га, земель рекреаційного призначення – 14,15 га та земель історико-культурного призначення – 8,50 га.

Аналіз новостворених громад показав, що найбільші площі земель мають Радехівська (70 682,2 га) та Сокальська (67 529,98 га) міські громади. Відповідно найменші – Добротвірська селищна громада (19 982,3 га) та Червоноградська міська громада (22 810,74 га).

Розподіл сільськогосподарських земель по громадах показав, що найбільші площі є на територіях Сокальської (52 971,7671 га) та Радехівської (48 576,1786 га) громади. Значно менші – на територіях Белзької міської громади (29 861,44 га) та Лопатинської селищної громади (26 405,48 га).

Найменші площі бачимо на територіях Червоноградської міської громади (11 917,19 га) і Добротвірської селищної громади (10 054,17 га). Площі інших громад показані на таблиці 4.1 і рисунку 4.1.

Найбільшу частку цих земель, згідно рисунку 4.1, маємо на територіях Сокальської та Радехівської міських громад – 78,44 % та 68,73 % відповідно, а найменшу частку є на територіях Червоноградської (52,24 %) міської громади та Добротвірської (50,32 %) селищної громади.

Найбільші площі лісів та інших лісовкритих площ маємо на територіях Радехівської (16 694,75 га, 23,62 %), Белзької (12940,9 га, 27,77 %) міських громадах та Лопатинської (12 237,7 га, 29,92 %) селищної громади.

Найменші площі лісів маємо на територіях Червоноградської (6 191,58 га) міської громади та Добротвірської (7 883,2 га) селищної громади. У відсотковому відношенні найбільшу частку маємо на території Добротвірської селищної громади – 39,45 %. Найменшою у відсотковому відношенні маємо частку на території Сокальської міської громади – 13,81 %.

Згідно таблиці 4.1, найбільші площі забудованих земель спостерігаємо на територіях Радехівської (3 894,84 га), Червоноградської (3 320,56 га) та Сокальської (3 009,84 га) міських громад, а найменші площі – Великомоствівської (804,85 га) міської та Добротвірської (1 176,8 га) селищної громад. Відповідно, найбільшу частку забудованих земель, згідно рисунку 4.1, маємо на території Червоноградської міської громади – 14,56 %, а найменшу частку – Великомоствівська (2,58 %) та Белзька (3,36 %) міська громади та Лопатинська селищна громада (3,46 %).

Розподіл водно-болотних ресурсів в межах громад Червоноградського району також має різний характер. Зокрема, найбільші площі цих ресурсів спостерігаємо в межах територій Сокальської (2 016,71 га) та Белзької (1 993,74 га) міських громад, а найменші – на територіях Лопатинської (804,27 га) та Добротвірської (947,1 га) селищних громад.

Найбільшу частку водно-болотні ресурси маємо на територіях Червоноградської (5,28 %), Белзької (4,28 %) міських громад та Добротвірської (4,7 %) селищної громади (рис. 4.1).

Дуже малі площі займають відкриті землі без рослинного покриву (табл. 4.1). Серед громад, найбільші площі представлені в межах Белзької

(239,14 га) та Радехівської (238,39 га) міської громади, а найменші – на території Добротвірської (34,8) селищної громади. У відсотковому відношенні всі громади мають менше 1 % (див. рис. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура земельного фонду громад Червоноградського району [57]

Адміністративне утворення	Загальна площа земель, га	Сільсько-господарські землі, га	Ліси та інші лісо вкриті площі, га	Забудовані землі, га	Водно-болотні ресурси, га	Відкриті землі без рослинного покриву, га
Белзька міська громада	46602,91	29861,4365	12940,9024	1567,6912	1993,7395	239,14
Великомостівська міська громада	31178,37	18268,0891	10933,3404	804,8465	1041,652	130,4427
Сокальська міська громада	67529,98	52971,7671	9326,4719	3009,8357	2016,7103	205,4654
Червоноградська міська громада	22810,74	11917,1849	6191,5727	3320,5569	1204,306	171,5000
Радехівська міська громада	70682,2	48576,1786	16694,75	3894,834	1317,654	238,3864
Лопатинська селищна громада	40916,8	26405,4833	12237,7	1415,6629	804,27	53,685
Добротвірська селищна громада	19982,3	10054,1668	7883,2	1176,8	947,1	34,8
Червоноградський район	299703,3	193310,97	76249,94	15190,03	9325,43	1073,42

Динаміка структури сільськогосподарських угідь, лісових площ і інших природних угідь по Червоноградському районі різниться.

Зокрема, в загальній структурі земель району найбільшу частку займають сільськогосподарські землі – 64,5 %, ліси займають 25,44 %, забудовані землі – 5,01 %, водно-болотні ресурси – 3,11 %, а всі інші землі займають менше 1,14 % від загальної площі.

За останні 10 років спостерігається збільшення площі сільськогосподарських земель, а також, спостерігається стабільність площ земель лісового фонду.

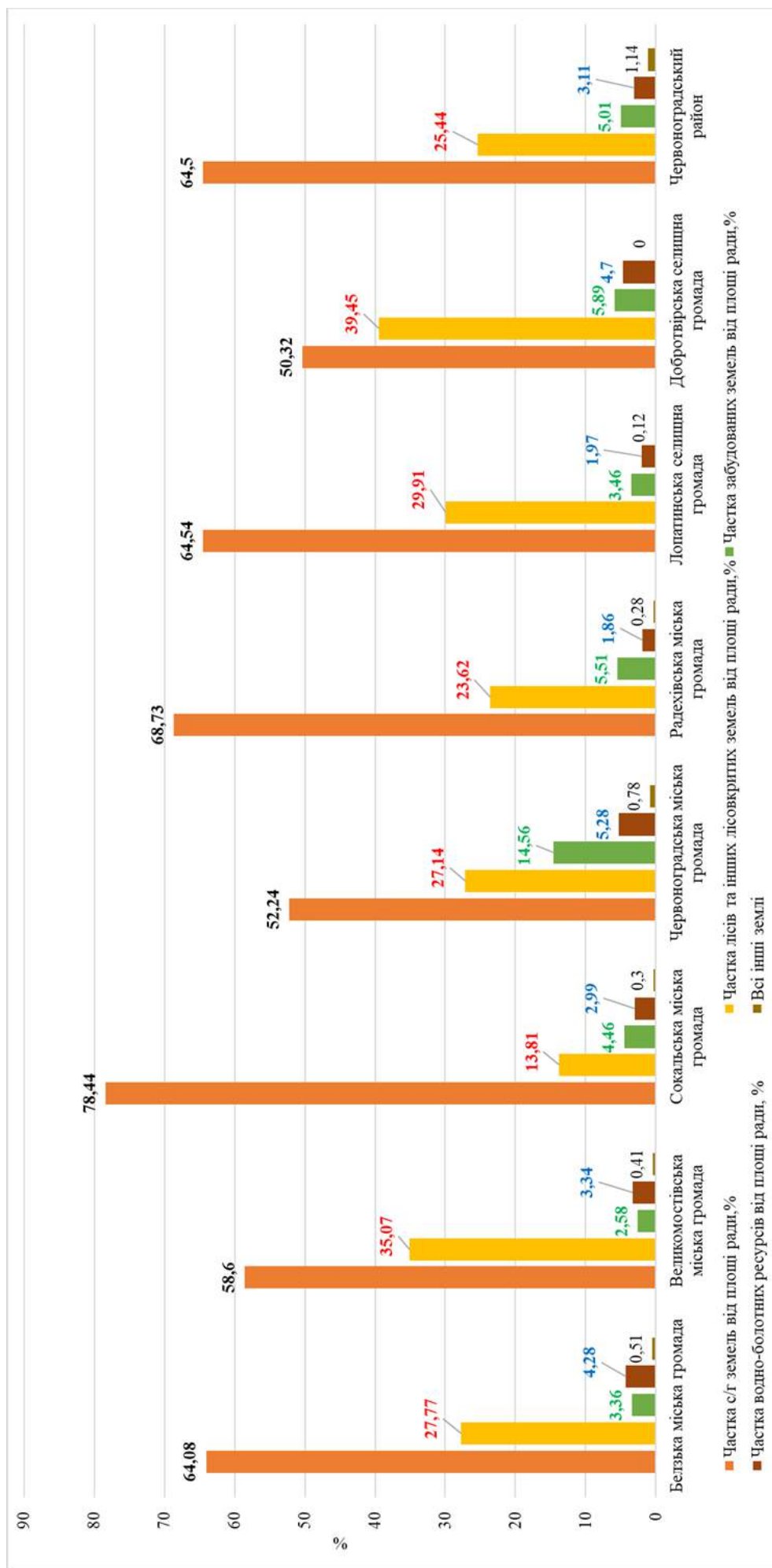

Рис. 4.1. Структура земельного фонду Червоноградського району Львівської області

В районі спостерігаємо досить суттєве збільшення площі забудованих земель. Площі водно-болотних та земель без рослинного покриву незначно зменшилися.

Згідно рисунка 4.2, основна частка сільськогосподарських земель розподілена нерівномірно по території району. Однак слід виділити найбільші центри переважання цих земель. Це є адміністративні утворення, які знаходяться на північному-сході, півночі та заході району. Вони мають надзвичайно великі показники освоєності і вказують на значне порушення екологічного стану угідь даних територій.

Зовсім іншу ситуацію бачимо в південній, північно-західній і частково центральній частині, де частка розораності є також великою, однак великі площі тут займають угіддя які безпосередньо стабілізують екологічний стан земельних ресурсів. Мова йде про ліси та інші лісовкриті території. Зустрічаються території, в яких лісистість займає більше 50 % від площі територій (рис. 4.2).

Найбільше забудованих земель, згідно рисунку 4.2, є в адміністративних центрах громад, особливо слід виділити території Червонограду, Добротвора, Сокаля та Радехова.

Водно-болотні ресурси по території району розміщені дуже нерівномірно. Основні ареали цих ресурсів пов'язані з протіканням річок Західний Буг та Стир, а також їх приток, які протікають з південного-сходу на північний-захід. Також, великі ареали заболочених земель хаотично поширені по території Червоноградського району (див. рис. 4.2). Найбільше заболоченими є території південно-східної, центральної та північно-західної частини району, тобто місця розташування заплав річки Західний Буг та її приток.

Частка інших категорій земель, до яких відносять землі без рослинного покриву, природно-заповідного фонду, історико-культурного, рекреаційного та оздоровчого призначення, в сумі займають лише 1,14 % від загальної площі району (див. рис. 4.2). Їх географічне розміщення не має жодних закономірностей, так як вони розміщені фрагментарно, займаючи малі площі.

Винятком є заповідні території, а також землі без рослинного покриву, які в основному розміщені в центральній частині району.

4.1.2. Землекористування та забезпечення земельними ресурсами

Землекористування включає користування земельними ресурсами або земельною ділянкою. Тому важливими показниками використання земельних ресурсів є: розподіл їх по сільських радах, кількість власників землі та землекористувачів, а також забезпеченість земельними ресурсами на одну особу по адміністративних утвореннях.

Як зазначалося, найбільші площі земель займають Радехівська та Сокальська міські громади, а найменші – Добротвірська селищна громада та Червоноградська міська громада.

Найбільшу кількість власників землі та землекористувачів маємо на територіях Червоноградської (72 536), Сокальської (41 189) та значно меншу в Радехівській (28 759) міській громадах. Найменшу кількість спостерігаємо в межах Добротвірської (6 976) селищної громади. В інших громадах їх кількість коливається в межах 14 – 16 тис. осіб (додаток 1). Загалом, у Червоноградському районі було нараховано 194 234 власників землі та землекористувачів.

Згідно рисунку 4.3 та додатку 1 встановлено, що найкраще забезпечені землями у Белзькій (3,12 га / на 1 особу) міській громаді, Лопатинській (2,91) та Добротвірській (2,86) селищній громаді. Найгірше забезпечені землями у Червоноградській міській громаді – 0,32. У всіх інших громадах показник коливається від 1,54 до 2,46 га / 1 особу.

До адміністративних утворень з найбільшої площею слід віднести території Ванівської (6 627,3 га), Карівської (7 791,5 га), Сілецької (7 488,2 га), Хлівчанської (10 338,39 га), Тудорковицької (6 393,9 га) сільських рад та Великомоствівської (8 469,98 га) селищної ради (всі колишні ради Сокальського району) та Вузлівської (8 772,0 га), Березівської (7 835,0 га), Нивицької (8 421,0 га), Оглядівської (5 926,9 га) та Яструбичівську (5 234,9 га) сільських

рад (всі колишні ради Радехівського району), Незнанівської (6 104,40 га), Стародобротвірської (7 472,10 га) сільських рад (всі колишні ради Кам'янка-Бузького району).

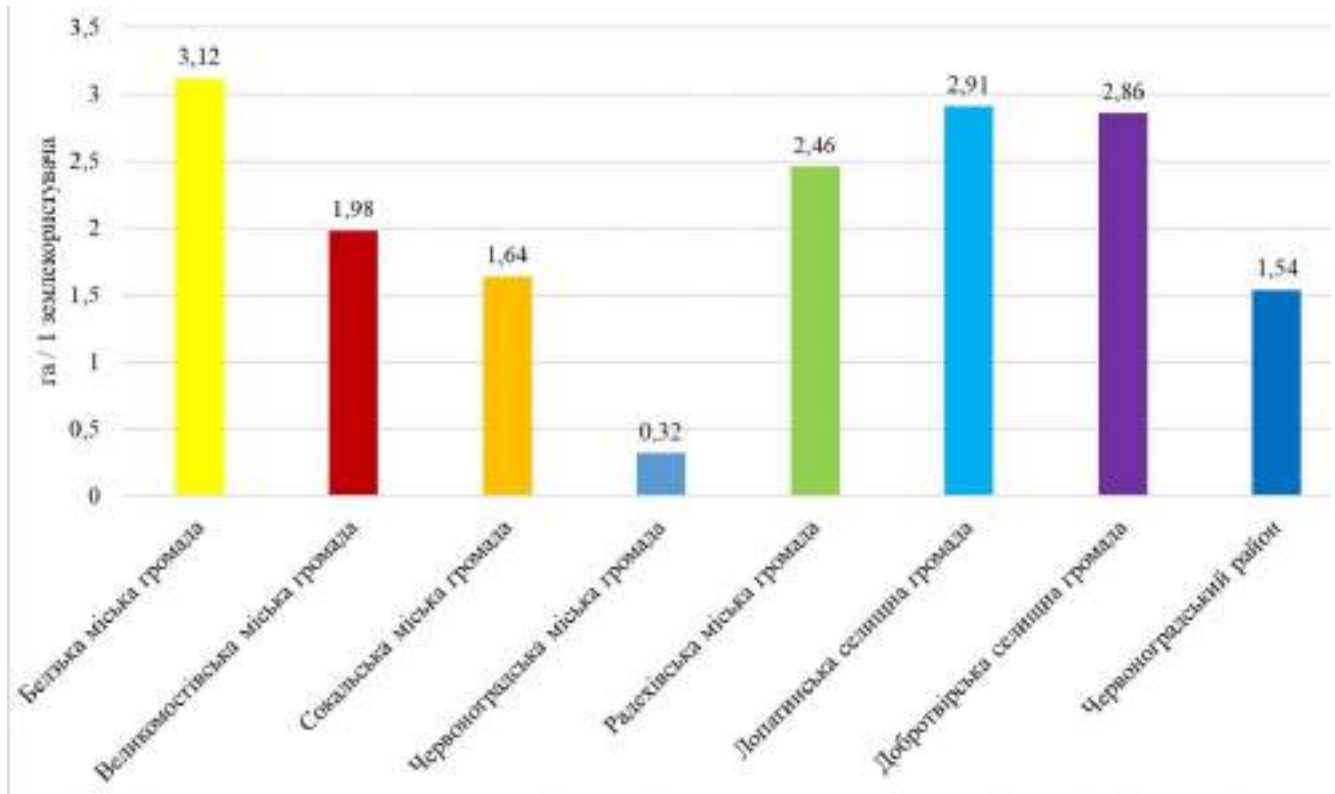

Рис. 4.3. Забезпеченість населення земельними ресурсами у громадах Червоноградського району, га на 1 землекористувача

До найменших за площею адміністративних утворень Червоноградського району можна віднести території міських рад Угніва (777,47 га), Белза (584,99 га) та Сокалю (1 247,5 га), сільських рад Стремільченської (1 280,0 га), Барилівської (1188,7 га), Увинської (1388,0 га), Станинської (1508,6 га), Завидченської (1402,0 га) та селищної ради Добротвора (289,6 га) (дод. 1).

Ситуація по розподілу власників на землю та землекористувачів є дещо протилежною. Зокрема, найбільше їх є на територіях міських рад Червонограда (54 522), Сокаля (13 684), Великих Мостів (6 228), Радехова (5 439) та Межирічанської (7 259), Сілецької (5 581) сільських рад. Найменша кількість – на територіях Боб'ятинській (979), Переспівській (981) сільських радах та міських рад Белза (854) і Угніва (678) (території Сокальського району) (дод. 1). Дуже малі показники маємо на територіях рад колишнього Радехівського

району, зокрема: Стремільченської (413), Станинської (465) та Завидченської (467) сільських рад.

Аналіз показника забезпеченості земельними ресурсами по адміністративних утвореннях, тобто кількість гектарів на одного землекористувача, показав значні відмінності, так як чим більша площа і менше землекористувачів, тим більша забезпеченість, і навпаки, чим менша площа і більше землекористувачів, тим менша забезпеченість.

Тому згідно наших обчислень, які представлені в додатку 1 та рисунку 4.4, маємо наступний розподіл:

- більше 7 га / 1 особу є в Нивицькій сільській раді (7,82) (південний-захід району);
- більше 5 гектарів на 1 особу припадає на території Карівської (5,10) (на заході), Тудорковицької (5,88) (на півночі) і Незнанівської (5,16) (на півдні) сільський рад;
- більше 4 га / 1 особу бачимо на території Корчівської (4,64) (на заході), Березівської (4,06) (на сході), Немилівської (4,56), Нововитківської (4,94), Яструбичівської (4,55) (всі в центрі) сільських рад;
- 3 га / 1 особу і більше – у Ванівській (3,89), Домашівській (3,04), Хлівчанській (3,52) (всі захід), Хоробрівської (4,00), Теляжській (3,50) (всі північ), Дмитрівській (3,39), Кривецькій (3,02), Середпільцівській (3,86), Кустинській (3,55), Розжалівській (3,23), Сушнівській (3,16), Тетевчицькій (3,82), Станинській (3,24) (всі центр колишнього Радехівського району), Сморгівській (3,84), Стремільченській (3,10) (всі схід), Сілецькій (3,23) та Стародобротвірській (3,96) (всі південь) сільських радах;
- від 2 га / 1 особу і більше бачимо у більшості адміністративних утвореннях (32), які по різному розміщенні по території району. Зокрема, найбільше їх скупчення маємо в північній, північно-східній та центральній частинах району (рис. 4.4);

- від 1 га / 1 особу і більше – на територіях 13 адміністративних утворень, в основному розміщених у центральній та південній частинах району, а також фрагментами на сході;
- менше 1 га / 1 особу забезпеченість є на територіях Межирічанської (0,42) сільської ради, міських рад Радехова (0,31) та Белза (0,69);
- найменшою є у межах селищної ради Добротвора (0,15), міської ради Сокаля (0,09) та Червонограда (0,026) (див. рис. 4.4).

В середньому по районі забезпеченість є незначною і складає всього 1,54 га / 1 особу [10].

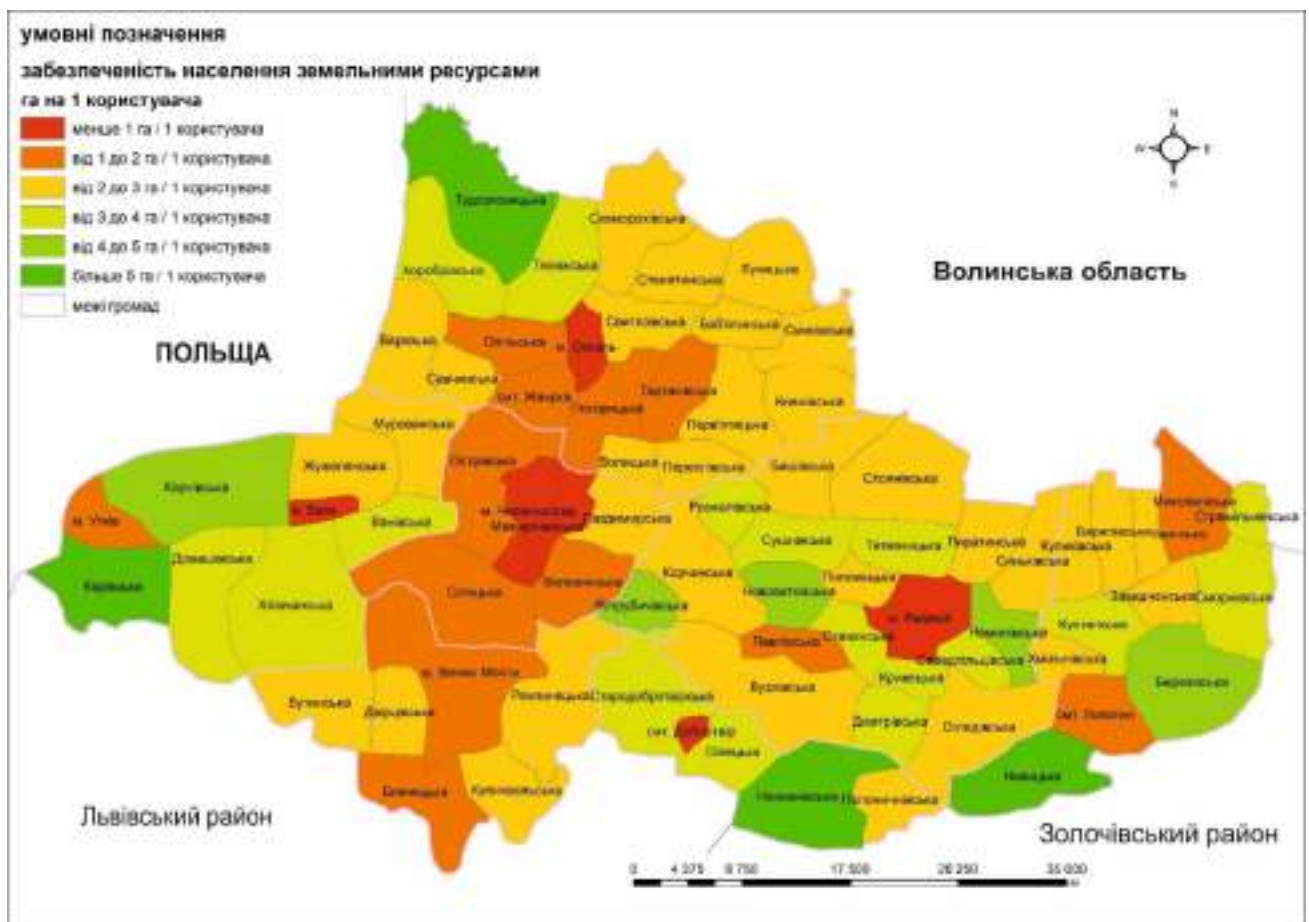

Рис. 4.4. Забезпеченість населення земельними ресурсами у по адміністративних утвореннях Червоноградського району [10]

4.1.3. Землі сільськогосподарського призначення

До сільськогосподарських земель відносять: сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелogi) і несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, ползахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель

лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо) [19; 22; 31].

Слід відзначити, що саме ці землі є одними з основних, які дестабілізують екологічних стан земельних ресурсів, так як висока частка їх освоєності є чинником, який вказує на порушення первинних екосистем загалом. Тобто, чим вищий рівень освоєності та розораності цих земель, тим вище порушення первинності самих агроландшафтів, що відображається на негативному, а в багатьох випадках, кризовому стані.

Червоноградський район володіє великими запасами земель сільськогосподарського призначення, які становлять 193 310,97 га або 64,50 % від загальної площі (рис. 4.5). Їх розподіл є різним, і найбільші площі спостерігаємо в північній частині району, зокрема, на територіях Сокальської (52 971,77 га) та Радехівської (48 576,18 га) громади, менші – на заході (Белзька міська громада (29 861,44 га)) та сході (Лопатинської селищної громади (26 405,48 га). Найменші площі бачимо в центральній (Червоноградська міська громада (11 917,19 га)) і південній (Добротвірська селищна громада (10 054,17 га)) частині району.

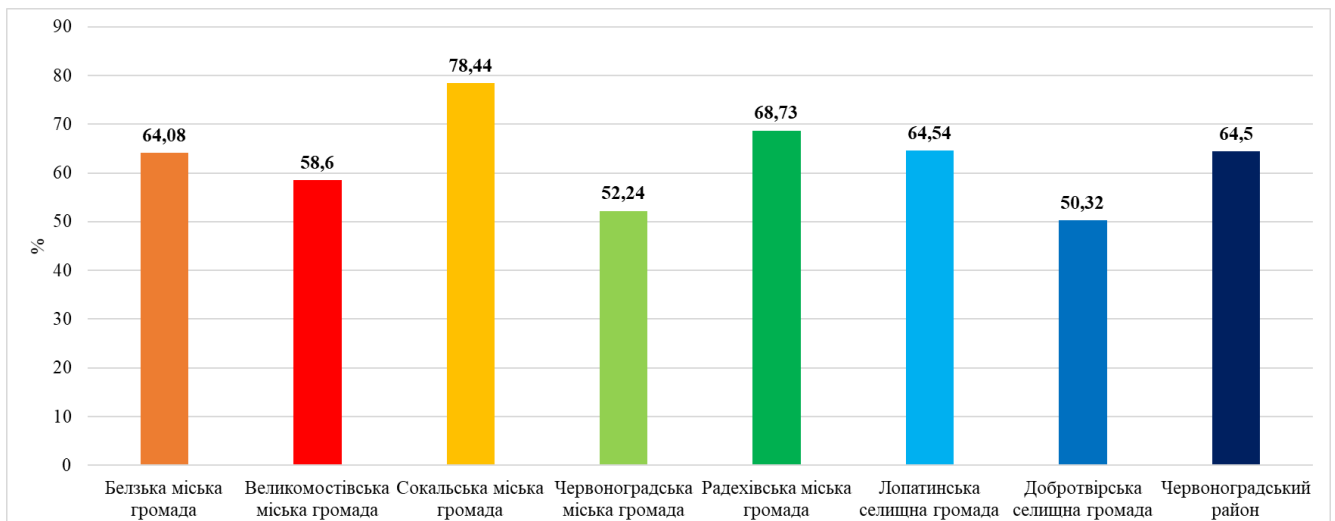

Рис. 4.5. Частка земель с/г призначення по громадах Червоноградського району

З рисунка 4.5 можна констатувати, що найбільшу частку земель с/г призначення спостерігаємо на території Сокальської та Радехівської громади,

дещо меншою – Белзької та Лопатинської громади, а найменшою – Червоноградської та Добротвірської громади.

Також констатуємо, що частка земель с/г призначення по окремих адміністративних утворення, в даному випадку сільських, міських чи селищних радах, має різне просторове поширення.

Згідно рисунку 4.6, найбільший рівень освоєності та розораності в межах Червоноградського району спостерігаємо в північній та північно-східній, фрагментарно в інших частинах. Відповідно, значно менша частка сільськогосподарських земель представлена в адміністративних утвореннях, що знаходяться в центральній, південній та південно-західній частині району.

Детальний розподіл с/г земель по адміністративних утвореннях Червоноградського району має такий вигляд:

– більше 90 % цих земель маємо на територіях Опільської (90,19 %), Мурованської (92,88 %) (всі північ), Увинської (96,20 %), Барилівської (96,09 %), Стремільченської (93,01 %), Завидченської (92,30 %) (всі північний-схід), Сушнівської (92,57 %), Половецької (91,57 %) (всі центр) сільських рад;

– великою часткою представлені території, які мають більше 80 % с/г земель Хоробрівської (87,89 %), Теляжської (80,66 %), Тартаківської (80,48 %), Савчинської (80,26 %), Свितязівської (86,14 %), Варязької (85,63 %), Княжівської (84,16 %), Перв'ятицької (83,13 %), Лучицької (83,06 %), Острівської (89,10 %), Жужелянської (89,51 %), Смиківської (85,82 %), Стенятинської (82,57 %) (всі північ району), Розжалівської (89,45 %), Миколаївської (89,40 %), Станинської (89,22 %), Куликівської (89,11 %), Бишівської (88,72 %) (всі північний-схід), сільських рад та міської ради Угнева (81,20 %) (захід) (рис. 4.6);

– менше половини всіх сільськогосподарських земель маємо на територіях Немилівської (46,17 %), Березівської (44,34 %) (південний-схід), Межирічанської (44,05 %), Паздимирської (39,65 %), Сілецької (39,57 %), Яструбичівської (38,98 %) (всі центр), Незнанівської (39,7 %), Нивицької (33,61 %), Нововитківської (32,26 %), Хлівчанської (45,88 %) сільських радах,

міських рад Великих Мостів (48,29 %) (всі південний-захід), Сокаля (43,56 %), Червонограда (22,65 %) (всі центр) та селищної ради Добротвора (33,8 %) (південь) (рис. 4.6, дод. 2).

– всі інші адміністративні утворення мають більше половини с/г земель (рис. 4.6) [10].

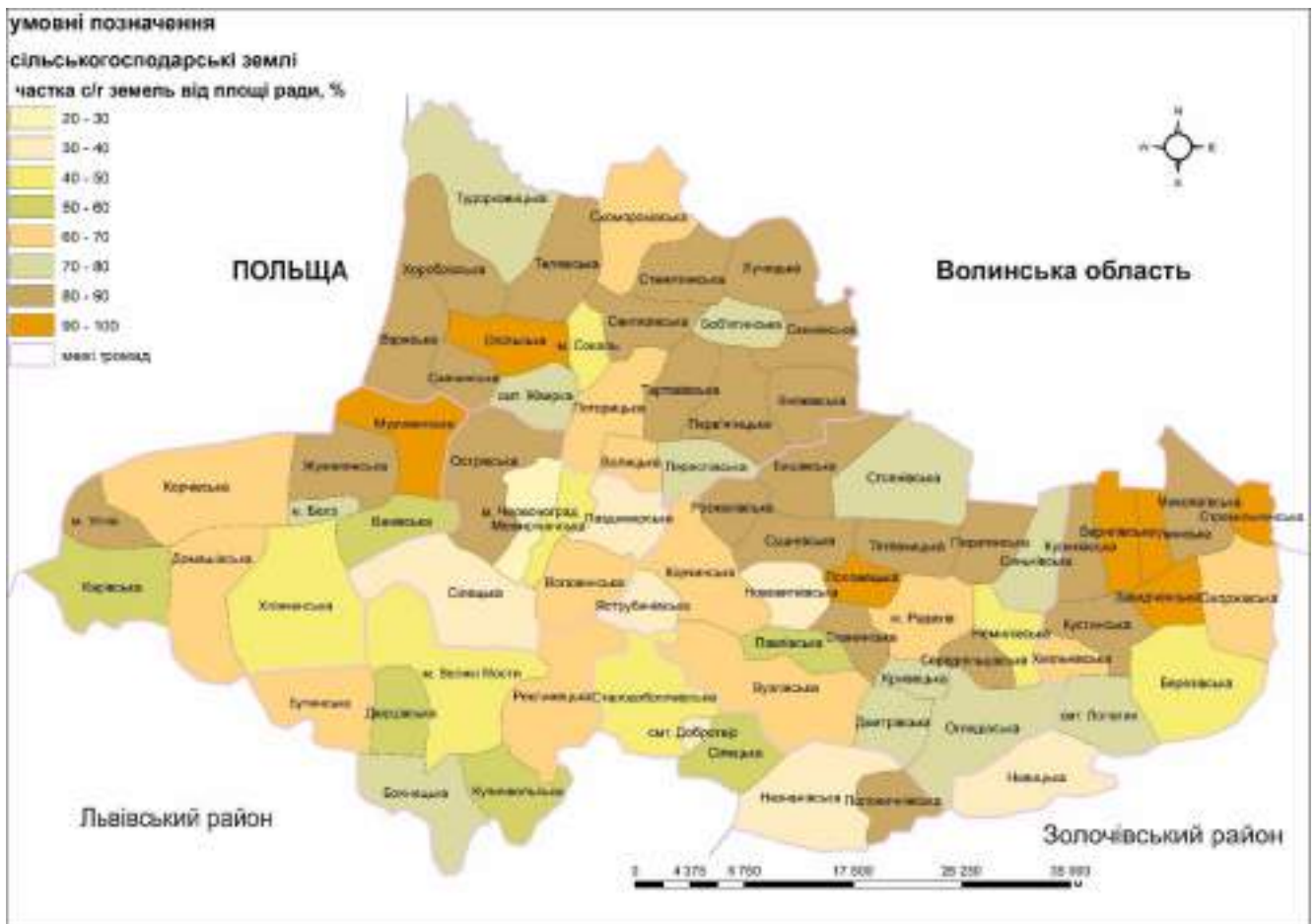

Рис. 4.6. Розподіл сільськогосподарських земель по адміністративних утвореннях Червоноградського району [10]

4.1.4. Землі зайняті лісами

Лісовий покрив є важливим компонентом ландшафту, відповідальним за збереження інших його складових – рельєфу, ґрунтів, поверхневих і підземних вод, фауни та повітря. Величезним є екологічний вплив лісових екосистем на стан природного середовища загалом, на характер, темп і спрямованість екзогенних процесів, умови проживання людини [19; 22].

Ліси Червоноградського району розміщені нерівномірно. Їхній розподіл залежить від фізико-географічних умов, насамперед рельєфу, геологічної будови, клімату, а також господарського використання території (землеробства, видобування будівельних матеріалів, розташування та функціонування поселень і доріг).

Для Червоноградського району характерним є нерівномірний розподіл земель лісового призначення. Більша лісистість представлена в межах територій, які відносяться в основному до Малого Полісся, тобто в південній, центральній та східній частині району, а також, місцями на території Сокальського пасма.

Менше 20 % від загальної площі земель спостерігаємо в північно-західній, північній та північно-східній частині району дослідження (див. рис. 4.8).

Загалом, ліси та інші лісовкриті землі Червоноградського району займають площу 76249,94 га або 25,44 % від загальної площі району.

Найбільші їх площі маємо на територіях Радехівської (16 694,75 га), Белзької (12 940,9 га) міських громад та Лопатинської (12 237,7 га) селищної громади, а найменші площі лісів маємо на територіях Червоноградської (6 191,58 га) міської та Добротвірської (7 883,2 га) селищної громади.

Найбільша частка лісів та інших лісовкритих земель є на території Добротвірської селищної громади (39,45 %) та Великомоствівської міської громади (35,07 %).

Середні показники маємо територіях Лопатинської (29,91 %), Белзької (27,77 %) та Червоноградської (27,14 %) громад.

Найменшою у відсотковому відношенні маємо частку цих земель на території Сокальської міської громади – 13,81 % (додаток 3, рис. 4.7).

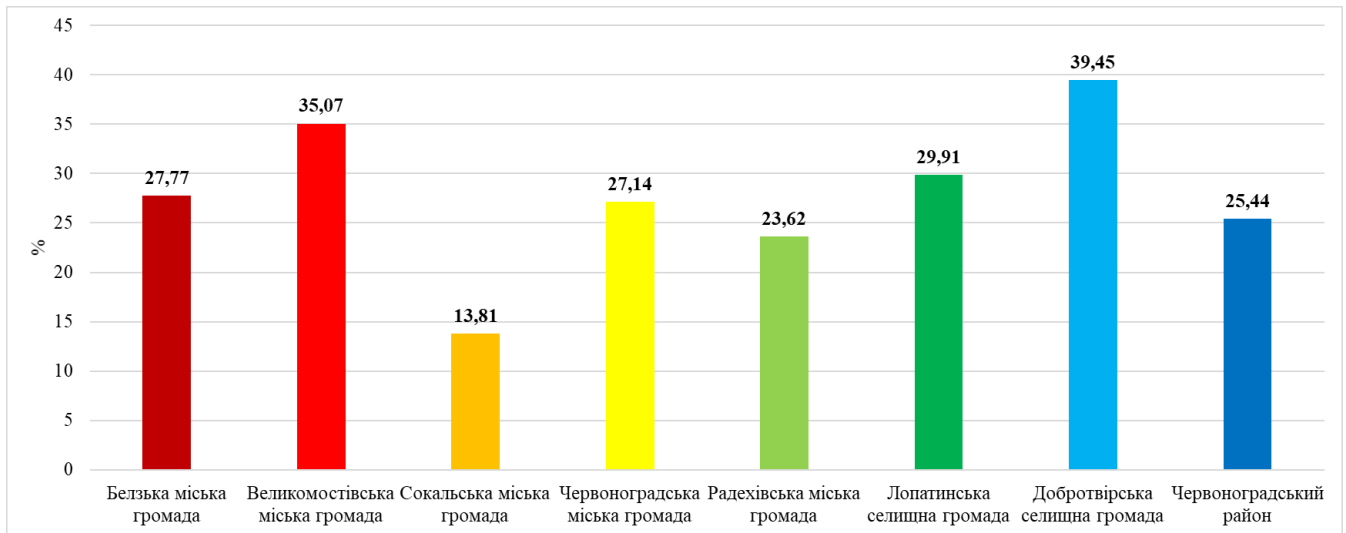

Рис. 4.7. Частка лісів та інших лісовкритих земель по громадах Червоноградського району

Відносно частки розподілу лісистості по адміністративних утвореннях Червоноградського району маємо наступний розподіл:

– найбільш залісненою є території Нововитківської (62,67 %), Нивицької (61,23 %), Яструбичівської (57,40 %), Паздимирської (54,92 %), Березівської (52,46 %) сільських рад (колишнього Радехівського району), Двірцівської (42,36 %), Сілецької (46,37 %), Хлівчанської (45,36 %), Карівської (35,11 %), Ванівської (35,23 %) сільської ради та Великомоствівської (41,53 %) міської ради (колишнього Сокальського району), Незнанівської (56,6 %), Стародобротвірської (41,5 %) сільських рад (рис. 4.8);

– більше 30 % лісистості мають території Вузливської (31,72 %), Корчинської (31,10 %), Немилівської (48,02 %), Павлівської (30,30 %) сільських рад (колишній Радехівський район), Карівської (35,11 %), Бутинської (30,90 %), Купичвольської (37,58 %), Вузливської (31,72 %), Корчинської (31,10 %), Павлівської (30,30 %) сільських рад;

– найменш заліснені території Пиратинської (2,38 %), Свितязівської (2,38 %), Розжалівської (2,12 %), Синьківської (2,00 %), Мурованської (1,66 %), Барилівської (1,00 %), Жужелянської (0,97 %), Куликівської (0,97 %), Сушнівської (0,91 %), Стремільченської (0,18 %), Опільської (0,65 %), Острівської (0,62 %) сільських рад, а також селищної ради Жвирки (1,19 %) та міських рад Сокаля (1,36 %), Угніва (0,73 %), Радехова (0,59 %) та Белза (0 %).

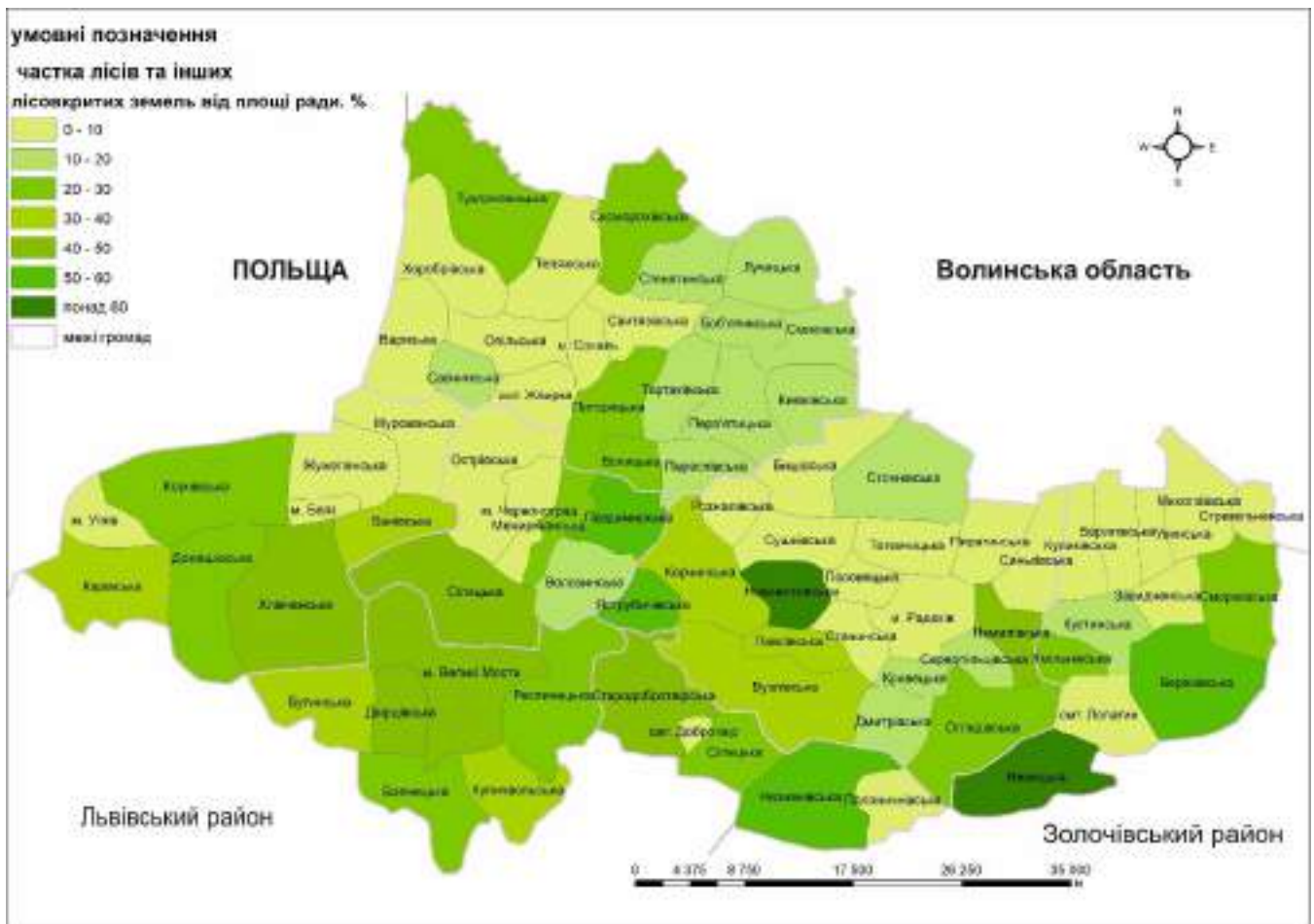

Рис. 4.8. Розподіл лісів та інших лісовкритих земель по адміністративних утвореннях Червоноградського району

4.1.5. Забудовані землі

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, а також, інших об'єктів загального користування [31].

Житловою забудовою вважається земельний масив (земельна ділянка), в межах якого розміщений житловий фонд. Житлова забудова – це самостійний різновид забудови конкретної території. Законодавство розрізняє садибну та не садибну забудову [31].

До садибної відноситься забудова (будинки садибного типу), розміщена на присадибних ділянках, які належать окремим громадянам. Характерною рисою не садибної забудови є те, що об'єкти нерухомості розташовані на земельних ділянках, які не належать окремим громадянам [31].

До земель житлової та громадської забудови належать також землі, на яких розміщені інші об'єкти загального користування. Серед таких об'єктів чільне місце займають землі загального користування. Ці землі забезпечують загальні потреби жителів міст, селищ і сіл [19].

Найбільш забудованими є території, що зайняті містами, селищами та сільськими радами, які знаходяться біля великих міст. Зокрема, більше 10 % забудованих земель спостерігаємо в центральній, північно-східній та фрагментами південній, південно-східній та західній частинах району (рис. 4.10).

В загальному забудованість Червоноградського району складає 5,01 %, відповідно площа займає 15 190,03 га.

Найбільші площі забудованих земель спостерігаємо на територіях Радеківської, Червоноградської та Сокальської міських громад, а найменші площі – Великомоствівської міської громади та Добротвірської селищної громади. Найбільшу частку цих земель, згідно рисунку 4.9, маємо на території Червоноградської міської громади – 14,56 %.

Менші частки спостерігаємо у всіх інших громадах. Зокрема, найменші маємо на території Великомоствівської (2,58 %) та Белзької (3,36 %) міських громад та Лопатинської селищної громади (3,46 %).

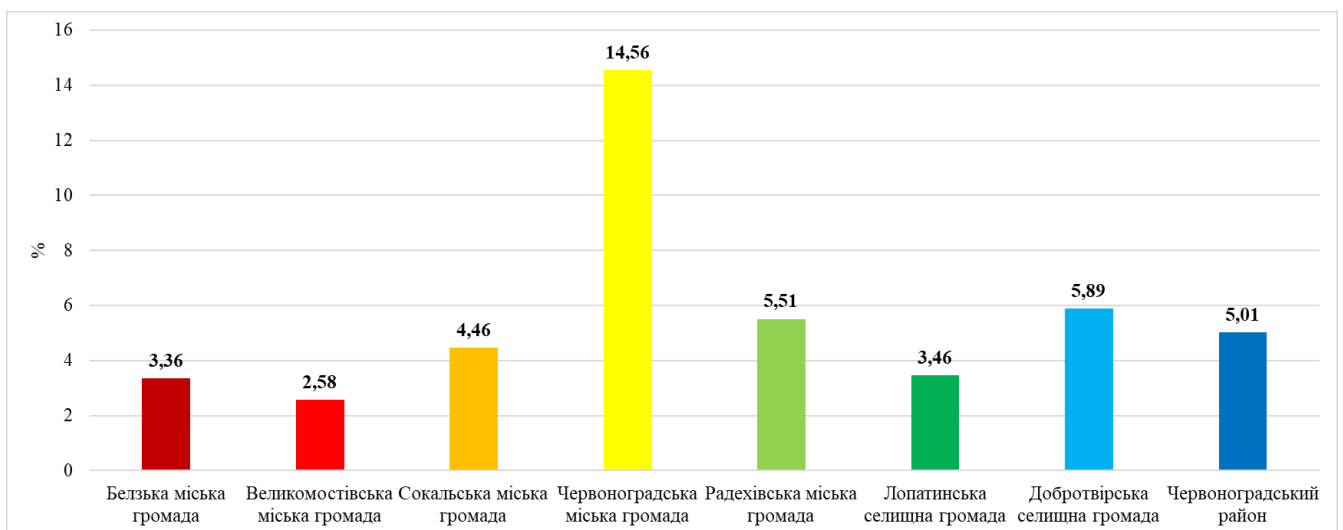

Рис. 4.9. Частка забудованих земель по громадах Червоноградського району

Найбільше забудованих земель маємо на території міської ради Червонограда (72,72 %) та селищної ради Добротвора (66,09 %). Значно менші

показники на територіях Межирічанської (17,96 %) Пиратинської (15,19 %), Синьківської (15,80 %) сільських рад, селищних рад Жвирки (14,92 %), Лопатина (12,07 %) та міських рад Радехова (33,15 %), Белза (21,66 %), Сокаля (51,58 %), Угніва (15,00 %).

Найменш забудованими є території Бутинської (1,60 %), Двірцівської (1,25 %), Карівської (1,92 %), Реклинецької (1,83 %), Стенятинської (1,60 %), Хлівчанської (1,66 %), Боянецької (1,89 %), Купичвольської (1,28 %), Стенянської (1,60 %), Паздимирської (1,71 %) та Яструбичівської (1,19 %) сільських рад.

На територіях інших адміністративних утворень забудованість коливається від 2 до 10 % (див. дод. 4, рис. 4.10).

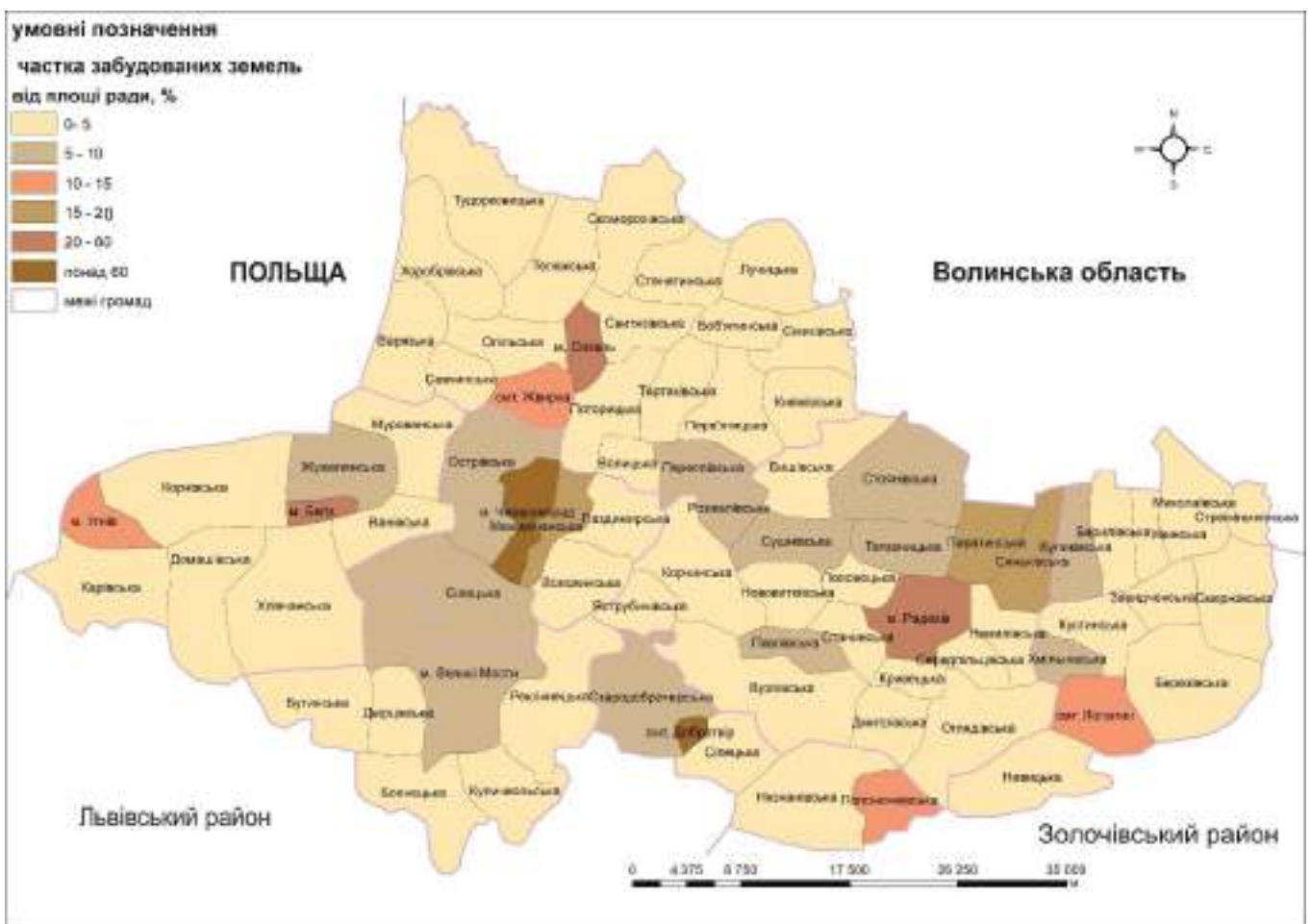

Рис. 4.10. Розподіл забудованих земель по адміністративних утвореннях Червоноградського району

4.1.6. Землі, зайняті водно-болотними ресурсами

До земель водного фонду належать землі, зайняті: морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами; прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм; гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення до них; береговими смугами водних шляхів [19; 31].

До категорії «Води» віднесені землі, які зайняті: природними водотоками (річкама і струмками); штучними водотоками (каналами, колекторами, канавами); озерами, прибережними замкнутими водоймами, лиманами; ставками; штучними водосховищами [22].

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, розміри яких визначаються за проектами землеустрою [22].

Тоді як, надмірно зволожені земельні площі із шаром торфу товщиною менш 30 см або з повною його відсутністю зовсім називають – заболоченими землями. Затоплення території обумовлене двома причинами: перевагою опадів над випаруванням при відсутності хорошого дренажу, часто в умовах надлишкового або навіть помірного зволоження болота виникають на плоских вододільних просторах при слабкому відтоку води; затопленням території поверхневими водами (водами рік, озер, морів) в умовах зниженого рельєфу прилягаючої місцевості [19; 31].

Водно-болотні ресурси приурочені до найбільших річок району, таких як Західний Буг, Стир, Рата та інших. Також в районі можна спостерігати велику кількість водосховищ, ставків та озер. Всі ці складові водно-болотних ресурсів відобразилися на просторовому розподілі по адміністративних утвореннях Червоноградського району.

Водно-болотні ресурси займають незначну площу серед земель Червоноградського району 9 325,43 га або 3,11 % від загальної площі. За останні роки їх площа дещо зменшилася. Найбільші площі цих ресурсів

спостерігаємо в межах територій Сокальської та Белзької міських громад, а найменші – на територіях Лопатинської та Добровірської селищних громад (див. дод. 4).

Згідно рисунку 4.11, найбільшу частку водно-болотні ресурси маємо на територіях Червоноградської (5,28 %), Белзької (4,28 %) міських громад та Добровірської (4,7 %) селищної громади.

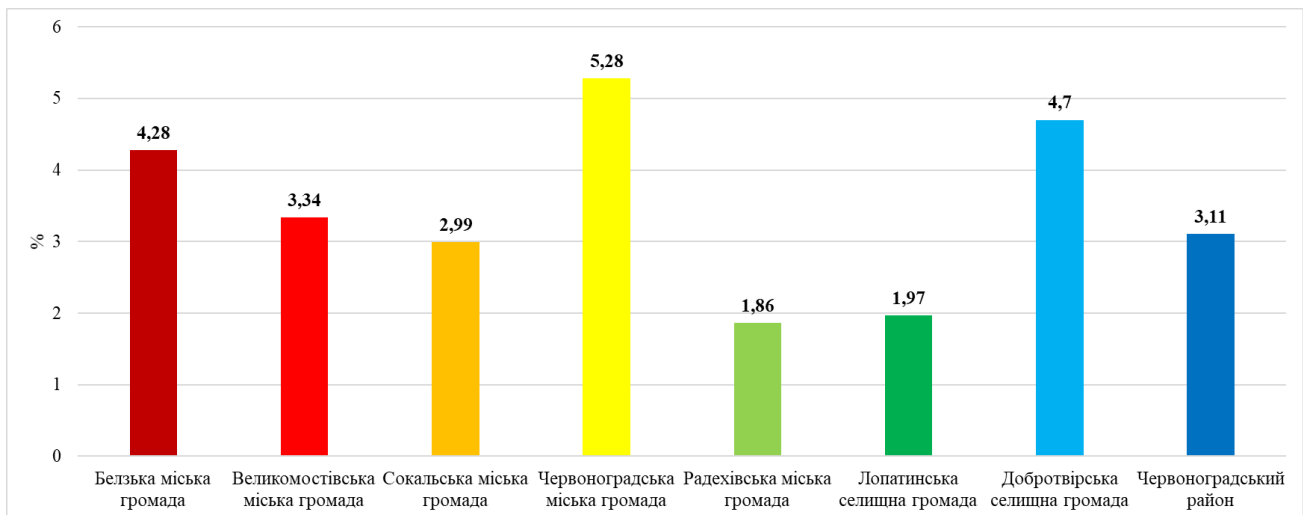

Рис. 4.11. Частка водно-болотних ресурсів по громадах Червоноградського району

Найменші показники маємо на територіях Лопатинської (1,97 %) селищної ради та Радехівської (1,87 %) міської громади.

Слід відзначити, що є деякі адміністративні утворення з досить великою забезпеченістю цих ресурсів, що пов'язане з їх розташуванням біля найбільшої річки району Західний Буг та приток (дод. 5, рис. 4.12). Зокрема, найбільша частка під водно-болотні ресурси припадає на території Межирічанської (15,26 %), Теляжської (9,49 %), Свितязівської (8,56 %), Поторицької (8,28 %) та Сілецької (8,11 %) сільських рад та селищної ради Жвирки (8,13 %).

Згідно рисунку 4.11, більше 5 % водно-болотних ресурсів є на територіях Синьківської 7,99 %, Стародобровірської (5,72 %) та Опільської (5,07 %), сільських рад.

Менше 1 % від загальної площі маємо на території Половецької (0,14 %), Завидченської (0,42 %), Княжівської (0,49 %), Бишівської (0,49 %), Стоянівської (0,54 %), Лучицької (0,55 %), Смиківської (0,57 %), Стенятинської (0,65 %), Савчинської (0,79 %), Пиратинської (0,83 %), Мурованської (0,90 %),

Переспівської (0,90 %), Кустинської (0,89 %), Барилівської (0,89 %) та Тартаківської (0,93 %) сільських рад.

У всіх інших адміністративних утвореннях частка водно-болотних ресурсів коливається від 1 до 5 % (рис. 4.11).

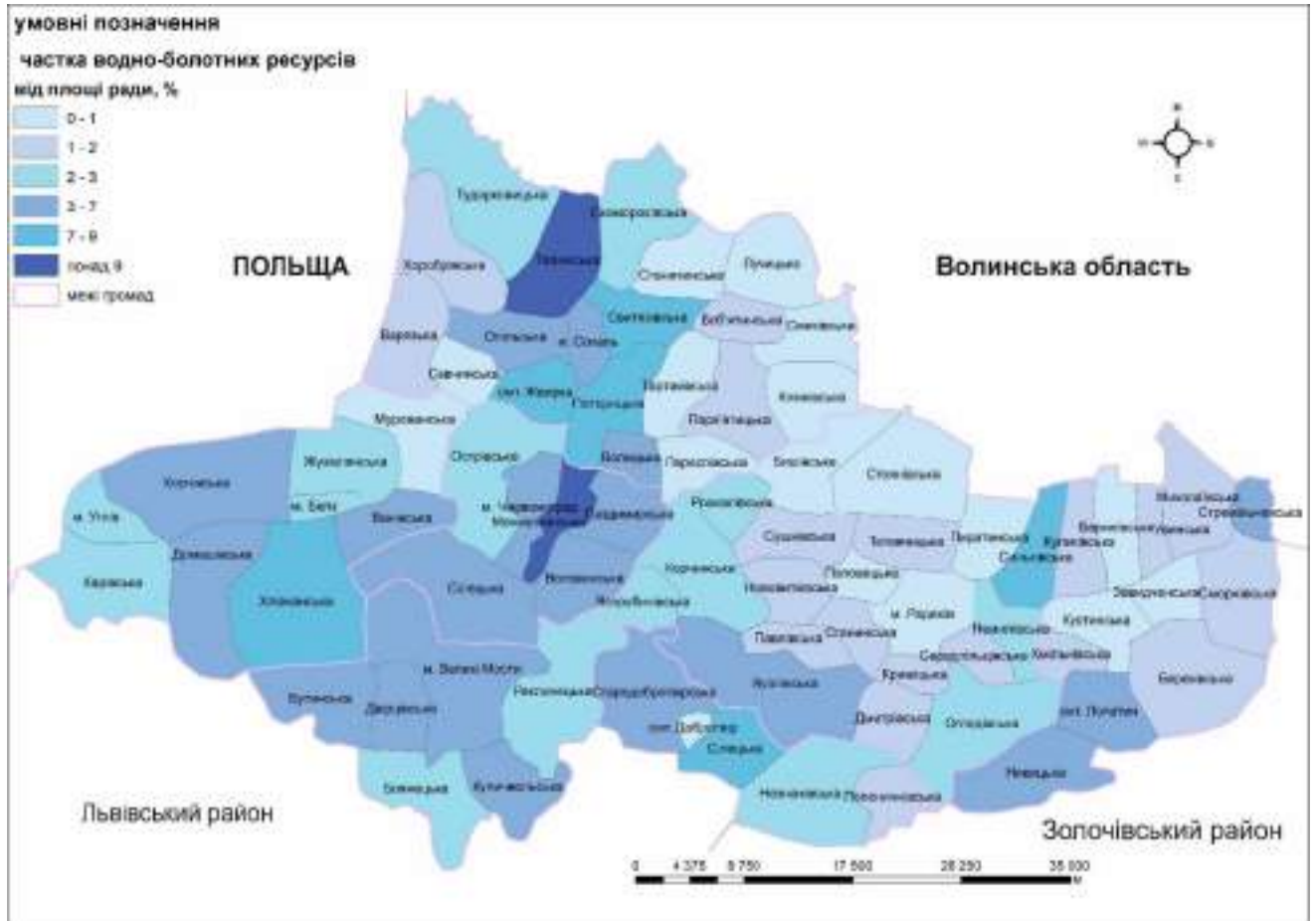

Рис. 4.12. Розподіл водно-болотних ресурсів по адміністративних утвореннях Червоноградського району

Загалом, аналізуючи забезпеченість водно-болотними ресурсами, ми прийшли до висновку, що більш забезпеченими у території, що знаходяться на заході, північному-заході та в центрі району, менш – східні та північно-східні частини.

З метою дотримання сприятливого режиму використання водних об'єктів, недопущення забруднення, засмічення, знищення водних видів рослин і тварин, зменшення коливання стоку вздовж річок і навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються охоронні зони, а в межах цих зон виділяються прибережні захисні смуги.

4.1.7. Землі без рослинного покриття

До відкритих земель без рослинного покриття або з незначним рослинним покриттям можна включати дані про незабудовані землі, поверхня яких зовсім або майже не покрита будь-якою рослинністю, а саме: кам'янисті місця (землі під голими скелями, зсувами, піски (включаючи пляжі), яри (лінійна форма рельєфу ерозійного походження глибиною більш як 1 м з відсутнім або слабо сформованим ґрунтовим покриттям і виходами на укосах схилу порід або нижніх генетичних горизонтів ґрунту), інші відкриті землі [31].

Аналіз розподілу відкритих земель без рослинного покриття показав, що в основному ці землі розташовані у місцях де відбувається, чи відбувалася розробка корисних копалин відкритим способом, а також зайняті териконами. Ці землі деградовані, частково вже заростають, але їхнє використання в сільськогосподарському виробництві є на даний момент неможливим.

Ця категорія земель в межах Червоноградського району займає площу 1 073,42 га або 0,36 % від загальної площі. Це незначний відсоток, однак площі більше тисячі гектарів вказують на те, що територія має ареали поширення деградованих, змінених та порушених антропогенною діяльністю земель, які не можна використовувати.

Серед громад найбільші площі представлені в межах Белзької та Радохівської міської громади, а найменші – на території Добротвірської (34,8 га) селищної громади. У відсотковому відношенні всі громади мають менше 1 % (див. додаток 6).

Щодо відсоткового відношення, то найбільший він є на території Великомоствівської міської громади (2,34 %). У всіх інших громадах цей показник складає менше 1 % (див. рис. 4.13).

Аналізуючи розташування земель без рослинного покриття, ми прийшли до висновку, що більше цих земель в межах колишнього Сокальського району, особливо біля Червонограда, Соснівки, Гірника, Великих Мостів, менше – східна частина, тобто території колишнього Радохівського району (див. дод. 6).

Найбільшу площу цих земель є на територіях Воловинської (2,00 %), Корчівської (1,58 %), Жужелянської (1,45 %), Варязької (1,14 %), Сілецької (1,10 %) сільських рад. У всіх інших адміністративно-територіальних одиницях частка цих земель є меншою від 1,0 %, а є території, в яких вони відсутні (дод. б).

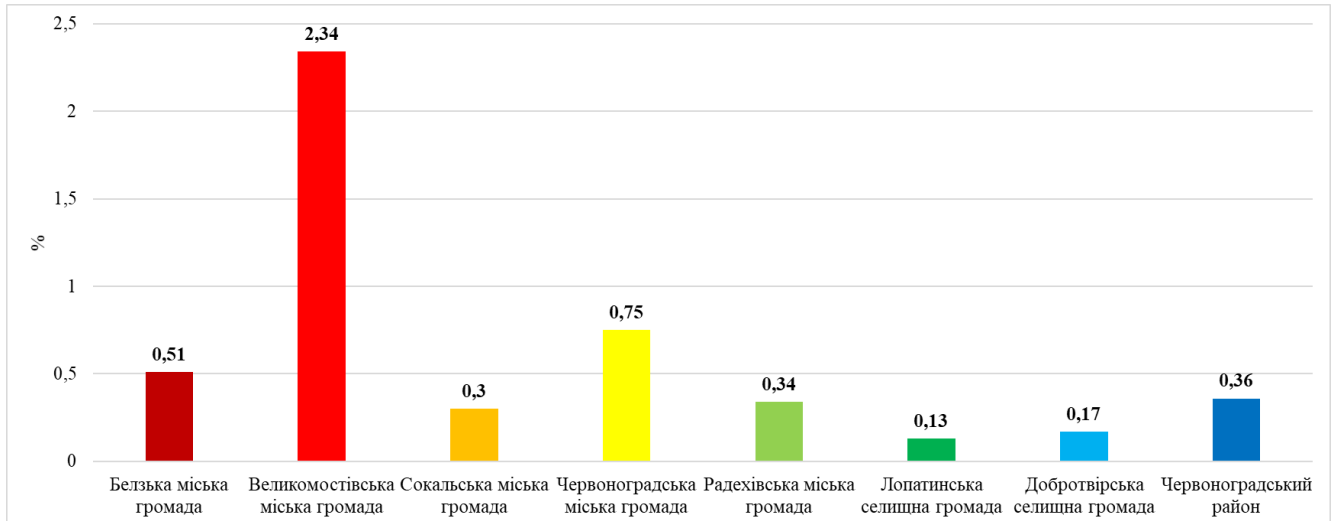

Рис. 4.13. Частка земель без рослинного покриття по громадах Чervоградського району

Все це приводить до висновку, що інтенсивне використання земельних ресурсів в останні десятиліття в промислових цілях призвело до знищення великої кількості земель, а на відновлення їх природних характеристик потрібно багато часу. Загалом екологічний стан цих земель є незадовільним.

4.1.8. Землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення

До земель природоохоронного призначення відносять ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду [19; 31].

До них включають природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно

створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва) [19; 31].

Площа земель природоохоронного призначення є незначною і складає 5 007,09 га (дод. 7). Ці землі дуже нерівномірно розподілені по території району і більше поширені на півночі та центрі району. Зокрема, в Сокальській (2 917,1 га) та Радехівській (1 649,09 га) міських громадах. У всіх інших громадах ці показники є меншими, або взагалі відсутні (див. рис. 4.14, дод. 7).

Найбільші площі земель природоохоронного призначення припадають на території Волицької (579,0 га), Тудорковицької (1 109,00 га), Тартаківської (477 га), Хоробрівської (300 га) та Поторицької (418 га) (всі Сокальська громада), Дмитрівської (195,7 га), Немилівської (1 453,30 га) і Березівської (142,00 га) сільських рад. У всіх інших адміністративних утвореннях району ці землі мають менші площі, або взагалі відсутні (рис. 4.14, дод. 7).

З метою збереження цінних високопродуктивних лісонасаджень, відтворення лісової фауни, в межах Червоноградського району виділено такі заповідні території та об'єкти:

1. Загально-зоологічний заказник місцевого значення «Пукачів» (1 649 га) – Радехівське лісництво;

2. Лісовий заказник загальнодержавного значення «Лопатинський» (109 га) – Лопатинське лісництво;

3. Заповідне урочище «Грицеволя» (33 га) – Лопатинське лісництво;

4. Заповідне урочище «Топорівське» (95,9 га) – Нивицьке лісництво [6].

5. Борове – заповідне урочище місцевого значення в Україні. Розташоване на південний захід від села Борове. Площа 25 га.

6. Борок – заповідне урочище місцевого значення в Україні. Розташоване на північний схід від села Борок. Площа 34 га.

7. Великий Ліс – лісовий заказник місцевого значення в Україні. Розташований у межах Сокальського і Радехівського (частково) районів Львівської області, на південний схід від міста Сокаль, біля села Комарів. Площа – 1469 га. Перебуває у віданні Радехівський ДЛГ, Сокальське лісництво.

8. Великомоствівське – заповідне урочище місцевого значення в Україні. Розташоване на схід від міста Великі Мости. Площа 27 га.

9. Волицький заказник – ботанічний заказник загальнодержавного значення в Україні. Розташований за 4 км на північний схід від села Волиця. Площа 150 га.

10. Двірцівський заказник – ботанічний заказник місцевого значення в Україні. Розташований на північ від села Двірці. Площа 63,9 га.

11. Федорівка – ландшафтний заказник місцевого значення в Україні. Розташований між селами Пісочне, Шихтарі, Тудорковичі та Угринів. Площа 1409 га. Сокальське лісництво [39].

На території Червоноградського району незначні площі займають землі оздоровчого призначення, до яких відносять землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються для профілактики захворювань і лікування людей. Вони представлені тільки в межах території Сокальської громади у Поторицькій (3,19 га) сільській раді та міській раді Жвирки (3,60 га).

Землі рекреаційного призначення на території району займають всього 14,15 га. До них належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації [19; 31].

Незначні площі таких земель представлені в межах Сокальської і Червоноградських громад. Зокрема, на територіях Межирічанської (9,48 га), Тудорківської (3,25 га), Поторицької (3,01 га) сільських рад та міської ради Сокаля (3 га) (див. рис. 4.14).

Зовсім малі площі займають землі історико-культурного призначення, до яких належать землі, на яких розташовані: історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, меморіальні парки, меморіальні цивільні та військові кладовища, могили, історичні або меморіальні садиби, будинки, споруди і

пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, площі, залишки стародавнього планування і забудови міст та інших населених пунктів, споруди цивільної, промислової [56].

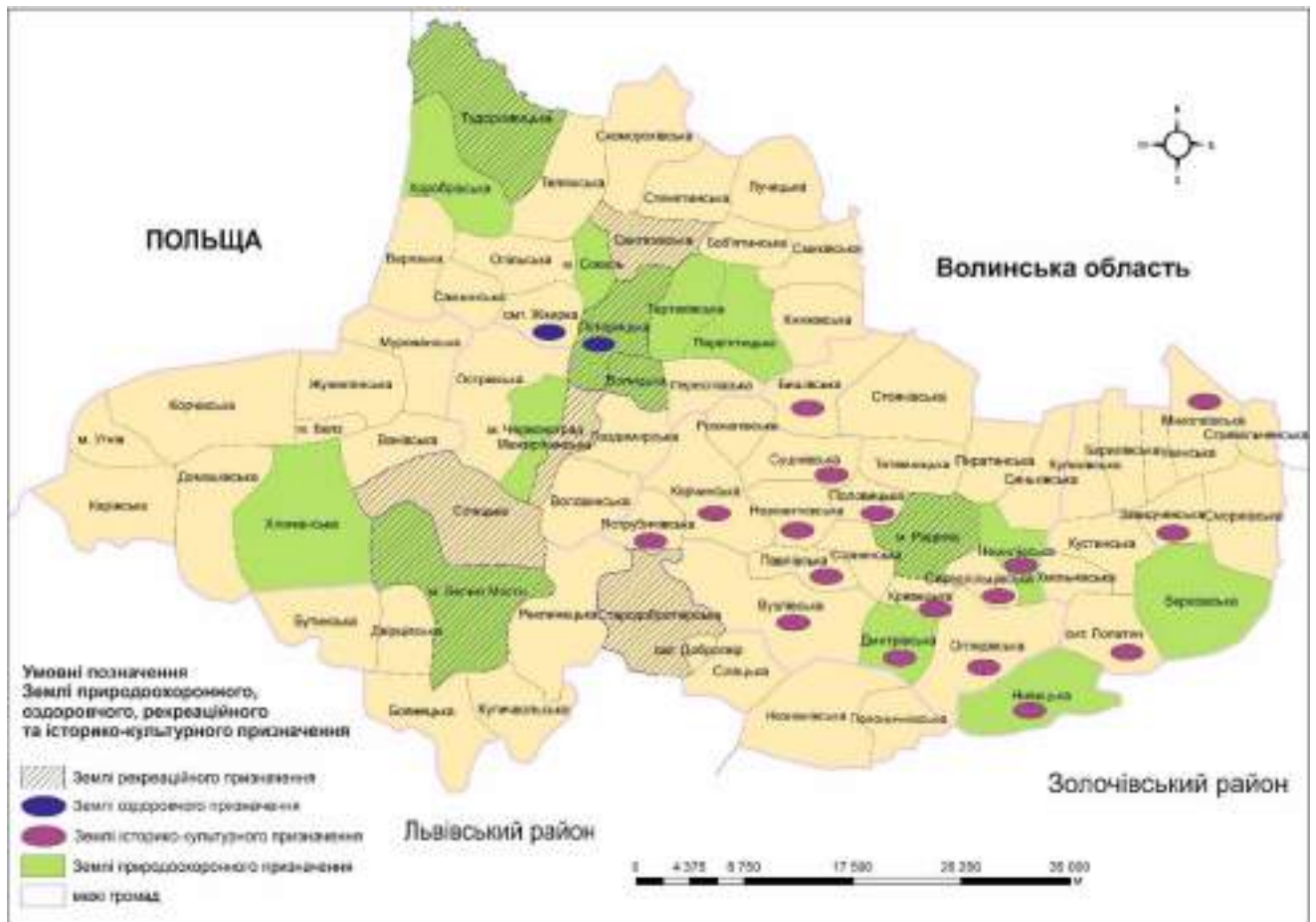

Рис. 4.14. Розподіл земель природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення по адміністративних утвореннях Червоноградського району

Площа земель історико-культурного призначення складає 8,5 га. Незначні площі знаходяться лише на території Радеківської та Лопатинської громади (Бишівської, Вузьківської, Дмитрівської, Завидненської, Корчинської, Кривецької, Миколаївської, Немилівської, Нивицької, Нововитківської, Оглядівської, Павлівської, Половецької, Середпільцівської, Сушнівської та Яструбичівської сільських рад, а також в селищній ради Лопатина) (див. дод. 7).

4.2. Екологічна оцінка стану земельних ресурсів

У наш час актуальною виступає проблема раціонального та збалансованого використання земельних ресурсів за їх визначеним використанням. Зміна напрямків використання, яке є необхідним та

незбалансованим призводить до порушення рівноваги стану всіх категорій земель. Тому оцінка екологічного стану земельних ресурсів за їх категоріями використання потребує детального вивчення та аналізу.

Нераціональне і неконтрольоване використання земельних ресурсів, підвищення рівня антропогенного навантаження на довкілля спричиняють значні зміни його компонентів, які в свою чергу, впливають на соціальні і демографічні процеси, здоров'я населення, напругу геоекологічної ситуації. Саме сукупність таких проблем спричиняють погіршення екологічної ситуації в цілому, а зокрема забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, ґрунтів; порушення земель внаслідок ерозії, розвиток несприятливих природних процесів (зсуви, селі, повені, підтоплення), виснаження природних ресурсів, втрата різноманіття рослинного і тваринного світу [14].

4.2.1. Екологічна стабільність земель

Сучасні екосистеми Західного Поділля являють собою комплекс природних та антропогенних компонентів, співвідношення яких вказує на стабільність або нестабільність її екологічного стану.

Згідно методики визначення екологічної стабільності території та рівня антропогенного тиску використовувався метод, запропонований Н. М. Рідей, Д. Л. Шофоловим, що враховує кількісні та якісні характеристики компонентів довкілля, а саме поверхневі води, земельні ресурси та інше [44].

В основу аналізу покладено розрахунок коефіцієнтів – *Кес* та *Кан*, що характеризують величину впливу господарської діяльності. У першому випадку враховується значення коефіцієнтів екологічних властивостей різних типів угідь.

Бальна оцінка ступеня антропогенного навантаження та екологічної стабільності території визначається за допомогою шкали, запропонованої Н. М. Рідей та Д. Л. Шофоловим [44].

До екологічно нестабільних відносять території з коефіцієнтом $< 0,33$ бали, до слабо стабільних територій – $0,34-0,50$ у. б., середньо стабільних – $0,51-0,66$ у. б. та екологічно стабільних – $> 0,67$ у. б. [44].

Нашими розрахунками коефіцієнта екологічної стабільності отримано базу даних екологічної інформації (див. табл. 4.2, рис. 4.15, 4.16).

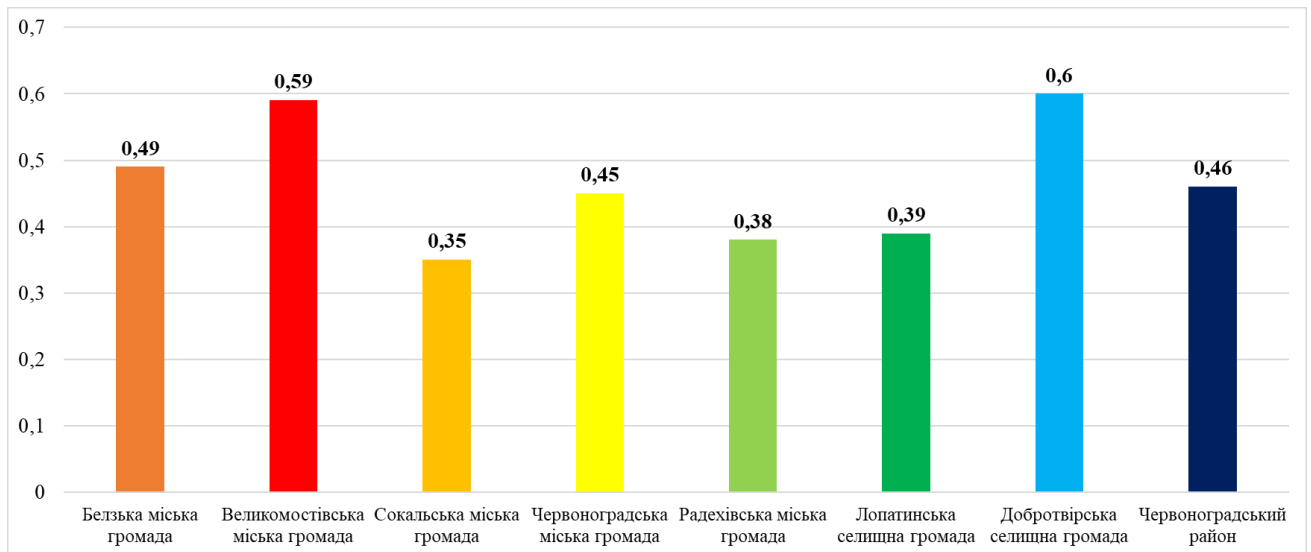

Рис. 4.15. Екологічна стабільності земель в громадах Червоноградського району

Згідно запропонованої методики, в межах Червоноградського району спостерігаємо екологічно слабо стабільну ситуацію (0,46 у. б.). Згідно рисунку 4.15, слабо стабільними є території Сокальської (0,35 у. б.), Радехівської (0,38 у. б.), Лопатинської (0,39 у. б.), Червоноградської (0,45 у. б.) та Белзької (0,49 у. б.) громади. Кращі показники, тобто середньостабільні спостерігаємо в межах територій Великомоствівської (0,59 у. б.) та Добротвірської (0,6 у. б.) громади.

Згідно рисунку 4.16, маємо велику кількість адміністративно-територіальних одиниць, які розташовані в північній, північно-східній і центральній частині району, які є екологічно нестабільними ($K_{ec} < 0,33$ у. б.). Це території Сушнівської (0,33 у. б.), Барилівської (0,25 у. б.), Бишівської (0,25 у. б.), Завидченської (0,22 у. б.), Кривецької (0,33 у. б.), Куликівської (0,24 у. б.), Миколаївської (0,28 у. б.), Пиратинської (0,27 у. б.), Половецької (0,28 у. б.), Розжалівської (0,31 у. б.), Станинської (0,27 у. б.), Стоянівської (0,31 у. б.), Стремільченської (0,30 у. б.), Тетевчицької (0,27 у. б.), Увинської (0,24 у. б.), Жужелянської (0,30 у. б.), Мурованської (0,29 у. б.), Опільської (0,22 у. б.), Свितязівської (0,24 у. б.), Теляжської (0,28 у. б.), Острівської (0,30 у. б.) сільських рад, а також міських рад Радехова (0,24 у. б.), Сокаля (0,15 у. б.), Червонограда (0,097 у. б.) та селищної ради Жвирки (0,24 у. б.) (рис. 4.16).

До слабо стабільних територій ($K_{ес}$ 0,33-0,50 у. б.), які поширені в північній і північно-східній частині району, відносять території Боб'ятинської (0,38 у. б.), Варязької (0,37 у. б.), Волицької (0,49 у. б.), Княжівської (0,37 у. б.), Лучицької (0,37 у. б.), Перв'ятицької (0,39 у. б.), Переспівської (0,39 у. б.), Поторицької (0,42 у. б.), Савчинської (0,37 у. б.), Скоморохівської (0,43 у. б.), Смиківської (0,38 у. б.), Стенятинської (0,40 у. б.), Тартаківської (0,35 у. б.), Тудорковицької (0,4 у. б.), Хоробрівської (0,35 у. б.), Межирічанської (0,46 у. б.) сільських рад. У південно-східній частині району – території Дмитрівської (0,48 у. б.), Кустинської (0,35 у. б.), Оглядівської (0,36 у. б.), Хмільнівської (0,49 у. б.), Середпільцівської (0,42 у. б.) сільських рад, а також селищної ради Лопатина (0,35 у. б.). Інші територіальні утворення знаходяться на заході та півдні району. Зокрема, це території Боянецької (0,47 у. б.) сільської ради, міських рад Белза (0,38 у. б.), Угніва (0,36 у. б.) та Добротвора (0,40 у. б.) (див. табл. 4.2).

Кращою є наступна група, до якої відносять середньо стабільні території ($K_{ес}$ 0,51-0,66 у. б.), до яких належать території, які розташовані в західній частині району – Ванівської (0,62 у. б.), Домашівської (0,56 у. б.), Карівської (0,62 у. б.) та Корчівської (0,54 у. б.), центральній – Немилівської (0,64 у. б.), Вузлівської (0,55 у. б.), Корчинської (0,65 у. б.), Павлівської (0,52 у. б.), (Волсвинської (0,52 у. б.), Сілецької (0,66 у. б.) (Радехівський район), східній частині району – Сморгівської (0,51 у. б.) сільської ради, південній – Сілецької (0,66 у. б.) (Сокальський район), Стародобровірівської (0,5 у. б.), Бутинської (0,60 у. б.), Двірцівської (0,66 у. б.), Реклинецької (0,59 у. б.), Купичвольської (0,55 у. б.) (див. рис 4.16).

Екологічно стабільними ($K_{ес} > 0,67$) є території, які розміщені фрагментарно в західних, східних та південних адміністративних утвореннях (див. рис. 4.16). Зокрема, це території Березівської (0,67 у. б.) (схід), Нивицької (0,79 у. б.), Полоничнівської (0,72 у. б.), Незнанівської (0,71 у. б.) (всі південь), Нововитківської (0,77 у. б.), Паздимирської (0,68 у. б.), та Яструбичівської (0,75

у. б.) (всі центр), Хлівчанської (0,71 у. б.) сільських рад та міської ради Великих Моств (0,67 у. б.) (захід).

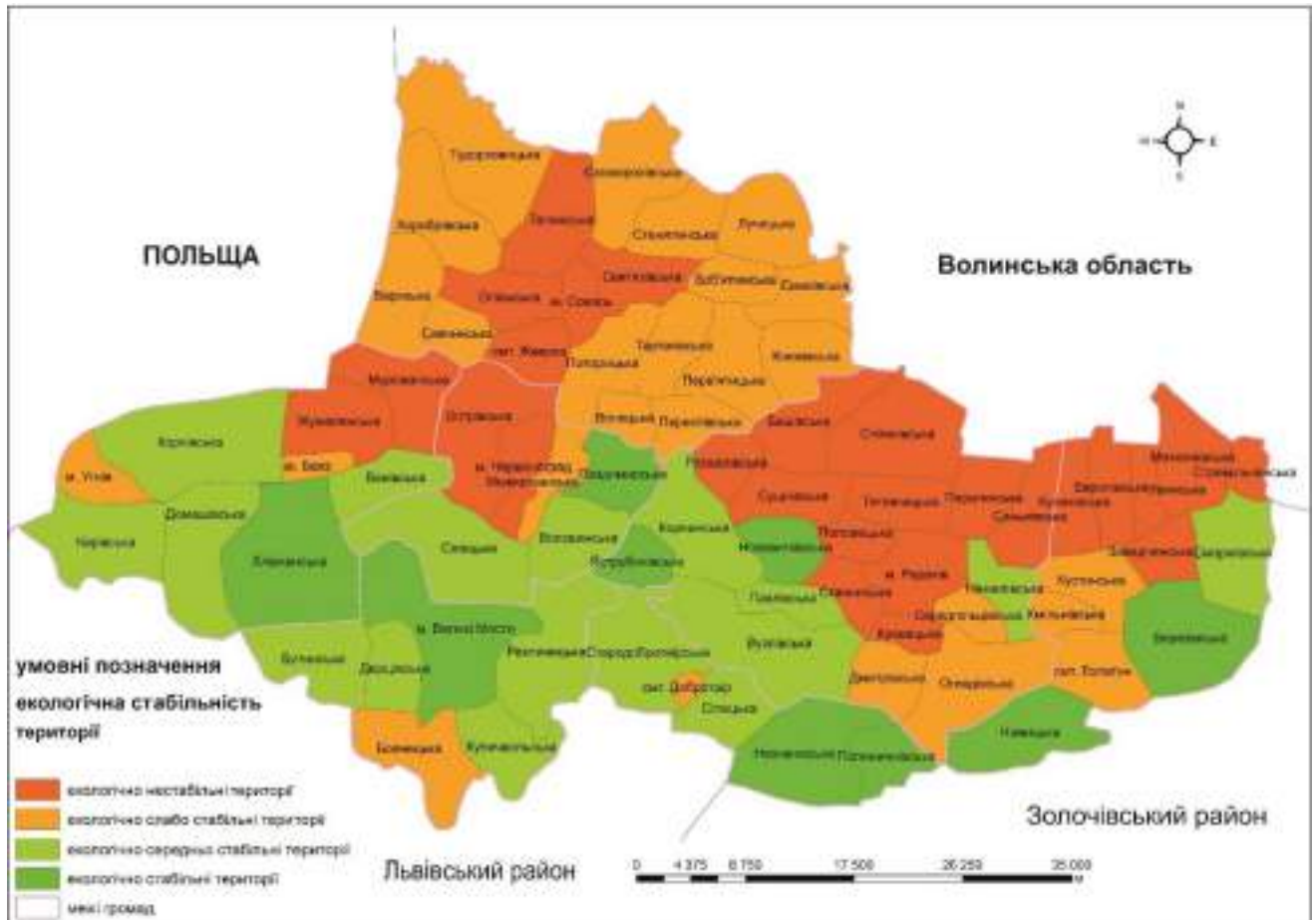

Рис. 4.16. Екологічна стабільність земель Червоноградського району

Отримані дані дають можливість комплексно оцінити, наскільки раціональною є структура земельного фонду.

Визначивши коефіцієнт екологічної стабільності території та проаналізувавши його розподіл в межах Червоноградського району, робимо висновок, що більша його територія є екологічно нестабільною та слабо стабільною. Однак є дев'ять адміністративно-територіальних утворень з екологічно стабільними територіями.

4.2.2. Оцінка рівня антропогенного навантаження на земельні ресурси

Коефіцієнт *Кан* характеризує величину впливу господарської діяльності, тобто це бальна оцінка ступеня антропогенного навантаження.

Рівень антропогенного навантаження території визначається наступними показниками даного коефіцієнту: високий – 4,1-5,0 у. б., підвищений – 3,1-4,0 у. б., середній – 2,1-3,0 у. б. та низький – 1,0-2,0 у. б. [44].

Коефіцієнт антропогенного навантаження характеризує рівень впливу діяльності людини на стан довкілля, в тому числі і на земельні ресурси (табл. 4.2, рис. 4.17, 4.18).

Коефіцієнт, який показує рівень антропогенного навантаження території Червоноградського району становить 3,24 і є підвищеним. Даний показник на досліджуваній території коливається в межах від 1,80 до 4,67 у. б.

Згідно обчислень та рисунку 4.17, більшість громад за цим коефіцієнтом відноситься до підвищеного рівня. Зокрема це території Белзької (3,27 у. б.), Сокальської (3,48 у. б.), Червоноградської (3,48 у. б.), Радехівської (3,4 у. б.), Лопатинської (3,47 у. б.) громад.

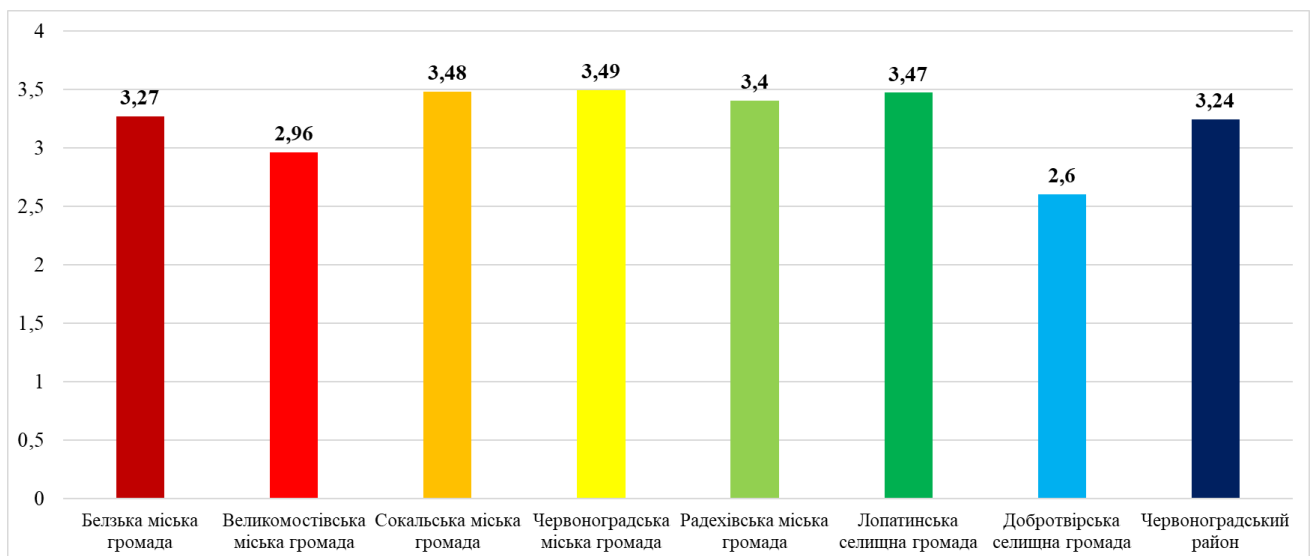

Рис. 4.17. Рівень антропогенного навантаження на земельні ресурси в громадах Червоноградського району

Тільки території Великомоствівської (2,98 у. б.) та Добротвірської (2,6 у. б.) громад мають середній рівень впливу на земельні ресурси.

До території з високим рівнем (Кан 4,1-5,0 у. б.) антропогенним навантаженням належать території міських рад Радехова (4,11 у. б.), Сокаля (4,39 у. б.), Червонограда (4,67 у. б.) та селищної ради Добротвора (4,50 у. б.).

Підвищений коефіцієнт антропогенного навантаження (Кан 3,1-4,0 у. б.) спостерігаємо в межах територій більшості адміністративно-територіальних

одиниць (44), зокрема: селищних рад Жвирки (3,80 у. б.), Лопатина (3,61 у. б.) та Боб'ятинської (3,47 у. б.), Варязької (3,49 у. б.), Княжівської (3,53 у. б.), Лучицької (3,52 у. б.), Опільської (3,79 у. б.), Перв'ятицької (3,44 у. б.), Переспівської (3,49 у. б.), Савчинської (3,53 у. б.), Свितязівської (3,67 у. б.), Скоморохівської (3,34 у. б.), Смиківської (3,50 у. б.), Стенятинської (3,46 у. б.), Тартаківської (3,31 у. б.), Теляжської (3,56 у. б.), Хоробрівської (3,43 у. б.), Волсвинської (3,14 у. б.), Межирічанської (3,26 у. б.), Острівської (3,72 у. б.), Паздимирської (3,30 у. б.), Бишівської (3,79 у. б.), Дмитрівської (3,15 у. б.), Кривецької (3,59 у. б.), Оглядівської (3,21 у. б.), Павлівської (3,22 у. б.), Пиратинської (3,85 у. б.), Половецької (3,75 у. б.), Розжалівської (3,65 у. б.), Середпільцівської (3,42 у. б.), Синьківської (3,70 у. б.), Станинської (3,77 у. б.), Стоянівської (3,67 у. б.), Сушнівської (3,62 у. б.), Тетевчицької (3,79 у. б.), Барилівської (3,84 у. б.), Завидченської (3,86 у. б.), Куликівської (3,83 у. б.), Кустинської (3,54 у. б.), Миколаївської (3,71 у. б.), Сморгівської (3,19 у. б.), Стремільченської (3,72 у. б.), Увинської (3,82 у. б.) та Хмільнівської (3,26 у. б.) сільських рад. Більшість із них розташовані на півночі, північному-сході і північному-заході, менша кількість – на півдні та центрі району (рис. 4.17).

Середній (*Кан* 2,1-3,0 у. б.) коефіцієнт антропогенного навантаження спостерігаємо на територіях адміністративних утворень, що розташовані в західній частині району на територіях Карівської (2,94 у. б.), Домашівської (3,07 у. б.), Корчівської (3,08 у. б.), Хлівчанської (2,67 у. б.), Бутинської (2,97 у. б.) та Двірцівської (2,82 у. б.), центральній та східній частині району – Ванівської (2,93 у. б.), Березівської (2,7 у. б.), Вузької (3,09 у. б.), Корчинської (3,08 у. б.), Немилівської (2,28 у. б.), Нивицької (2,51 у. б.), Нововитківської (2,59 у. б.), Сілецької (2,87 у. б.) та Яструбичівської (2,61 у. б.), південній частині – Реклинецької (3,02 у. б.), Боянецької (3,00 у. б.), Купичвольської (2,69 у. б.), Незнанівської (2,30 у. б.), Сілецької (2,30 у. б.), Стародобротвірської (2,10 у. б.), північній частині – Волицької (2,91 у. б.), Поторицької (3,09 у. б.), Тудорковицької (2,91 у. б.) сільських рад. В основному

вони представлені в центральних і південних частинах району дослідження, а точково представлені на півночі, заході і сході (рис. 4.17).

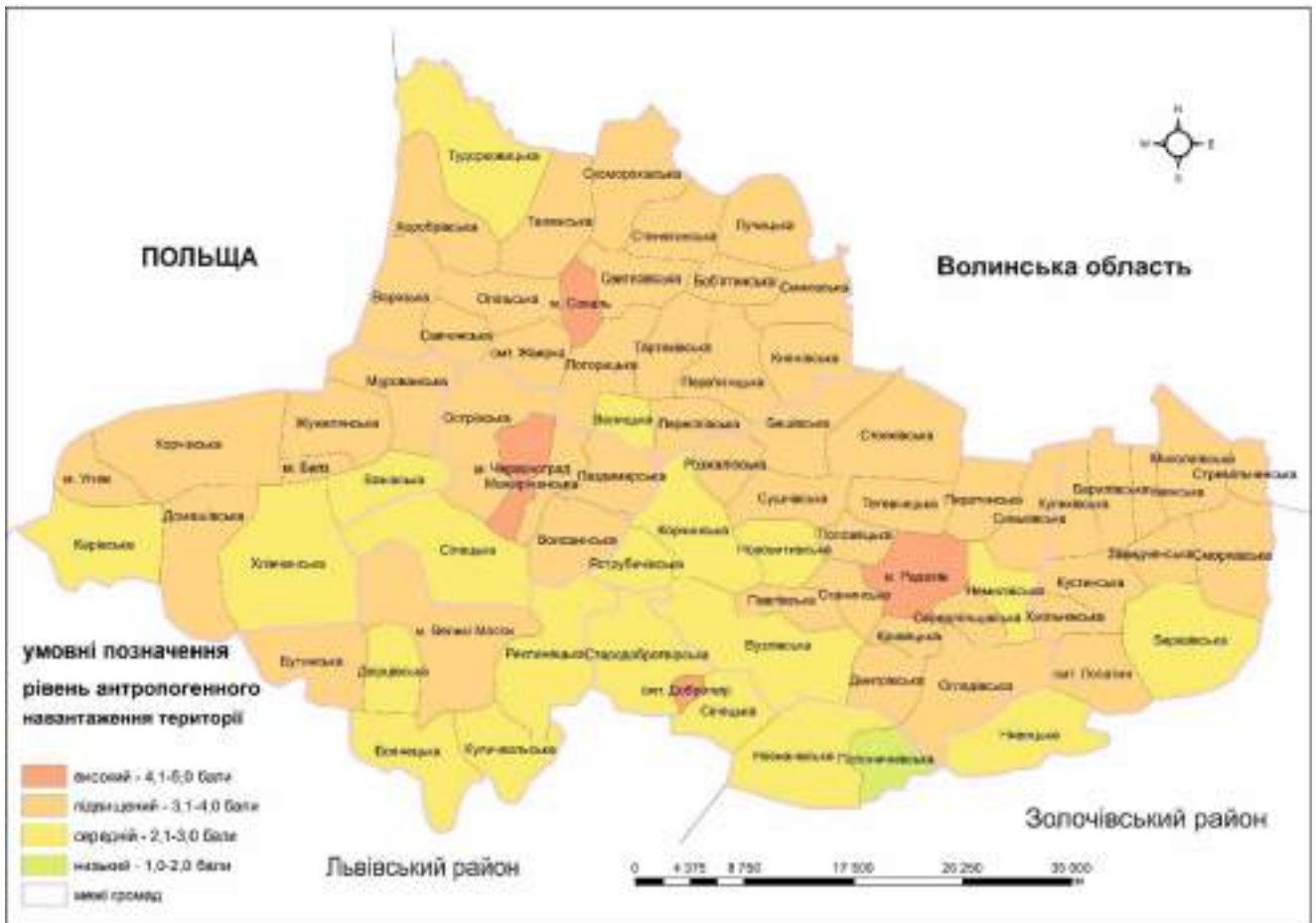

Рис. 4.17. Рівень антропогенного навантаження на земельні ресурси Червоноградського району

Низький (*Кан* 1,0-2,0 у. б.), тобто найкращий коефіцієнт антропогенного навантаження, спостерігаємо в межах тільки Полоничнівської (1,80 у. б.) сільської ради.

Аналізуючи розподіл значень коефіцієнту антропогенного навантаження бачимо, що переважна більшість території дослідження володіє підвищеним (*Кан* 3,1-4 у. б.) рівнем впливу, менше – середнім, а всі інші категорії представлені малою кількістю.

Загалом результати наших обчислень показали, що екологічна стабільність території Червоноградського району є слабо стабільна (0,46), а рівень антропогенного навантаження – підвищений (3,24).

Таблиця 4.2

Екологічна стабільність земель та рівень антропогенного навантаження на земельні ресурси адміністративних одиниць Червоноградського району

Адміністративні утворення	Коефіцієнти		Екологічна стабільність території	Рівень антропогенного навантаження
	Кес	Кан		
Белзька міська громада	0,49	3,27	Слабо стаб.	Підвищений
м. Белз	0,38	3,69	Слабо стаб.	Підвищений
м. Угнів	0,36	3,64	Слабо стаб.	Підвищений
Ванівська	0,62	2,93	Середньо стаб.	Середній
Домашівська	0,56	3,07	Середньо стаб.	Підвищений
Жужелянська	0,30	3,69	Еколог. нестаб.	Підвищений
Карівська	0,62	2,94	Середньо стаб.	Середній
Корчівська	0,54	3,08	Середньо стаб.	Підвищений
Мурованська	0,29	3,72	Еколог. нестаб.	Підвищений
Хлівчанська	0,71	2,67	Еколог. стаб.	Середній
Великомостівська міська громада	0,59	2,96	Середньо стаб.	Середній
м. Великі Мости	0,67	3,27	Еколог. стаб.	Підвищений
Бутинська	0,60	2,97	Середньо стаб.	Середній
Двірцівська	0,66	2,82	Середньо стаб.	Середній
Реклинецька	0,59	3,02	Середньо стаб.	Середній
Боянецька	0,47	3,00	Слабо стаб.	Середній
Купичвольська	0,55	2,69	Середньо стаб.	Середній
Сокальська міська громада	0,35	3,48	Слабо стаб.	Підвищений
м. Сокаль	0,15	4,39	Еколог. нестаб.	Високий
смт. Жвирка	0,24	3,80	Еколог. нестаб.	Підвищений
Боб'ятинська	0,38	3,47	Слабо стаб.	Підвищений
Варязька	0,37	3,49	Слабо стаб.	Підвищений
Волицька	0,49	2,91	Слабо стаб.	Середній
Княжівська	0,37	3,53	Слабо стаб.	Підвищений
Лучицька	0,37	3,52	Слабо стаб.	Підвищений
Опільська	0,22	3,79	Еколог. нестаб.	Підвищений
Перв'ятицька	0,39	3,44	Слабо стаб.	Підвищений
Переспівська	0,39	3,49	Слабо стаб.	Підвищений
Поторицька	0,42	3,09	Слабо стаб.	Підвищений
Савчинська	0,37	3,53	Слабо стаб.	Підвищений
Святязівська	0,24	3,67	Еколог. нестаб.	Підвищений
Скоморохівська	0,43	3,34	Слабо стаб.	Підвищений
Смиківська	0,38	3,50	Слабо стаб.	Підвищений
Стенятинська	0,40	3,46	Слабо стаб.	Підвищений
Тартаківська	0,35	3,31	Слабо стаб.	Підвищений
Теляжська	0,28	3,56	Еколог. нестаб.	Підвищений
Тудорковицька	0,48	2,91	Слабо стаб.	Середній
Хоробрівська	0,35	3,43	Слабо стаб.	Підвищений
Червоноградська міська громада	0,45	3,49	Слабо стаб.	Підвищений
м. Червоноград	0,097	4,67	Еколог. нестаб.	Високий

Закінчення таблиці 4.2

Волсвинська	0,52	3,14	Середньо стаб.	Підвищений
Межирічанська	0,46	3,26	Слабо стаб.	Підвищений
Острівська	0,30	3,72	Еколог. нестаб.	Підвищений
Сілецька	0,66	2,87	Середньо стаб.	Середній
Паздимирська	0,68	3,30	Екол. стаб.	Підвищений
Радехівська міська громада	0,38	3,40	Слабо стаб.	Підвищений
м. Радехів	0,24	4,11	Еколог. нестаб.	Високий
Бишівська	0,25	3,79	Еколог. нестаб.	Підвищений
Вузлівська	0,55	3,09	Середньо стаб.	Середній
Дмитрівська	0,48	3,15	Слабо стаб.	Підвищений
Корчинська	0,65	3,08	Середньо стаб.	Середній
Кривецька	0,33	3,59	Екологічно нестаб.	Підвищений
Немилівська	0,64	2,28	Середньо стаб.	Середній
Нововитківська	0,77	2,59	Екол. стабл.	Середній
Оглядівська	0,36	3,21	Слабо стабл.	Підвищений
Павлівська	0,52	3,22	Середньо стабл.	Підвищений
Пиратинська	0,27	3,85	Еколог. нестаб.	Підвищений
Половецька	0,28	3,75	Еколог. нестаб.	Підвищений
Розжалівська	0,31	3,65	Еколог. нестаб.	Підвищений
Середпільцівська	0,42	3,42	Слабо стаб.	Підвищений
Синьківська	0,31	3,70	Еколог. нестаб.	Підвищений
Станинська	0,27	3,77	Еколог. нестаб.	Підвищений
Стоянівська	0,31	3,67	Еколог. нестаб.	Підвищений
Сушнівська	0,33	3,62	Еколог. нестаб.	Підвищений
Тетевчицька	0,27	3,79	Еколог. нестаб.	Підвищений
Яструбичівська	0,75	2,61	Екол. стаб.	Середній
Лопатинська селищна громада	0,39	3,47	Слабо стаб.	Підвищений
смт. Лопатин	0,35	3,61	Слабо стаб.	Підвищений
Барилівська	0,25	3,84	Еколог. нестаб.	Підвищений
Березівська	0,67	2,77	Екол. стабл.	Середній
Завидченська	0,22	3,86	Еколог. нестаб.	Підвищений
Куликівська	0,24	3,83	Еколог. нестаб.	Підвищений
Кустинська	0,35	3,54	Слабо стаб.	Підвищений
Миколаївська	0,28	3,71	Еколог. нестаб.	Підвищений
Нивицька	0,79	2,51	Екол. стаб.	Середній
Сморжівська	0,51	3,19	Середньо стаб.	Підвищений
Стремільченська	0,30	3,72	Еколог. нестаб.	Підвищений
Увинська	0,24	3,82	Еколог. нестаб.	Підвищений
Хмільнівська	0,49	3,26	Слабо стаб.	Підвищений
Добротвірська селищна громада	0,60	2,60	Середньо стаб.	Середній
смт. Добротвір	0,40	4,50	Слабо стаб.	Високий
Незнанівська	0,71	2,30	Еколог. стаб.	Середній
Полоничнівська	0,72	1,80	Еколог. стаб.	Низький
Сілецька	0,66	2,30	Середньо стаб.	Середній
Стародобротвірська	0,53	2,10	Середньо стаб.	Середній

Червоноградський район	0,46	3,24	Слабо стаб.	Підвищений
------------------------	------	------	-------------	------------

4.2.3. Оцінка ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах

Важливим при оцінці екологічного стану земель є визначення ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах.

Основні умови до агроландшафтів з добрим екологічним станом полягають в тому, що вони повинні характеризуватися підвищеною буферністю та не потребувати відчутних змін у структурі, а природоохоронна діяльність може бути обмежена підтримкою існуючого між угіддями екологічного балансу [44].

В агроландшафтах з задовільним екологічним станом навіть незначні структурні зміни можуть погіршити екологічну рівновагу між угіддями. Проте на сучасному етапі землекористування слід намагатися досягти хоча б такого співвідношення угідь інтенсивного і ощадливого використання [44].

Агроландшафти з незадовільним та критичним екологічним станом характеризуються значною розбалансованістю угідь і вимагають прийняття невідкладних заходів з оптимізації компонентного складу та структури деградованих агроландшафтів [44].

Розрахунок ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь у агроландшафтах адміністративних утворень в Червоноградському районі за співвідношенням угідь показаний на рисунках 4.18, 4.19 і табл. 4.3.

Згідно рисунку 4.18, в Червоноградському районі стан агроландшафтів є незадовільний. Також незадовільний спостерігаємо на територіях Добротвірської та Радехівської громад.

Задовільний стан маємо в межах Белзької, Великомоствівської та Червоноградської громад.

Найгірші і відповідно критичні стани агроландшафтів спостерігаємо на територіях Сокальської та Лопатинської громад.

Більшість (34) адміністративно-територіальних утворень Червоноградського району за станом агроландшафтів мають критичний стан, які хаотично розміщені по території. Більшість їх сконцентрована в північній, східній і частково центральній частині району (рис. 4.19).

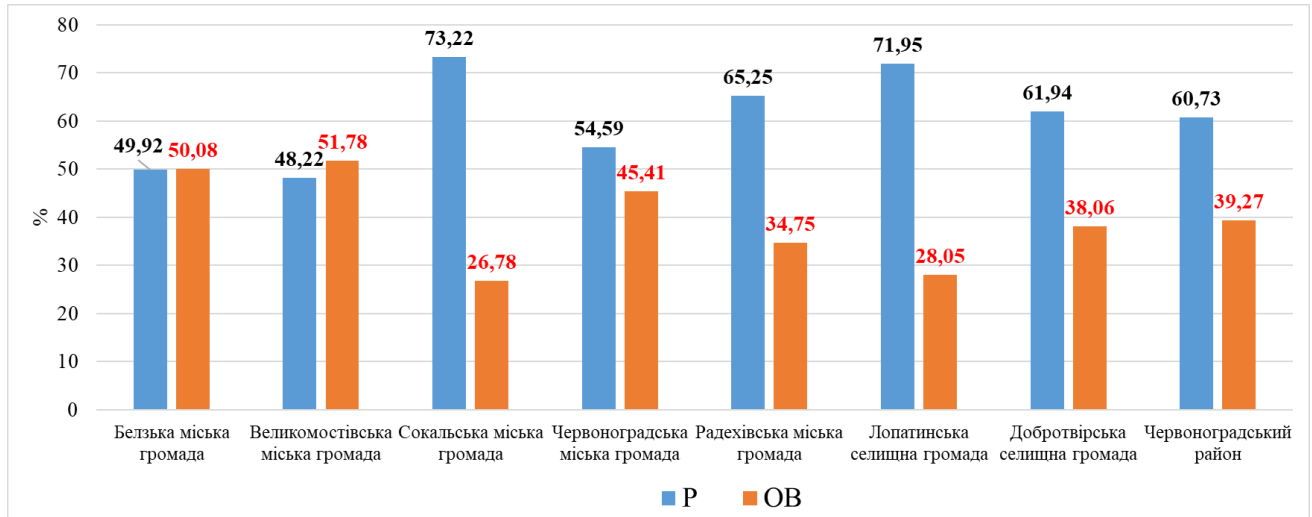

Рис. 4.18. Ступень порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах основних типів угідь в громадах Червоноградського району

До них відносять території таких адміністративних утворень як: Барилівської, Березівської, Бишівської, Завидченської, Кривецької, Куликівської, Кустинської, Миколаївської, Павлівської, Пиратинської, Станинської, Стоянівської, Стремільченської, Тетевчицької, Увинської Мурованської, Боб'ятинської, Волицької, Лучицької, Опільської, Переспівської, Поторицької, Савчинської, Святязівської, Скоморохівської, Стенятинської, Тартаківської, Теляжської, Хоробрівської, Полоничнівської, Сілецької сільських рад, міських рад Сокаля, Червонограда та селищної рад Жвирки.

Критичний стан пов'язаний з великою порушеністю агроландшафтів, яка спричинена видобутком корисних копалин та значною розораністю, і відповідно, малим відсотком угідь, що стабілізують агроландшафт (багаторічні насадження, пасовища та сіножаті).

Незадовільний стан агроландшафтів спостерігаємо на територіях таких адміністративних утворень (23) як: Вузлівської, Корчинської, Немилівської, Паздимирської, Половецької, Середпільцівської, Синьківської, Сморгівської,

Сушнівської, Хмельнівської, Жужелянської, Боянецької, Варязької, Княжівської, Перв'ятицької, Смиківської, Тудорковицької, Острівської, Паздимирської, Стародобротвірської сільських рад, селищної ради Лопатина Добротвора та міської ради Радехова. Дана категорія представлено в основному в центральній, частково у південній та північній частині Червоноградського району.

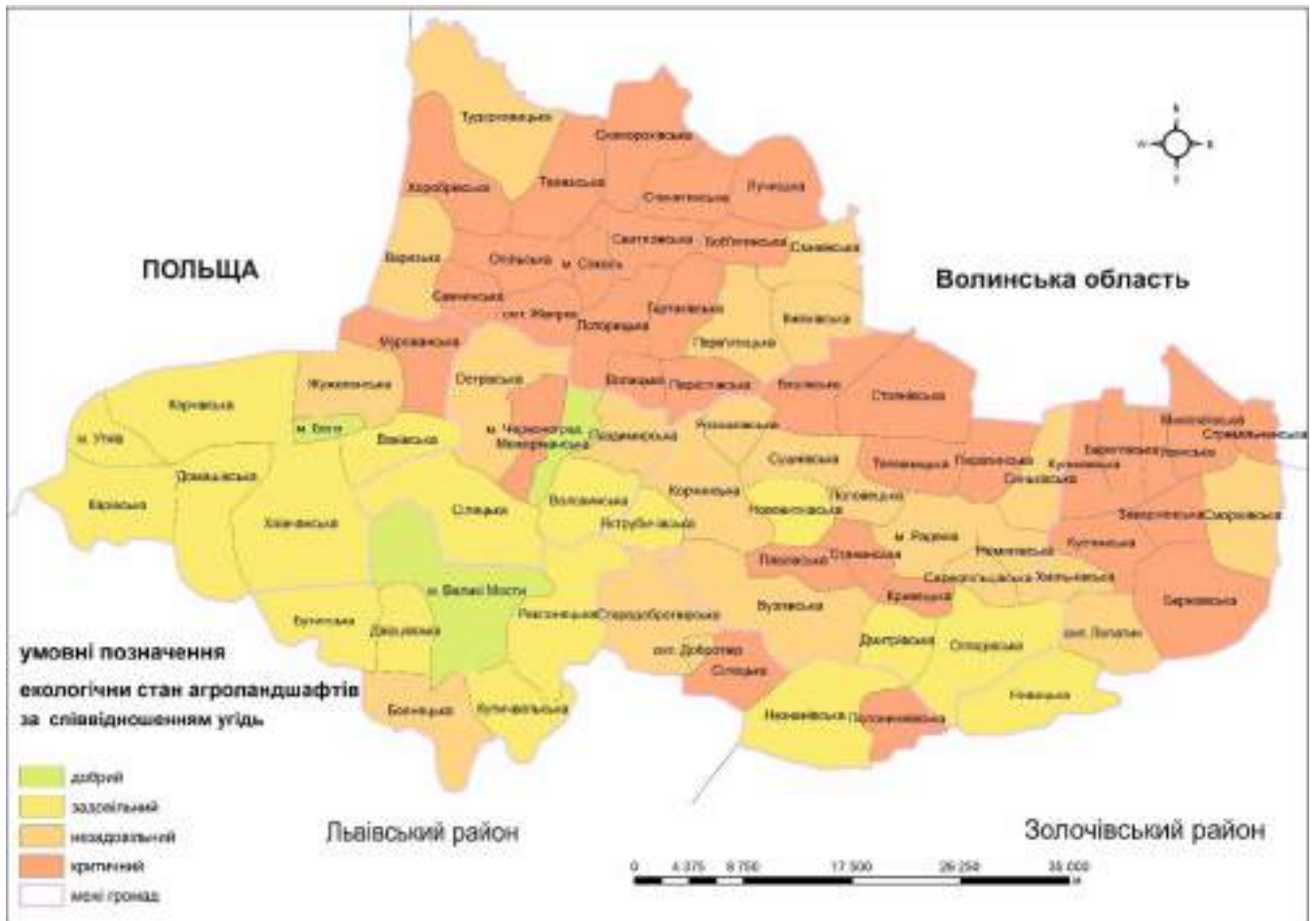

Рис. 4.19. Ступень порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах основних типів угідь Червоноградського району

Співвідношенням площі угідь інтенсивного використання (рілля, P) та сумарної площі угідь ощадливого використання (багаторічні насадження, пасовища та сіножаті) тут становлять 55-70 % P та 45-30 % OB (табл. 4.3).

Задовільний стан агроландшафтів маємо тільки на території 16 адміністративних утворень. Географічно вони представлені: на заході району в межах міської ради Угніва та Ванівської, Домашівської, Карівської, Хлівчанської, Корчівської сільських рад, на півдні – Бутинської, Двірцівської,

Купичвольської, Реклинецької, Незнанівської, Оглядівської, Дмитрівської, Нивицької сільських рад, в центрі – Ванівської, Сілецької, Яструбичівської Волсвинської та Нововитківської сільських рад (див. рис. 4.19).

Таблиця 4.3

Оцінка ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь у агроландшафтах адміністративних одиниць Червоноградського району

Адміністративні утворення	Питома вага угідь, % до сумарної площі Р + ОВ		Стан агроландшафтів
	Р	ОВ	
Белзька міська громада	49,92	50,08	Задовільний
м. Белз	34,87	65,13	Добрий
м. Угнів	46,41	53,59	Задовільний
Ванівська	44,50	55,50	Задовільний
Домашівська	52,23	47,77	Задовільний
Жужелянська	68,25	31,75	Незадовільний
Карівська	45,41	54,59	Задовільний
Корчівська	47,69	52,31	Задовільний
Мурованська	71,35	28,65	Критичний
Хлівчанська	38,60	61,40	Задовільний
Великомостівська міська громада	48,22	51,78	Задовільний
м. Великі Мости	33,04	66,96	Добрий
Бутинська	49,50	50,50	Задовільний
Двірцівська	47,93	52,07	Задовільний
Реклинецька	44,01	55,99	Задовільний
Боянецька	60,14	39,86	Незадовільний
Купичвольська	54,68	45,32	Задовільний
Сокальська міська громада	73,22	26,78	Критичний
м. Сокаль	71,79	28,21	Критичний
сmt. Жвирка	77,38	22,62	Критичний
Боб'ятинська	78,96	21,04	Критичний
Варязька	63,80	36,20	Незадовільний
Волицька	70,58	29,42	Критичний
Княжівська	68,91	31,09	Незадовільний
Лучицька	73,45	26,55	Критичний
Опільська	84,62	15,38	Критичний
Перв'ятицька	66,66	33,34	Незадовільний
Переспівська	70,20	29,80	Критичний
Поторицька	78,60	21,40	Критичний
Савчинська	71,96	28,04	Критичний
Свितязівська	73,90	16,10	Критичний
Скоморохівська	85,55	14,45	Критичний
Смиківська	66,58	33,42	Незадовільний
Стенятинська	70,59	29,41	Критичний
Тартаківська	78,23	21,77	Критичний
Теляжська	81,50	18,50	Критичний

Тудорковицька	60,80	39,20	Незадовільний
Хоробрівська	70,27	29,73	Критичний
Червоноградська міська групада	54,59	45,41	Задовільний
м. Червоноград	78,77	21,23	Критичний
Волсвинська	43,79	56,21	Задовільний
Межирічанська	30,60	69,40	Добрий

Закінчення таблиці 4.3

Острівська	65,40	34,60	Незадовільний
Сілецька	40,12	59,88	Задовільний
Паздимирська	68,83	31,17	Незадовільний
Радехівська міська громада	65,25	34,75	Незадовільний
м. Радехів	68,82	31,18	Незадовільний
Бишівська	89,34	10,66	Критичний
Вузлівська	58,27	41,73	Незадовільний
Дмитрівська	54,34	45,66	Задовільний
Корчинська	56,62	43,38	Незадовільний
Кривецька	86,12	13,88	Критичний
Немилівська	61,90	38,10	Незадовільний
Нововитківська	49,14	50,86	Задовільний
Оглядівська	50,88	49,12	Задовільний
Павлівська	58,96	47,04	Критичний
Пиратинська	70,04	29,96	Критичний
Половецька	68,83	31,17	Незадовільний
Розжалівська	63,35	36,65	Незадовільний
Середпільцівська	60,84	39,16	Незадовільний
Синьківська	58,47	41,53	Незадовільний
Станинська	80,05	19,95	Критичний
Стоянівська	81,70	18,30	Критичний
Сушнівська	62,79	37,21	Незадовільний
Тетевчицька	75,83	24,17	Критичний
Яструбичівська	48,65	51,35	Задовільний
Лопатинська селищна громада	71,95	28,05	Критичний
смт. Лопатин	62,09	37,91	Незадовільний
Барилівська	84,99	29,88	Критичний
Березівська	70,12	29,88	Критичний
Завидченська	91,73	8,27	Критичний
Куликівська	77,33	22,67	Критичний
Кустинська	81,54	18,46	Критичний
Миколаївська	82,45	17,55	Критичний
Нивицька	40,49	59,51	Задовільний
Сморжівська	59,24	40,76	Незадовільний
Стремільченська	74,11	25,89	Критичний
Увинська	81,07	18,93	Критичний
Хмільнівська	58,26	41,74	Незадовільний
Добровірська селищна громада	61,94	38,06	Незадовільний
смт. Добровір	62,36	37,64	Незадовільний
Незнанівська	40,20	59,80	Задовільний
Полоничнівська	70,84	29,16	Критичний
Сілецька	74,07	25,93	Критичний
Стародобровірська	62,21	37,79	Незадовільний
Червоноградський район	60,73	39,27	Незадовільний

Добрий стан агроландшафтів маємо тільки в межах територій міської ради Белза (захід), Великих Мостів (південь) та Межирічанської сільської ради (центр) (рис. 4.19).

Добрим і задовільним стан агроландшафтів, які представлені в цих адміністративних утвореннях можна пояснити тим, що велику частку земель займають ліси та лісовкриті території, що стабілізують екологічний стан земель.

В загальному стан агроландшафтів Червоноградського району можна оцінити як незадовільний (Р становить 60,73 %, а ОВ – 39,27 %).

2.4.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

На території Червоноградського району можна виділити такі чинники антропогенного впливу на землі та ґрунти:

1. вплив гірничо-видобувної та хімічної промисловості;
2. проведення меліоративних робіт;
3. просідання і затоплення земель;
4. використання кар'єрів під сміттєзвалища;
5. велика розораність сільськогосподарських угідь;
6. порушення ґрунтів внаслідок неправильного обробітку;
7. розвиток ерозійних процесів.

Найбільш відчутної шкоди екологічному стану земельних ресурсів було завдано з початком розвитку гірничої та хімічної промисловості, а також проведенням меліоративних робіт, скерованих на осушення заболочених земель. Остаточо ці заходи охопили третину загальної площі земель району, або 50 % сільськогосподарських угідь [28].

Наслідком діяльності гірничих підприємств стало значне просідання земної поверхні і відповідно затоплення та підтоплення населених пунктів, лісів, забруднення земель відходами вуглевидобутку та шахтними водами.

На сьогодні просідання поверхні землі складає від 2,0 до 4,0 метрів, що призводить до виходу з ладу інженерних комунікацій комунальних підприємств, підтоплення населених пунктів. Другим, не менш важливим, негативним фактором погіршення екологічного стану земельних ресурсів є місця складування твердих промислових відходів (породних відвалів) [17].

Не останню роль в сучасному стані земельних ресурсів відіграло проведення практично суцільної меліорації земель, скерованої в основному на осушення, і тільки на незначному відсотку площ було передбачено заходи із двійного регулювання водно-повітряного режиму методом попереднього шлюзування. Все це призводить до практично щорічних пожеж на значних масивах торф'яників, потужність яких становить майже 4,0 метра [17].

Наслідком діяльності підприємства енергетики (Добротвірська ТЕС) стало значне затоплення земної поверхні і відповідно затоплення та підтоплення населених пунктів, лісів та с/г земель.

Важливим негативним фактором погіршення екологічного стану земельних ресурсів є місця видобутку будівельних копалин (глина, пісок). Вони недоведені до закритого стану, тобто не закриті, а використовуються в основному як сміттєзвалища.

Негативним аспектом використання земельних ресурсів є складування побутових відходів, які, як зазначалося, мають стихійний характер і розташовані у межах як закинутих кар'єрів, так і в лісопосадках, перелогах, багаторічних насадженнях і т. д.

У зв'язку із зменшенням розорювання сільськогосподарських угідь та збільшенням обсягів заліснення ерозійно-небезпечних ділянок, частково поліпшилась ситуація із змиванням ґрунтів.

Серед основних агротехнічних протиерозійних заходів, що застосовують в районі, є: оранка впоперек схилів; смугове розміщення сільськогосподарських культур; щілювання ріллі, зябу, сінокосів, пасовищ; заліснення ярів, балок [43].

Важливим антропогенним чинником є порушення (руйнування) ґрунтів – складний комплекс антропогенних і природних процесів зміни фізико-хімічних і механічних характеристик ґрунту [43].

Як правило, першою причиною порушення ґрунтів є процеси, ініційовані діяльністю людини (це, наприклад, механічна обробка ґрунтів, трансформація шарів землі в будівництві, переущільнення ґрунтів унаслідок діяльності транспорту, випасання худоби, зрошення або інші зміни режиму ґрунтових і поверхневих вод, забруднення ґрунтів та ін.). Результати цих первинних змін можуть багаторазово посилюватися під впливом природних чинників, наприклад, вітру, дощових потоків тощо [43].

Ерозія має найбільший руйнівний вплив на ґрунти. Ерозія ґрунтів – це процес захоплення часток ґрунту та їх виношування водою або вітром, а також процес руйнування верхніх, найродючіших шарів ґрунту [43].

Під впливом діяльності людини виникає прискорена (ексцесивна) ерозія, що часто зумовлює повне руйнування ґрунтів. При цьому втрати компонентів ґрунту не компенсуються та відбувається різке зниження його родючості [43].

Руйнування ґрунту здійснюється у сотні й навіть тисячі разів швидше, ніж під час природних ерозійних процесів. У природних умовах родючість ґрунту постійно підтримується тим, що взяті рослинами поживні речовини знову потрапляють у ґрунт із опадами, мінералізуються та знову збагачують його. У сільському господарстві у ґрунт повертається лише незначна частина біомаси, інша – збирається під час урожаю. Особливо сильно виснажують ґрунт монокультури. Розвитку ерозії також сприяє знищення лісів, яке позбавляє ґрунт захисного шару [43].

Відповідно до ст. 55 Закону України «Про охорону земель» та листа Держкомзему України від 23.04.1996 р. № 720/07, затверджено перелік робіт з охорони земель Сокальського району [43]:

1. Освоєння боліт, мілководь, водоймищ, чагарників, лісів, кам'янистих місць, ділянок, що вивільняються з-під господарських дворів, садиб тощо, та

інших непродуктивних земель у сільськогосподарські угіддя або для створення лісових насаджень.

2. Засипання та вирівнювання ярів, освоєння земель на схилах під багаторічні насадження та кормові угіддя, будівництво комплексу гідротехнічних споруд для захисту земель від ерозії, підтоплення, зсувів тощо та під'їзних схилів до земельних ділянок, що освоюються.

3. Рекультивація порушених земель, хімічна меліорація, залуження багаторічними травами еродованої та забрудненої шкідливими речовинами ріллі, посів сільгоспкультур на ділянках біологічної рекультивації земель.

4. Будівництво і реконструкція: зрошувальних систем з джерелами зрошення, осушувальних систем, захист сільгоспугідь і лісових насаджень від підтоплення і висушення, розкорчовка списаних лісових і багаторічних плодкових насаджень.

5. Проведення топографо-геодезичних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідок.

6. Оновлення планово-картографічного матеріалу, зйомок минулих років, проведення топографо-геодезичних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідок [43].

РОЗДІЛ 5. ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Аналіз структури та використання земельних ресурсів Червоноградського району засвідчує існування широкого спектру екологічних проблем. Слід відмітити основні з них: надмірної розораності (особливо північної та центральної частини району), недостатньої забезпеченості ґрунтів поживними речовинами, значної частки підкислених ґрунтів, низького вмісту гумусу і наявності значних площ порушених земель.

Для оптимізації використання земель району необхідно забезпечити оптимальне співвідношення у структурі угідь між орними угіддями, луками, лісами та землями, зайнятими водними об'єктами.

У межах господарств з низькоякісними орними землями необхідно здійснити кадастр земель з відображенням їхнього якісного стану, контролювати процес паспортизації полів із зазначенням заходів, орієнтованих на поліпшення ґрунтів, підвищення їхньої родючості [23].

Важливою складовою оптимізаційних заходів є посилення контролю за збереженням і внесенням мінеральних добрив, пестицидів і гербіцидів, перехід на біологічні методи боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур.

Одним із джерел поповнення ґрунтів поживними речовинами можуть стати місцеві сапропелі. Чималий вміст органічних речовин дає змогу зачислити їх до досить цінного органічного добрива [29].

Актуальним завданням є здійснення рекультивації і повернення порушених земель у господарське використання. Рекультивація відбувається у два етапи: гірничо-технічний і біологічний. На першому етапі здійснюють планування порушених земель, надаючи землям правильної форми; ліквідовують відпрацьовані свердловини. На другому етапі виконують біомеліоративні роботи із одночасними заходами щодо покращення родючості цих земель [53].

Можна створити прияржні лісові смуги шириною 12-24 см, які сприятимуть припиненню росту ярів, захисту ґрунтів від змивання і розмивання.

Для покращення екологічної ситуації важливим є активне поглинання лісом вуглекислого газу. В середньому 1 га насаджень за годину поглинає 8 кг вуглекислого газу. Зелені насадження істотно знижують концентрацію інших небезпечних газів: сірчистого ангідриду – у понад 3 рази; сірководню – майже у 4 рази. Групи дерев затримують 21-86 % пилу і на 19-44 % знижують забруднення навколишнього середовища шкідливими мікроорганізмами. Беручи до уваги, що бузок, в'яз, дуб і ялина володіють найкращими пилозахисними властивостями, тополя поглинає свинець, ялина дрібнолиста і клен гостролистий – сірку, крона хвойних дерев – свинець, цинк, кобальт, хром, мідь, титан, молібден [45].

Важливою проблемою використання лісів є забезпечення в них науково обґрунтованої системи ведення господарства, яка даватиме змогу покращити якість, підвищити продуктивність лісів і рівень використання природної родючості лісових земель. Щодо цього необхідно оптимізувати спеціалізацію лісового господарства за його цільовою спрямованістю з формуванням захисного, рекреаційного, експлуатаційного, плантаційного та інших типів господарств. Головними у цьому спектрі спеціалізованих господарств повинні бути лісгоспи захисної, рекреаційної та лісо відновлювальної спеціалізації [46].

Важливою проблемою є забезпечення поліпшення породного складу і якості лісів, підвищення їхньої продуктивності забезпечення науково-обґрунтованого співвідношення між різними віковими групами. Як і будь-який живий організм, ліс хворіє, зазнає нападу шкідників. Важливо передбачити ці негативні явища. У дубових лісах, головні масиви яких зосереджено у південно-західній частині району, необхідно звертати увагу на впровадження ефективних методів прогнозування і попередження масового поширення листогризучих [15].

З метою забезпечення виконання оптимізаційних заходів необхідно перебудувати свідомість суспільства, сформувавши механізм економічної та адміністративної відповідальності землекористувачів за порушення екологічних вимог. Створити системи ефективного державного контролю за екологічно грамотним використанням земель, обмежити відведення цінних продуктивних земель для несільськогосподарських потреб, забезпечити охорону ґрунтів у кожному аграрному господарстві району [29].

Значної актуальності набуває проблема лісорозведення на порушених землях у межах кар'єрів. Для їх заліснення слід запропонувати та випробувати спеціальні типи лісових культур, які будуть вирощувати за спеціальною агротехнікою у дуже жорстких лісорослинних умовах. Рекультивація порушених земель ускладнена майже цілком утраченим родючим шаром та несприятливими локальними клімато-гідрологічними умовами. Поліпшення стану цих земель можливе за умов обґрунтованого комплексу меліоративних заходів, вивчення агроекологічних умов і особливостей формування рослинного покриву.

Для вирішення питань покращення екологічного стану земель, пропонуємо такий комплекс заходів: кардинально поміняти політику екстенсивного використання ріллі та зменшити їх площу; зберегти та збільшити площі лісів і багаторічних насаджень в південній частині району, накладати штрафи за їх вирубку; використовувати земельні ділянки за їх цільовим призначенням; припинити видобування піску, глини, каменю та торфу з незаконноутворених кар'єрів та провести рекультивацію цих земель; дотримуватись лімітів на створення, розміщення та утилізацію відходів виробництва підприємствами та організаціями району; ліквідувати, не допускати та штрафувати за утворення стихійних сміттєзвалищ на території району, зокрема в межах перелогів і в смугах лісових насаджень вздовж залізничних шляхів; не допускати та штрафувати за стихійне спалювання висохлої трави, яке призводить до стихійного знищення родючого шару ґрунту, ґрунтової флори і фауни.

ВИСНОВКИ

Червоноградський район має сприятливі умови для раціонального та високоефективного землекористування і в майбутньому стати центром промислового і сільськогосподарського виробництва. Район дослідження має всі умови для розвитку потужного промислового, агропромислового та рекреаційного комплексу, а також має значні території для підтримання та створення нових земель природоохоронного призначення у Львівській області.

Червоноградський район поділяють по річці Західний Буг на Західноєвропейську та Східноєвропейську рівнину, які відносять до фізико-географічних країн. За фізико-географічними зонами північ району відносять до Західноукраїнської провінції широколистяних лісів, а південь району до Поліської провінції зони мішаних лісів, а в межах району можна виділити такі фізико-географічні області: північ району відносять до Люблінської та Волинської височини (на північ відносно широти м. Червоноград), південний-схід – Бузьке Мале Полісся, південний-захід – Стирське Мале Полісся.

За природно-сільськогосподарським районуванням територія відноситься до зони Полісся (південь), Західно-Поліської провінції, Мало-Поліського округу та зони Лісостепу (північ), Західно-Лісостепової провінції, Рівненсько-Луцького округу. В межах району виділяють такі природно-сільськогосподарські райони: Сокальський, Радехівський та Кам'янка-Бузький.

Спостерігаємо надзвичайно велике антропогенне навантаження на земельні ресурси. Зокрема, поселенського навантаження – проявляється в густо заселених частинах району, зокрема в північній частині району біля міст Червоноград, Сокаль, що в першу чергу пов'язано з розвитком тут видобувної промисловості, а значно менше – в південній частині району. Точкове навантаження спостерігаємо в містах і селищах, які є центрами громад. Також навантаження проявляється на землях с/г призначення та в землях, які використовують під будівництво підприємств, складів, а меншим чином проявляється вплив на землі лісового та природно-заповідного фонду. Промислове навантаження на земельні ресурси спричинене потужним

розвитком гірничо-видобувної та хімічної промисловості, наслідки яких позначилися на стані земель. Сільськогосподарське навантаження на землі є надзвичайно потужним, так як і сам район займає домінуюче місце, і галузь сільського господарства займає друге місце в області за обсягами виробництва валової продукції. Основу с/г виробництва складають 216 с/г агроформувань. Спостерігається збільшення усіх с/г угідь за останні роки, зокрема, збільшення площ зернових та зернобобових культур, сої та соняшнику, зростання виробництва зернових та зернобобових культур, сої.

Аналіз структури земельного фонду показав: сільськогосподарські землі займають 64,5 % площі району, ліси та інші лісовкриті землі – 25,44 %, забудовані землі – 5,01 %, водно-болотні ресурси – 3,11 % та відкриті землі без рослинного покриву – 1,14 %. Інші землі займають незначні площі.

Більшою забезпеченістю землями характеризуються адміністративні утворення, які знаходяться на південному-сході, заході та півночі, відповідно меншими – центрі та північному-сході. Середня по районі забезпеченість складає 1,54 га / 1 особу.

Найбільшу частку с/г земель (більше 70 %) спостерігаємо в північній та північно-східній, а значно меншу частку – в центральній, південній та південно-західній частині району. Ліси та інші лісовкриті території значні площі займають в північній, північно-західній і частково центральній частині. Найбільше забудованих земель є адміністративні центри громад, особливо слід виділити території Червонограда, Добротвора, Сокаля та Радехова. Водно-болотні ресурси по території району розміщені дуже нерівномірно. Основні ареали цих ресурсів пов'язані з протіканням річок Західний Буг та Стир, а також їх приток, які протікають з південного-сходу на північний-захід. Найбільш заболоченими є території південно-східної, центральної та північно-західної частини району. Частка інших категорій земель в сумі займає лише 1,14 % від загальної площі району.

За показниками екологічної стабільності переважають екологічно нестабільні та середньо стабільні утворення, які розташовані в північній,

північно-східній і центральній частині району. Екологічно стабільними є території, які розміщені фрагментарно в західних, східних та південних адміністративних утвореннях. Загалом по території району показник є слабо стабільним. Рівень антропогенного навантаження в цілому по районі можна охарактеризувати як підвищений, а згідно наших розрахунків, серед адміністративних утворень району переважна більшість території характеризується підвищеним рівнем впливу, менше – середнім, а всі інші категорії представлені малою кількістю.

Оцінка ступеня порушення рівноваги у співвідношенні основних типів угідь в агроландшафтах показав, що на більшості території він є критичний, менше – незадовільний. Критичні показники мають території, які в більшості розміщені в північній, східній і частково центральній частині району. Добрий стан маємо фрагментарно на заході, півдні та центрі району. В загальному стан агроландшафтів району можна оцінити як незадовільний.

З проведеного дослідження і аналізу ми виділили на території району такі чинники антропогенного впливу на землі та ґрунти: вплив гірничо-видобувної та хімічної промисловості; проведення меліоративних робіт; просідання і затоплення земель; використання кар'єрів під сміттєзвалища; велика розораність с/г угідь; порушення ґрунтів внаслідок неправильного обробітку; розвиток ерозійних процесів.

Для вирішення питань покращення екологічного стану земель, пропонуємо: зменшити екстенсивне використання земель як в промисловому та і агропромисловому виробництві, зберегти та збільшити площі лісів і багаторічних насаджень; використовувати земельні ділянки тільки за їх цільовим призначенням; припинити видобування корисних копалин з незаконноутворених кар'єрів та провести рекультивацію цих земель; дотримуватись лімітів на створення, розміщення та утилізацію відходів виробництва підприємствами та організаціями району; ліквідувати, не допускати та штрафувати за утворення стихійних сміттєзвалищ на території району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Агрокліматичний довідник по Львівській області. К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1959. 96 с.
2. Андрианов М. С. О циркуляционных факторах климата западных областей УССР. Геогр. сб. Вып. 1. Львов : Изд-во Львов. ун-та, 1951. С. 13–17.
3. Атлас природных условий и естественных ресурсов Украинской ССР. М. : Изд-во Главного управления геодезии и картографии, 1978. 184 с.
4. Берлянт А. М. Картографический метод исследования. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. 254 с.
5. Боков В. А. Геоэкологія. Научно-методическая книга по екології. Сімерополь : Таврія, 1996. 382 с.
6. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Радехівський район](https://uk.wikipedia.org/wiki/Радехівський_район).
7. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокальський район](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокальський_район).
8. Вернандер Н. Б. Почвы УССР. / Вернандер Н. Б., Годлин М. М., Самиур Н. Г., Скорина С. А. – Киев : Харьков : Госиздат сельхоз. литер., 1951. – 302 с.
9. Войтків П. С. Землевпорядне та лісовпорядне планування : методичний посібник / уклад Войтків П. С. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 69 с.
10. Войтків П. С. Сучасний стан сільськогосподарського землекористування у Червоноградському районі Львівської області / Войтків П. С., Волос Ю. Я. / Шості Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 15-17 жовтня 2021 р.) [Електронний ресурс]. 2021. С. 51-58.
11. Гаськевич В. Г. Осушені мінеральні ґрунти Малого Полісся. / Гаськевич В. Г., Позняк С. П. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2004. – 256 с.
12. Геоэкологія Львівської області : монографія / Ю. Андрейчук, Л. Безручко, В. Біланюк та ін. / за заг. ред. Є. Іванова. Львів : Простір-М, 2021. 606 с.

13. Геоморфологія Української ССР / [под ред. И. М. Рослого]. К. : Вища школа, 1990. 287 с.
14. Горохівська І. Геоecологічний аналіз адміністративно-територіальних одиниць (на прикладі Бродівського району) / Горохівська І., Андрейчук Ю. // Наукові записки. №2 – Тернопіль, 2013 – с. 11-16.
15. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ekology.lviv.ua>.
16. Дибайло Д. Радехів. Вид-во : Малті-М, 2008. – 10 с.
17. Екологія : реферат. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://www.br.com.ua/referats/Ecologiya/45243.htm>.
18. Інформація про стан виконання районної (бюджетної) цільової програми «Програма Розвитку та підтримки аграрного комплексу Кам'янка-Бузького району на 2017-2020 роки» за 2017 рік. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://kam-buzrda.gov.ua/informatsiya-pro-stan-vykonannya-rajonnoji-byudzhetnoji-tsilovoji-prohramy-prohrama-rozvytku-ta-pidtrymky-ahrarneho-kompleksu-kam-yanka-buzko-ho-rajonu-na-2017-2020-roky-za-2017-rik/>.
19. Землепорядне проектування. Конспект лекцій. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://5fan.ru/wievjob.php?id=5777>.
20. Земельний кодекс України №2768 – III від 2002 р.
21. Земельний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. В. І. Семчика. К.: Видавничий Дім «ІнЮре», 2003. 676 с.
22. Земельні ресурси України / за ред. В. В. Медведєва, Т.М. Лактіонової. – К., 1998. 150 с.
23. Кам'янка-Бузький район. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gromada.info.region>.
24. Кіпгач Ф. Я. Землі України: категорії, право власності, стан використання, охорона : навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 240 с.

25. Ковальчук І., Петровська М. Геоекологія Розточчя. Монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2003. 192 с.
26. Львівська область. Атлас. М. : Вид-во ГУГК, 1989. 41 с.
27. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України. К. : Т-во «Знання», 2003. 479 с.
28. Матеріали до Національної доповіді України про стан навколишнього природного середовища у 2014 році “Регіональна доповідь про стан навк. прир. серед. у Львівській області в 2014 році”. Львів : [б. в.], 2014. – 288 с.
29. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.stat.lviv.ua/ukr/publ>.
30. Паспорт Радехівського району. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.database.ukrcensus.gov.ua>.
31. Паньків З. П. Методичні вказівки до практичних робіт з курсу «Земельні ресурси і земельний кадастр». Львів, Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 72 с.
32. Паспорт регіону. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://www.database.ukrcensus.gov.ua/regionalstatistics/pasport.asp?az=248&lang=uk&terr=Сокальський%20район>.
33. Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів». [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.
34. Природа Львівської області / за ред. К. І. Геренчука. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1972 – 151 с.
35. Природні ресурси Львівщини. / Матолич Б. М., Ковальчук І. П., Іванов Є. А., та ін.. Львів : ПП Лукашук В.С., 2009. 120 с.: іл.
36. Природа Львівської області. / [за ред. К. І. Геренчука]. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1972. 152 с.
37. Природа Украинской ССР. Геология и полезные ископаемые / [Е. Ф. Шнюков, А. В. Чекунов, А. С. Вялов и др.]. К. : Наукова думка, 1986. 184 с.

38. Природа Украинской ССР. Климат / [В. Н. Бабиченко, М. Б. Барабаш, К. Т. Логвинов и др.]. К. : Наукова думка, 1984. 232 с.
39. Природно-заповідний фонд Сокальського району. [Електронний ресурс] : Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Природно-заповідний_фонд_Сокальського_району.
40. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centrivta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620>.
41. Програма охорони навколишнього природного середовища Сокальського району на 2016-2020 роки. (нова редакція). Сокаль, 2016 р.
42. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Червоноградського району на 2021-2023 роки (проект). Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.chervonograd-rda.gov.ua/Sotsialno-ekonomichniy-uzvytok/Chg-rda-658>.
43. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Львівській області в 2017 році. [Електронний ресурс] : Режим доступу : https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/НД_2017_Львівська%20.pdf.
44. Рідей Н. М., Шофолов Д. Л. Екологічна стандартизація для забезпечення сталого землекористування та охорони земель. / Людина і довкілля. Проблеми неоекології. Випуск 1 (12), 2009 р. С. 41-50.
45. Рубін С. С. Загальне землеробство. / С. С. Рубін. К. : Вища школа 1976. 431 с.
46. Свитин В. А. Оценка экологической опасности использования земель. / В. А. Свитин. / Земледелие, №2, 1991. С. 69-72.
47. Сокаль і Сокальщина. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.sokal.lviv.ua/heohrafiia.html> населення.
48. Сокальська райдержадміністрація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sokal-rda.gov.ua/text-heohrafiia_pryrodni_umovy.html.

49. Сокальський район. [Електронний ресурс] : Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокальський район](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокальський_район).
50. Соколовський І. Л. Геоморфологічна карта Західної частини УРСР. Геологічний журнал. К. : Вид-во Академії Наук УРСР, 1960. Т. 20. Вип. 4.
51. Стасюк І. І. Сокальщина. Природа і господарство. Львів. ВТНЛ. 1999. 52с.
52. Статистичний збірник «Кількість населення Львівської області з 2011 по 2020 рр.».
53. Управління земельними ресурсами : регулювання земельних відносин : навч. посібн. / Сохнич А. Я., Горлачук В. В., Наход А. В., Песчанська І. М., Смолярчук М. В. / За ред. А. Я. Сохнича. – Львів: ПП «Ареал» , 2008. – 255 с.
54. Фондові матеріали Відділу сільського господарства та навколишнього середовища головного управління статистики у Львівській обл. – 2011-17 рр.
55. Фондові матеріали Радехівського районного відділу земельних ресурсів з 2012 – 2017.
56. Фондові матеріали Сокальського районного відділу земельних ресурсів. 2000 – 2017.
57. Форма №6-зем, 2019 р.
58. Цись П. М. Геоморфологія УРСР. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1962. 224 с.
59. Червоноградський район – Вікіпедія. [Електронний ресурс] : Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Червоноградський район](https://uk.wikipedia.org/wiki/Червоноградський_район).
60. Червоноградський район – Децентралізація. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/newrayons/1367/communities>.
61. Червоноградська районна державна адміністрація. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.chervonograd-rda.gov.ua/>.
62. Чижов М. А. Природа Тернопольской области. Тернополь, 1956. Ч. 1.
63. <https://www.br.com.ua/referats/Ecologiya/45243.htm>.<https://www.br.com.ua/referats/Ecologiya/45243.htm>.
64. <http://www.uvgsokal.org.ua/index.php/vodni-resursy>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Забезпеченість населення земельними ресурсами в адміністративних утвореннях Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Кількість власників землі та землекористувачів	Забезпеченість земельними ресурсами, га / 1 користувача
Белзька міська громада	46602,91	14924	3,12
м. Белз	584,9900	854	0,69
м. Угнів	777,4700	678	1,15
Ванівська	6627,3000	1702	3,89
Домашівська	6280,4900	2066	3,04
Жужелянська	4839,1900	2147	2,25
Карівська	7791,5400	1527	5,10
Корчівська	5201,5600	1122	4,64
Мурованська	4161,9800	1895	2,20
Хлівчанська	10338,390	2933	3,52
Великомостівська міська громада	31178,37	15784	1,98
м. Великі Мости	8469,9800	6228	1,36
Бутинська	6339,1900	2673	2,37
Двірцівська	5170,5000	1748	2,96
Реклинецька	4969,7000	2099	2,37
Боянецька	3496,1000	2042	1,71
Купичвольська	2732,9000	994	2,75
Сокальська міська громада	67529,98	41189	1,64
м. Сокаль	1247,5000	13684	0,09
сmt. Жвирка	2110,0000	1794	1,18
Боб'ятинська	2592,8700	979	2,65
Варязька	4672,0100	1953	2,39
Волицька	3484,8400	1475	2,36
Княжівська	3645,1900	1563	2,33
Лучицька	3263,4000	1264	2,58
Опільська	2825,0100	1979	1,43
Перв'ятицька	2816,0100	1370	2,06
Переспівська	2943,2900	981	3,00
Поторицька	4327,3100	2773	1,56
Савчинська	2254,9700	949	2,38
Свитязівська	2819,8000	1226	2,30
Скоморохівська	3840,3000	1467	2,62
Смиківська	2651,9200	978	2,71
Стенятинська	2693,3200	1147	2,35
Тартаківська	4196,3200	2195	1,91
Теляжська	3817,7800	1091	3,50
Тудорковицька	6393,9400	1088	5,88
Хоробрівська	4934,2000	1233	4,00
Червоноградська міська громада	22810,74	72536	0,32
м. Червоноград	2097	54522	0,026

Закінчення додатку 1

Волсвинська	2628,3300	1472	1,79
Межирічанська	3037,8900	7259	0,42
Острівська	4774,3000	2706	1,76
Сілецька	7488,2200	5581	1,34
Паздимирська	2785.0000	996	2,80
Радехівська міська групада	70682,2	28759	2,46
м. Радехів	1696.1000	5439	0,31
Бишівська	4281.0000	1508	2,84
Вузлівська	8772.0000	2969	2,95
Дмитрівська	3502.4000	1033	3,39
Корчинська	4279.0000	2069	2,07
Кривецька	1758.6000	583	3,02
Немилівська	3215.0000	705	4,56
Нововитківська	4917.3000	1094	4,94
Оглядівська	5926.9000	2156	2,75
Павлівська	2876.4000	1513	1,90
Пиратинська	1891.5000	795	2,38
Половецька	2446.1200	882	2,77
Розжалівська	2139.0000	663	3,23
Середпільцівська	2770.0000	717	3,86
Синьківська	1534.0000	569	2,70
Станинська	1508.6000	465	3,24
Стоянівська	5590.0000	2631	2,12
Сушнівська	2865.4800	907	3,16
Тетевчицька	3477.9000	910	3,82
Яструбичівська	5234.9000	1151	4,55
Лопатинська селищна групада	40916,8	14066	2,91
смт. Лопатин	3363.6000	2544	1,32
Барилівська	1402.0000	684	2,05
Березівська	7835.0000	1931	4,06
Завидченська	1188.7000	467	2,55
Куликівська	2484.9000	1152	2,16
Кустинська	3312.3000	934	3,55
Миколаївська	3302.4000	2344	1,41
Нивицька	8421.0000	1077	7,82
Сморжівська	4947.9000	1290	3,84
Стремільченська	1280.0000	413	3,10
Увинська	1388.0000	545	2,55
Хмільнівська	1991.0000	685	2,91
Добровірівська селищна групада	19982,3	6976	2,86
смт. Добровір	289,6000	1910	0,15
Незнанівська	6104,4000	1183	5,16
Полоничнівська	2026,6000	730	2,78
Сілецька	4089,6000	1268	3,23
Стародобровірівська	7472,1000	1885	3,96
Червоноградський район	299703,3	194234	1,54

Додаток 2

Сільськогосподарські землі адміністративних утворень
Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Сільськогосподарські землі, га	Частка с/г земель від площі ради, %
Белзька міська громада	46602,91	29861,4365	64,08
м. Белз	584,9900	444,5000	75,98
м. Угнів	777,4700	631,4096	81,20
Ванівська	6627,3000	3740,3000	56,44
Домашівська	6280,4900	4079,9535	64,96
Жужелянська	4839,1900	4331,7363	89,51
Карівська	7791,5400	4620,6176	59,30
Корчівська	5201,5600	3404,0760	65,44
Мурованська	4161,9800	3865,5062	92,88
Хлівчанська	10338,3900	4743,3373	45,88
Великомостівська міська громада	31178,37	18268,0891	58,60
м. Великі Мости	8469,9800	4089,9204	48,29
Бутинська	6339,1900	4073,5526	64,26
Двірцівська	5170,5000	2700,2999	52,23
Реклинецька	4969,7000	3323,7360	66,88
Боянецька	3496,1000	2501,7674	71,56
Купичвольська	2732,9000	1578,8128	57,77
Сокальська міська громада	67529,98	52971,7671	78,44
м. Сокаль	1247,5000	543,3864	43,56
сmt. Жвирка	2110,0000	1596,8471	75,68
Боб'ятинська	2592,8700	2022,0017	77,98
Варязька	4672,0100	4000,5915	85,63
Волицька	3484,8400	2310,1476	66,29
Княжівська	3645,1900	3067,8200	84,16
Лучицька	3263,4000	2710,7000	83,06
Опільська	2825,0100	2547,7232	90,19
Перв'ятицька	2816,0100	2340,9255	83,13
Переспівська	2943,2900	2266,0448	76,99
Поторицька	4327,3100	2863,7630	66,18
Савчинська	2254,9700	1809,8722	80,26
Святязівська	2819,8000	2428,8333	86,14
Скоморохівська	3840,3000	2537,0200	66,06
Смиківська	2651,9200	2275,7719	85,82
Стенятинська	2693,3200	2223,8100	82,57
Тартаківська	4196,3200	3377,1800	80,48
Теляжська	3817,7800	3079,5340	80,66
Тудорковицька	6393,9400	4633,2310	72,46
Хоробрівська	4934,2000	4336,5639	87,89
Червоноградська міська громада	22810,74	11917,1849	52,24
м. Червоноград	2097,0000	475,0000	22,65
Волсвинська	2628,3300	1782,8000	67,83
Межирічанська	3037,8900	1338,2569	44,05
Острівська	4774,3000	4254,0100	89,10
Сілецька	7488,2200	2962,8186	39,57
Паздимирська	2785,0000	1104,2994	39,65

Закінчення додатку 2

Радехівська міська громада	70682,2	48576,1786	68,73
м. Радехів	1696.1000	1097.5200	64,71
Бишівська	4281.0000	3798.0360	88,72
Вузлівська	8772.0000	5321.2955	60,66
Дмитрівська	3502.4000	2647.8357	75,60
Корчинська	4279.0000	2721.2099	63,59
Кривецька	1758.6000	1386.9123	78,86
Немилівська	3215.0000	1484.3152	46,17
Нововитківська	4917.3000	1586.4334	32,26
Оглядівська	5926.9000	4248.9712	71,69
Павлівська	2876.4000	1706.8613	59,34
Пиратинська	1891.5000	1542.5197	81,55
Половецька	2446.1200	2239.8283	91,57
Розжалівська	2139.0000	1913.2882	89,45
Середпільцівська	2770.0000	2316.4473	83,62
Синьківська	1534.0000	1177.6513	76,77
Станинська	1508.6000	1345.9034	89,22
Стоянівська	5590.0000	4344.6398	77,72
Сушнівська	2865.4800	2652.4798	92,57
Тетевчицька	3477.9000	3003.2416	86,35
Яструбичівська	5234.9000	2040.7887	38,98
Лопатинська селищна громада	40916,8	26405,4833	64,54
сmt. Лопатин	3363.6000	2541.4063	75,56
Барилівська	1402.0000	1347.2272	96,09
Березівська	7835.0000	3473.8133	44,34
Завидченська	1188.7000	1097.2168	92,30
Куликівська	2484.9000	2214.2225	89,11
Кустинська	3312.3000	2685.2585	81,07
Миколаївська	3302.4000	2952.3364	89,40
Нивицька	8421.0000	2846.8497	33,61
Сморжівська	4947.9000	3356.1809	67,83
Стремільченська	1280.0000	1190.5918	93,01
Увинська	1388.0000	1335.2878	96,20
Хмільнівська	1991.0000	1365.0921	68,56
Доброутвірська селищна громада	19982,3	10054,1668	50,32
сmt. Доброутвір	289,6000	98,0133	33,8
Незнанівська	6104,4000	2427,8499	39,7
Полоничнівська	2026,6000	1647,3955	81,2
Сілецька	4089,6000	2436,8011	59,5
Стародоброутвірська	7472,1000	3444,1070	46,09
Червоноградський район	299703,3	193310,969	64,50

Ліси та інші лісовкриті землі адміністративних утворень

Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Ліси та інші лісовкриті площі, га	Частка лісів та інших лісовкритих земель від площі ради, %
Белзька міська громада	46602,91	12940,9024	27,77
м. Белз	584,9900	–	–
м. Угнів	777,4700	5,6600	0,73
Ванівська	6627,3000	2334,9000	35,23
Домашівська	6280,4900	1834,0000	29,20
Жужелянська	4839,1900	46,9558	0,97
Карівська	7791,5400	2735,4200	35,11
Корчівська	5201,5600	1225,4496	23,60
Мурованська	4161,9800	68,9170	1,66
Хлівчанська	10338,3900	4689,6000	45,36
Великомостівська міська громада	31178,37	10933,3404	35,07
м. Великі Мости	8469,9800	3517,0900	41,53
Бутинська	6339,1900	1959,0000	30,90
Двірцівська	5170,5000	2190,0000	42,36
Реклинецька	4969,7000	1405,7000	28,29
Боянецька	3496,1000	834,5504	23,87
Купичвольська	2732,9000	1027,0000	37,58
Сокальська міська громада	67529,98	9326,4719	13,81
м. Сокаль	1247,5000	17,0000	1,36
сmt. Жвирка	2110,0000	25,0000	1,19
Боб'ятинська	2592,8700	467,0000	18,01
Варязька	4672,0100	454,2000	9,72
Волицька	3484,8400	918,1500	26,35
Княжівська	3645,1900	441,0000	12,10
Лучицька	3263,4000	450,6000	13,81
Опільська	2825,0100	18,2110	0,65
Перв'ятицька	2816,0100	370,0000	13,14
Переспівська	2943,2900	467,7000	15,89
Поторицька	4327,3100	938,0210	21,68
Савчинська	2254,9700	320,0000	14,19
Свितязівська	2819,8000	67,0000	2,38
Скоморохівська	3840,3000	1034,8289	26,95
Смиківська	2651,9200	296,0000	11,16
Стенятинська	2693,3200	405,7000	15,06
Тартаківська	4196,3200	576,8000	13,75
Теляжська	3817,7800	254,6610	6,67
Тудорковицька	6393,9400	1424,0000	22,27
Хоробрівська	4934,2000	380,6000	7,71
Червоноградська міська громада	22810,74	6191,5727	27,14
м. Червоноград	2097,0000	1,0000	0,05
Волсвинська	2628,3300	497,0000	18,91
Межирічанська	3037,8900	662,7447	21,82
Острівська	4774,3000	29,3390	0,62
Сілецька	7488,2200	3472,0500	46,37

Паздимирська	2785.0000	1529.4390	54,92
Радехівська міська групада	70682,2	16694,75	23,62
м. Радехів	1696.1000	10.0205	0,59
Бишівська	4281.0000	313.3000	7,32
Вузлівська	8772.0000	2782.5000	31,72
Дмитрівська	3502.4000	681.4000	19,46
Корчинська	4279.0000	1331.0500	31,10
Кривецька	1758.6000	269.1000	15,30
Немилівська	3215.0000	1544.0000	48,02
Нововитківська	4917.3000	3081.7000	62,67
Оглядівська	5926.9000	1291.2000	21,79
Павлівська	2876.4000	871.6000	30,30
Пиратинська	1891.5000	45.0000	2,38
Половецька	2446.1200	107.0000	4,37
Розжалівська	2139.0000	45.3000	2,12
Середпільцівська	2770.0000	353.3000	12,75
Синьківська	1534.0000	30.7000	2,00
Станинська	1508.6000	59.6800	3,96
Стоянівська	5590.0000	719.0000	12,86
Сушнівська	2865.4800	26.0000	0,91
Тетевчицька	3477.9000	128.0000	3,68
Яструбичівська	5234.9000	3004.9000	57,40
Лопатинська селищна групада	40916,8	12237,7	29,91
смт. Лопатин	3363.6000	289.0000	8,59
Барилівська	1402.0000	14.0000	1,00
Березівська	7835.0000	4110.0000	52,46
Завидченська	1188.7000	54.8000	4,61
Куликівська	2484.9000	24.0000	0,97
Кустинська	3312.3000	524.2000	15,82
Миколаївська	3302.4000	231.3000	7,00
Нивицька	8421.0000	5156.0000	61,23
Сморжівська	4947.9000	1335.1000	26,98
Стремільченська	1280.0000	2.3000	0,18
Увинська	1388.0000	-	-
Хмільнівська	1991.0000	497.0000	24,96
Добротвірська селищна групада	19982,3	7883,2	39,45
смт. Добротвір	289,6000	-	-
Незнанівська	6104,4000	3457,3	56,6
Полоничнівська	2026,6000	122,4	6,03
Сілецька	4089,6000	1201,9	29,3
Стародобротвірська	7472,1000	3101,6	41,5
Червоноградський район	299703,3	76249,9374	25,44

Додаток 4

Забудовані землі адміністративних утворень Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Забудовані землі, га	Частка забудованих земель від площі ради, %
Белзька міська громада	46602,91	1567,6912	3,36
м. Белз	584,9900	126,6900	21,66
м. Угнів	777,4700	116,6539	15,00
Ванівська	6627,3000	243,0600	3,67
Домашівська	6280,4900	128,9665	2,05
Жужелянська	4839,1900	264,0945	5,46
Карівська	7791,5400	149,7024	1,92
Корчівська	5201,5600	181,0344	3,48
Мурованська	4161,9800	186,0368	4,47
Хлівчанська	10338,3900	171,4527	1,66
Великомостівська міська громада	31178,37	804,8465	2,58
м. Великі Мости	8469,9800	447,0305	5,28
Бутинська	6339,1900	101,1374	1,60
Двірцівська	5170,5000	64,4879	1,25
Реклинецька	4969,7000	91,1640	1,83
Боянецька	3496,1000	66,0395	1,89
Купичвольська	2732,9000	34,9872	1,28
Сокальська міська громада	67529,98	3009,8357	4,46
м. Сокаль	1247,5000	643,3636	51,58
с/мт Жвирка	2110,0000	314,8529	14,92
Боб'ятинська	2592,8700	67,9683	2,62
Варязька	4672,0100	104,4185	2,36
Волицька	3484,8400	120,8910	3,47
Княжівська	3645,1900	116,4083	3,19
Лучицька	3263,4000	84,1000	2,58
Опільська	2825,0100	114,8567	4,07
Перв'ятицька	2816,0100	67,7278	2,41
Переспівська	2943,2900	178,5818	6,07
Поторицька	4327,3100	164,0532	3,79
Савчинська	2254,9700	106,2978	4,71
Свитязівська	2819,8000	80,3959	2,85
Скоморохівська	3840,3000	141,2897	3,68
Смиківська	2651,9200	65,1481	2,46
Стенятинська	2693,3200	43,1100	1,60
Тартаківська	4196,3200	198,3517	4,73
Теляжська	3817,7800	119,9850	3,14
Тудорковицька	6393,9400	167,6090	2,62
Хоробрівська	4934,2000	110,4264	2,24
Червоноградська міська громада	22810,74	3320,5569	14,56
м. Червоноград	2097,0000	1525,0000	72,72
Волсвинська	2628,3300	113,9300	4,36
Межирічанська	3037,8900	545,6993	17,96
Острівська	4774,3000	384,3868	8,05
Сілецька	7488,2200	703,6892	9,40
Паздимирська	2785,0000	47,8516	1,71

Закінчення додатку 4

Радехівська міська громада	70682,2	3894,834	5,51
м. Радехів	1696.1000	562.2794	33,15
Бишівська	4281.0000	146.2874	3,42
Вузлівська	8772.0000	302.7320	3,45
Дмитрівська	3502.4000	113.9911	3,25
Корчинська	4279.0000	101.5780	2,37
Кривецька	1758.6000	72.9877	4,15
Немилівська	3215.0000	117.9848	3,67
Нововитківська	4917.3000	134.8471	2,74
Оглядівська	5926.9000	237.3426	4,00
Павлівська	2876.4000	260.8129	9,07
Пиратинська	1891.5000	287.2824	15,19
Половецька	2446.1200	93.1917	3,81
Розжалівська	2139.0000	125.0761	5,84
Середпільцівська	2770.0000	64.2495	2,32
Синьківська	1534.0000	242.3811	15,80
Станинська	1508.6000	72.4715	4,81
Стоянівська	5590.0000	491.2489	8,79
Сушнівська	2865.4800	102.2418	3,57
Тетевчицька	3477.9000	303.5305	8,73
Яструбичівська	5234.9000	62.3165	1,19
Лопатинська селищна громада	40916,8	1415,6629	3,46
смт. Лопатин	3363.6000	405.8206	12,07
Барилівська	1402.0000	25.8683	1,84
Березівська	7835.0000	145.1567	1,85
Завидченська	1188.7000	31.4832	2,65
Куликівська	2484.9000	199.0975	8,01
Кустинська	3312.3000	73.5015	2,22
Миколаївська	3302.4000	77.6994	2,35
Нивицька	8421.0000	126.5893	1,50
Сморжівська	4947.9000	154.8291	3,13
Стремільченська	1280.0000	42.4182	3,31
Увинська	1388.0000	33.0022	2,38
Хмільнівська	1991.0000	100.1969	5,03
Добровірівська селищна громада	19982,3	1176,8	5,89
смт. Добровір	289,6000	191,4	66,09
Незнанівська	6104,4000	61,8	1,01
Полоничнівська	2026,6000	222,6	10,9
Сілецька	4089,6000	114,5	2,7
Стародобровірівська	7472,1000	471,9	6,3
Червоноградський район	299703,3	15190,0272	5,01

Водно-болотні ресурси адміністративних утворень
Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Водно-болотні ресурси, га	Частка водно-болотних ресурсів від площі ради, %
Белзька міська громада	46602,91	1993,7395	4,28
м. Белз	584,9900	13,8000	2,36
м. Угнів	777,4700	23,3465	3,00
Ванівська	6627,3000	302,500	4,56
Домашівська	6280,4900	228,570	3,64
Жужелянська	4839,1900	126,303	2,61
Карівська	7791,5400	228,400	2,93
Корчівська	5201,5600	308,700	5,94
Мурованська	4161,9800	37,520	0,90
Хлівчанська	10338,3900	724,600	7,01
Великомостівська міська громада	31178,37	1041,652	3,34
м. Великі Мости	8469,9800	351,44	4,15
Бутинська	6339,1900	191,500	3,02
Двірцівська	5170,5000	168,112	3,25
Реклинецька	4969,7000	147,400	2,97
Боянецька	3496,1000	91,1000	2,61
Купичвольська	2732,9000	92,1000	3,37
Сокальська міська громада	67529,98	2016,7103	2,99
м. Сокаль	1247,5000	43,7500	3,51
смт. Жвирка	2110,0000	171,600	8,13
Боб'ятинська	2592,8700	34,900	1,35
Варязька	4672,0100	59,500	1,27
Волицька	3484,8400	114,472	3,29
Княжівська	3645,1900	17,962	0,49
Лучицька	3263,4000	17,900	0,55
Опільська	2825,0100	143,219	5,07
Перв'ятицька	2816,0100	34,557	1,23
Переспівська	2943,2900	26,563	0,90
Поторицька	4327,3100	358,473	8,28
Савчинська	2254,9700	17,700	0,79
Свитязівська	2819,8000	241,485	8,56
Скоморохівська	3840,3000	100,961	2,63
Смиківська	2651,9200	15,0000	0,57
Стенятинська	2693,3200	17,400	0,65
Тартаківська	4196,3200	38,9883	0,93
Теляжська	3817,7800	362,300	9,49
Тудорковицька	6393,9400	140,900	2,20
Хоробрівська	4934,2000	58,810	1,19
Червоноградська міська громада	22810,74	1204,306	5,28
м. Червоноград	2097,0000	80,0000	3,81
Волсвинська	2628,3300	181,900	6,92
Межирічанська	3037,8900	463,590	15,26
Острівська	4774,3000	102,764	2,15
Сілецька	7488,2200	278,262	3,72

Паздимирська	2785.0000	97.79	3,51
Радехівська міська громада	70682,2	1317,654	1,86
м. Радехів	1696.1000	17.00	1,00
Бишівська	4281.0000	20,80	0,49
Вузлівська	8772.0000	281,6	3,21
Дмитрівська	3502.4000	50.40	1,44
Корчинська	4279.0000	90.000	2,10
Кривецька	1758.6000	29.60	1,68
Немилівська	3215.0000	65.00	2,02
Нововитківська	4917.3000	93.50	1,90
Оглядівська	5926.9000	136.20	2,30
Павлівська	2876.4000	31.00	1,08
Пиратинська	1891.5000	15.70	0,83
Половецька	2446.1200	4.00	0,16
Розжалівська	2139.0000	43.70	2,04
Середпільцівська	2770.0000	33.00	1,91
Синьківська	1534.0000	122.57	7,99
Станинська	1508.6000	16.60	1,10
Стоянівська	5590.0000	30.27	0,54
Сушнівська	2865.4800	82.284	2,87
Тетевчицька	3477.9000	42.53	1,22
Яструбичівська	5234.9000	111.90	2,14
Лопатинська селищна громада	40916,8	804,27	1,97
смт. Лопатин	3363.6000	110.90	3,30
Барилівська	1402.0000	12.70	0,91
Березівська	7835.0000	103,31	1,32
Завидченська	1188.7000	5,00	0,42
Куликівська	2484.9000	46.18	1,86
Кустинська	3312.3000	29.34	0,89
Миколаївська	3302.4000	40.00	1,21
Нивицька	8421.0000	268.00	3,18
Сморжівська	4947.9000	98.70	1,99
Стремільченська	1280.0000	44.69	3,49
Увинська	1388.0000	18.92	1,36
Хмільнівська	1991.0000	26.53	1,33
Добротвірська селищна громада	19982,3	947,1	4,74
смт. Добротвір	289,6000	-	-
Незнанівська	6104,4000	155,5	2,55
Полоничнівська	2026,6000	32,8	1,62
Сілецька	4089,6000	331,7	8,11
Стародобротвірська	7472,1000	427,1	5,72
Червоноградський район	299703,3	9325,4318	3,11

Відкриті землі без рослинного покриття адміністративних утворень

Червоноградського району [57]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Відкриті землі без рослинного покриття, га	Частка відкритих земель без рослинного покриття від площі ради, %
Белзька міська громада	46602,91	239,14	0,51
м. Белз	584,9900	–	–
м. Угнів	777,4700	0,4000	0,05
Ванівська	6627,3000	6,5400	0,01
Домашівська	6280,4900	9,0000	0,14
Жужелянська	4839,1900	70,1000	1,45
Карівська	7791,5400	57,4000	0,74
Корчівська	5201,5600	82,3000	1,58
Мурованська	4161,9800	4,0000	0,10
Хлівчанська	10338,3900	9,4000	0,09
Великомостівська міська громада	31178,37	130,4427	2,34
м. Великі Мости	8469,9800	64,5000	0,76
Бутинська	6339,1900	14,0000	0,22
Двірцівська	5170,5000	47,6000	0,92
Реклинецька	4969,7000	1,7000	0,03
Боянецька	3496,1000	2,6427	0,08
Купичвольська	2732,9000	–	–
Сокальська міська громада	67529,98	205,4654	0,30
м. Сокаль	1247,5000	–	–
сmt. Жвирка	2110,0000	1,7000	0,08
Боб'ятинська	2592,8700	1,0000	0,04
Варязька	4672,0100	53,3000	1,14
Волицька	3484,8400	21,1800	0,61
Княжівська	3645,1900	2,0000	0,05
Лучицька	3263,4000	0,1000	0,00
Опільська	2825,0100	1,0000	0,04
Перв'ятицька	2816,0100	2,8000	0,10
Переспівська	2943,2900	4,4000	0,15
Поторицька	4327,3100	3,0000	0,07
Савчинська	2254,9700	1,1000	0,05
Свитязівська	2819,8000	2,0854	0,07
Скоморохівська	3840,3000	26,2000	0,68
Смиківська	2651,9200	–	–
Стенятинська	2693,3200	3,3000	0,12
Тартаківська	4196,3200	5,0000	0,12
Теляжська	3817,7800	1,3000	0,03
Тудорковицька	6393,9400	28,2000	0,44
Хоробрівська	4934,2000	47,8000	0,97
Червоноградська міська громада	22810,74	171,5000	0,75
м. Червоноград	2097,0000	16,0000	0,76
Волсвинська	2628,3300	52,7000	2,00
Межирічанська	3037,8900	27,6000	0,91
Острівська	4774,3000	3,8000	0,08
Сілецька	7488,2200	71,4000	0,95

Паздимирська	2785.0000	–	–
Радехівська міська громада	70682,2	238,3864	0,34
м. Радехів	1696.1000	9.2801	0,55
Бишівська	4281.0000	2.5766	0,06
Вузлівська	8772.0000	83.8725	0,96
Дмитрівська	3502.4000	8.7732	0,25
Корчинська	4279.0000	35.1621	0,82
Кривецька	1758.6000	-	-
Немилівська	3215.0000	3.7000	0,01
Нововитківська	4917.3000	20.8195	0,42
Оглядівська	5926.9000	13.1862	0,22
Павлівська	2876.4000	6.1258	0,21
Пиратинська	1891.5000	0.9979	0,05
Половецька	2446.1200	2.1000	0,09
Розжалівська	2139.0000	11.6357	0,54
Середпільцівська	2770.0000	3.0032	0,11
Синьківська	1534.0000	0.2967	0,02
Станинська	1508.6000	13.9451	0,93
Стоянівська	5590.0000	4.8413	0,09
Сушнівська	2865.4800	2.4770	0,09
Тетевчицька	3477.9000	0.5979	0,02
Яструбичівська	5234.9000	14.9948	0,29
Лопатинська селищна громада	40916,8	53,685	0,13
смт. Лопатин	3363.6000	16.4743	0,49
Барилівська	1402.0000	2.2045	0,77
Березівська	7835.0000	2.7200	0,04
Завидченська	1188.7000	0.2000	0,02
Куликівська	2484.9000	1.4000	0,06
Кустинська	3312.3000	-	-
Миколаївська	3302.4000	1.0642	0,03
Нивицька	8421.0000	23.5610	0,30
Сморжівська	4947.9000	3.0900	0,06
Стремільченська	1280.0000	-	-
Увинська	1388.0000	0.7900	0,06
Хмільнівська	1991.0000	2.1810	0,11
Добровірівська селищна громада	19982,3	34,8	0,17
смт. Добровір	289,6000	0,1	0,03
Незнанівська	6104,4000	1,8	0,02
Полоничнівська	2026,6000	1,3	0,06
Сілецька	4089,6000	4,5	1,1
Стародобровірівська	7472,1000	27,1	0,3
Червоноградський район	299703,3	1073,4195	0,36

**Землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного
призначення адміністративних утворень Червоноградського району [57]**

Адміністративні утворення	Землі природоохоронного призначення, га	Землі оздоровчого призначення, га	Землі рекреаційного призначення, га	Землі історико-культурного призначення, га
Белзька міська громада	150,000			
Хлівчанська	150,000			
Великомостівська міська громада	52,0000		2,2000	
м Великі Мости	52,0000		2,2000	
Сокальська міська громада	2917,1	6,7644	11,6500	
м Сокаль	0,1000		3,0000	
смт Жwirkа		3,600		
Волицька	579,000		1,0000	
Перв'ятицька	34,0000			
Поторицька	418,000	3,1944	3,0100	
Свितязівська			1,4000	
Тартаківська	477,000			
Тудорковицька	1109,00		3,2500	
Хоробрівська	300,000			
Червоноградська міська громада	1,0000			
м. Червоноград	1,0000			
Межирічанська			9,4800	
Сілецька			1,0000	
Радехівська міська громада	1649,09			6,5600
м Радехів	0.0900			
Бишівська				0.1000
Вузлівська				0.7000
Дмитрівська	195.7000			0.2000
Корчинська				1.8100
Кривецька				0.2000
Немилівська	1453.3000			0.2000
Нововитківська				0.7000
Оглядівська				0.5000
Павлівська				0.5600
Половецька				0.8000
Середпільцівська				0.2900
Сушнівська				0.2000
Яструбичівська				0.3000
Лопатинська селищна громада	237,9000			1,9400
смт Лопатин				0.7400
Березівська	142.0000			
Завидченська				0.2000
Миколаївська				0.3000
Нивицька	95.9000			0.7000
Добротвірська селищна громада			0,30	
Стародобротвірська			0,30	
Червоноградський район	5007,09	6,77	14,15	8,50